

Sedma gardijska brigada - Pume

Zrno, Antonio

Master's thesis / Diplomski rad

2022

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Croatian Studies / Sveučilište u Zagrebu, Fakultet hrvatskih studija**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:111:500158>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-03-29**

Repository / Repozitorij:

[Repository of University of Zagreb, Centre for Croatian Studies](#)

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
FAKULTET HRVATSKIH STUDIJA
ODSJEK ZA POVIJEST

ANTONIO ZRNO

SEDMA GARDIJSKA BRIGADA „PUMA“
DIPLOMSKI RAD

Mentor: doc. dr. sc. Vladimir Šumanović

Sumentor: doc. dr. sc. Mijo Beljo

Zagreb, 2022.

Sažetak

Rad se bavi prikazom ratnog puta i ustrojstva jedne od najznačajnijih brigada Hrvatske vojske, Sedme gardijske brigade Hrvatske vojske (dalje: HV-a) „Puma“. U elaboraciji ratnog puta spomenute brigade, rad donosi i širi kontekst događaja koji su prethodili Domovinskom ratu i agresiji JNA i pobunjenih hrvatskih Srba na području Republike Hrvatske i Bosne i Hercegovine. Važno razdoblje za hrvatsku povijest je svakako ono od samog početka oružane pobune i otvorene agresija na Republiku Hrvatsku koja je započela u ožujku 1991., organiziranim napadom pobunjenih Srba na Policijsku postaju u Pakracu pa sve do potpisivanja Sarajevskog primirja početkom 1992. godine. To razdoblje bilo je od izričite važnosti za opstanak tek proglašene hrvatske države koja u trenutcima otvorene agresije JNA i pobunjenih hrvatskih Srba nije imala organiziranu vojnu organizaciju. Jedine oružane postrojbe, koje će postati okvir razvoja moderne hrvatske vojske, bile su regularna policija i posebne jedinice policije pod nadležnošću Ministarstava unutarnjih poslova Republike Hrvatske (dalje: MUP RH). Nakon potpisivanja Sarajevskog primirja i smanjivanja intenziteta borbi na području Republike Hrvatske, hrvatsko vodstvo predvođeno predsjednikom dr. Franjom Tuđmanom krenula je s reorganizacijom Hrvatske vojske. U procesu reorganizacije postojećeg Zbora narodne garde, krajem 1992. nastala je i Sedme gardijske brigade HV-a „Puma“. Sjedište brigade bilo je u Varaždinu koje je od JNA oslobođeno u rujnu 1991. godine. Kao jedna od izrazito dobro obučениh i opremljenih vojnih jedinica, Sedma gardijska brigada je početno od 1993. sudjelovala u svim vojno-redarstvenim operacijama HV-a i policije. Brigada je bila jedna od nositelja napredovanja hrvatskih snaga ka okončanju rata u Hrvatskoj, a nakon uspješno odrađene operacije *Oluja* i oslobođenja Knina sudjelovala je u završnim- redarstvenim operacijama na području zapadne Bosne i Hercegovine.

Ključne riječi: Sedma gardijska brigada „Puma“, Domovinski rat, Hrvatska vojska, vojne operacije, agresija, Varaždin

Summary

This paper will discuss one of the most elite and most important brigades of the Croatian Army, the Seventh Guards Brigade "Puma". The paper will discuss the collapse of the Socialist Federal Republic of Yugoslavia, the open rebellion and aggression of Serbs in the former Socialist Republic of Croatia since 1991 in the Republic of Croatia and finally the emergence and development of the Croatian Army thus the formation of the Seventh Guards Brigade "Puma", on which the work will be primarily based on. An important period in Croatian history is certainly the beginning of the armed rebellion and open aggression against the Republic of Croatia, which began in early March 1991, with the attack on the Pakrac Police Station and ended with the signing of the Sarajevo truce in early 1992. This period is significant because at that time the Republic of Croatia did not have an organized army, but many volunteers from various parts of Croatia defended the state. The only armed units from which the Croatian Army later developed were under the jurisdiction of the Ministries of the Interior, i.e. the Special Police Units that had a strong role in Croatia's defense. After the signing of the Sarajevo truce and the reduction of the intensity of the fighting, the Croatian government led by President Dr. Franjo Tuđman began the establishment and later reorganization of the Croatian Army. Just before the end of 1992, the Seventh Guards Brigade "Puma" was formed. The headquarters of this famous brigade was in Varaždin, which was liberated from the Yugoslav Army in September 1991. The importance of the brigade is shown by the fact that it participated in almost all military operations from the beginning of 1993 until the last and most important operation in Croatia, the military operation Oluja in 1995. However, the end of Oluja does not end the war journey of this brigade, but due to their preparedness, reliability and training they operate in Bosnia and Herzegovina and participate in the final operations in the war in Bosnia and Herzegovina in alliance with the Army of BiH and the Croatian Defense Council.

Keywords: Seventh Guards Brigade "Puma", Croatian War of Independence, Croatian Army, military operations, rebellion and aggression, Varaždin

Sadržaj

1.	Uvod.....	1
2.	Demokratske promjene i posljednje godine Jugoslavije.....	2
2.1.	Ususret višestranačju u Socijalističkoj Republici Hrvatskoj.....	2
2.2.	Stanje u Hrvatskoj nakon višestranačkih izbora i proglašenje neovisnosti.....	4
3.	Od „Balvana“ do Sarajevskog primirja.....	5
3.1.	Početak balvan revolucije.....	5
3.2.	Prvi sukobi na području Republike Hrvatske.....	7
3.3.	Uloga Teritorijalne obrane i JNA u ratu protiv Republike Hrvatske.....	8
3.4.	Rat za vojarne.....	10
3.4.1.	Varaždinski dani rata.....	10
3.5.	Sarajevsko primirje.....	11
4.	Razvoj Hrvatske vojske.....	12
4.1.	Uloga policije u formiranju Hrvatske vojske.....	12
4.2.	Zbor narodne garde.....	14
4.3.	Hrvatska vojska.....	15
5.	Nastanak 7. gardijske brigade „Puma“.....	17
5.1.	5. bojna 1. A brigade ZNG-a.....	17
5.2.	Osnivanje „Puma“.....	18
6.	Tijek ustrojavanja i obuka novonastale brigade.....	20
6.1.	Tijek ustrojavanja 7. gardijske brigade.....	20
6.2.	Sastavnice 7. gardijske brigade „Puma“.....	22
6.3.	Obuka 7. gardijske brigade.....	26
7.	Prve zadaće 7. gardijske brigade.....	27
7.1.	7. gardijska brigada na Karlovačkom bojištu.....	27
7.2.	Akcija 7. gardijske brigade u zadarskom zaleđu- Suhovare i Drače.....	29
7.3.	„Puma“ na kršu“.....	32
7.4.	7. gardijska brigada u šibenskom zaleđu.....	34
7.5.	7. gardijska brigada na Novigradskom bojištu.....	35
8.	7. gardijska brigada „Puma“ u napadnim operacijama HV-a.....	37
8.1.	Operacija <i>Zima '94.</i>	37
8.2.	Operacija <i>Skok I</i>	41

8.3.	Operacija <i>Ljeto '95.</i>	43
8.4.	Operacija <i>Oluja</i>	45
8.4.1.	Prvi na kninskoj tvrđavi	49
8.5.	Operacija <i>Maestral</i>	50
8.6.	Operacija <i>Južni potez</i>	52
9.	„Pume“ nakon završetka bojnih djelovanja	54
10.	Zaključak	56
11.	Literatura.....	57

1. Uvod

Cilj ovog rada je prikazi kakvu i koliku ulogu su imali pripadnici 7. gardijske brigade „Puma“ za vrijeme Domovinskog rata. Iako su za obranu Hrvatske bile zaslužne sve postrojbe Hrvatske vojske (kao i njihove preteče, poput Zbora narodne garde), ali i postrojbe Ministarstva unutarnjih poslova Republike Hrvatske, u medijima i bibliografiji malo je poznato kako je jedna od najvažnijih brigada Hrvatske vojske u oslobodilačkim akcijama bila 7. gardijska brigada iz Varaždina. Upravo će se ovim radom pokušati prikazati važnost ove slavne hrvatske brigade u kontekstu oslobođenja teritorija Republike Hrvatske.

Rad će biti podijeljen u nekoliko cjelina. U prvoj cjelini govorit će se o demokratskim promjenama na području Republike Hrvatske te o njihovoj primjeni na teritoriju Hrvatske. Nadalje, u toj će se cjelini pisati i o početku takozvane Balvan revolucije te o prvim sukobima na teritoriju Hrvatske.

Na početku druge cjeline bit će riječi o nastanku Hrvatske vojske. Također pokušat će se pronaći poveznica između prvih postrojbi Zbora narode garde s područja Varaždinske županije i 7. gardijske brigade Hrvatske vojske. Osim samog nastanka tu će biti riječi i o obuci te samom tijeku ustrojavanju, kao i o sastavnicama od kojih je brigada bila sačinjena.

U posljednjoj cjelini prikazat će se sve zadaće i akcije u kojima je sudjelovala 7. gardijska brigada. Naravno nisu sve zadaće dobivene od Glavnog Stožera bile uspješno odrađene, poput one koju su postrojbe 7. gardijske brigade pokušale sprovesti u zadarskom zaleđu 1993. godine. Svakako većinu je zadaća 7. gardijska brigada uspješno odradila, o čemu će također biti pisano. Važna činjenica za napomenuti je da su postrojbe 7. gardijske brigade prve ušle u oslobođeni Knin. Iako je rat u Hrvatskoj bio završen, postrojbe 7. gardijske brigade sudjelovale su u zajedničkim napadnim operacijama s postrojbama Armije Bosne i Hercegovine te Hrvatskoga vijeća obrane na području susjedne Bosne i Hercegovine. Naravno uz svaku zadaću i akciju bit će objašnjen i politički kontekst te sama pozadina sukoba.

2. Demokratske promjene i posljednje godine Jugoslavije

Socijalistička Federativna Republika Jugoslavija (dalje: SFRJ), kolokvijalno znana kao Druga Jugoslavija, sastojala se od ukupno šest republika i dvije autonomne pokrajine.¹ Republike koje su nalazile u sastavu SFRJ bile su: Slovenija, Hrvatska, Srbija, Crna Gora, Makedonija te Bosna i Hercegovina, dok su dvije autonomne pokrajine bile Vojvodina i Kosovo. U razdoblju postojanja SFRJ-a, tri su čimbenika bila ključna za njen opstanak i održavanje prividnog unutarnjeg mira. Prvi čimbenik nalazio se u liku i djelu Josipa Broza Tita. On je bio idejni vođa i duh pod kojim je tekla narodnooslobodilačka borba. Drugi čimbenik nalazio se u Savezu komunista Jugoslavije (dalje: SKJ) koji se proglasio nositeljem „revolucije“ Nakon rata je u svojim rukama imao monopol nad cjelokupnom vlašću. Treći čimbenik, koji je ujedno i najduže opstao, bila je Jugoslavenska narodna armija (dalje: JNA), zajednička profesionalna vojska svih republika do 1991. kada je otvoreno stala na stranu Srbije.² Odmakom vremena spomenuti čimbenici državne opstojnosti počeli su gubiti svoj utjecaj. Početak toga jasno je bio vidljiv od trenutka smrti Josipa Broza Tita u svibnju 1980. godine. Njegovom smrću nestala je osoba koja je imala utjecaj držanja na okupu svih komunističkih republičkih vodstava SFRJ-a, a uz to je i JNA ostala bez svojeg vrhovnog zapovjednika. Niti desetak godina nakon Titove smrti, došlo je do raspada najbrojnijeg čimbenika u Jugoslaviji, SKJ. Jedini čimbenik koji je dočekao demokratske promjene u Jugoslaviji bila je JNA. Zbog sve većeg utjecaja gospodarske, ali i političke krize, neminovno je bilo da će doći do demokratskih promjena u cijeloj Jugoslaviji. Demokratski procesi doživjeli su svoj vrhunac nakon 14. izvanrednog kongresa SKJ-e 1990., kada je uslijedilo raspisivanje višestranačkih izbora u svim republikama Jugoslavije. Važno je za napomenuti kako je upravo Srbija koja je najviše optuživala Sloveniju i Hrvatsku za raspad Jugoslavije, bila ta koja je prva uvela separatistički ustav u Jugoslaviji.³

2.1. Ususret višestranačju u Socijalističkoj Republici Hrvatskoj

Promjene koje su se događale na razini svjetske politike, imale su utjecaja i na području SFRJ-a, posebice u političkom smislu. Nakon kraja Hrvatskog proljeća 1971. u

¹ Također se uz ovaj naziv veže i kolokvijalna sintagma Titova Jugoslavija.

² MARIJAN, *Domovinski rat*, 17 str.

³ MARIJAN, *Raspad Jugoslavije i stvaranje Hrvatske države*, 68 str.

Hrvatskoj je gotovo 20 godina trajala takozvana „hrvatska šutnja“.⁴ Naznaka kraja toj „šutnji“ je svakako pojava organiziranih nekomunističkih i političkih skupina tijekom 1989. godine.⁵ Upravo krajem te godine došlo je do prvih inicijativa za osnivanje nekomunističkih stranaka. U tom pogledu je jedna od najvažnijih stranaka koje su se osnovale bila Hrvatska demokratska zajednica (dalje: HDZ). Iako je prvu osnivačku skupštinu HDZ-a zabranio Gradski sekretarijat za unutrašnje poslove grada Zagreba, ona se ipak održala 17. lipnja 1990. u prostorijama Nogometnog kluba Borac u Stagličću.⁶ Za čelnika HDZ-a tom je prilikom izabran povjesničar dr. Franjo Tuđman. Stranka se pod njegovim vodstvom od početka zauzimala za osamostaljenje i demokratizaciju Hrvatske. Njezin politički program temeljio se na tradiciji Starčevićeve stranke prava kao i na temeljima Radićeve seljačke stranke te na tekovinama AVNOJ-a i ZAVNOH-a.⁷

U započetom procesu organiziranja novih političkih stranaka došlo je i do osnivanja stranaka naglašenog nacionalnog karaktera kao što je bio i HDZ čiji je prefiks i sugerirao nacionalnu pripadnost. Jedna od najpoznatijih novoosnovanih stranaka srpskog predznaka bila je Srpska demokratska stranka (dalje: SDS) pod vodstvom dr. Jovana Raškovića. Stranka je osnovana u Kninu u veljači 1990. godine. Srpska demokratska stranka samo se prividno zalagala za demokratizaciju i pluralizam, a na razini Jugoslavije zalagala se za federativnu Jugoslaviju (kakva je bila i do tada), ali protiv ravnopravnosti republika. Pored toga, vodstvo SDS podržavalo je mogućnosti stvaranja novih autonomnih jedinica unutar postojećih saveznih država. To se posebice odnosilo na prostor Hrvatske, budući da su smatrali da je ustroj socijalističke Hrvatske izrazito nepovoljan za srpsko stanovništvo.⁸

Reformirane komuniste predvodio je Ivica Račan. Nakon gotovo 50 godina postojanja pod nazivom SKH, početkom 1990. stranka se registrirala kao SKH- Stranka demokratskih promjena. Na taj način pokazala je novu konstitutivnu fazu, ali i raskid s komunističkom partijom starog tipa.⁹

S obzirom da početkom 1990. u socijalističkoj Hrvatskoj nisu bili omogućeni pravni okviri za održavanje parlamentarnih izbora, prvo što su SKH i Sabor SR Hrvatske trebali

⁴ Hrvatsko proljeće je naziv za reformno razdoblje u hrvatskoj politici, društvu i kulturi kada je na vlast u SR Hrvatskoj došlo reformistički i nacionalno orijentirano vodstvo. Taj pokret nazvan je i masovnim pokretom zbog umiješanosti svih tadašnjih slojeva društva u isticanju nacionalnog identiteta. Proljeće je okončano smjenom reformiranog komunističkog vodstva u Hrvatskoj. Pod pojmom „hrvatska šutnja“ smatralo se razdoblje od kraja Hrvatskog proljeća (1971.) pa sve do 1989. godine. U tom razdoblju hrvatsko komunističko vodstvo potiskivalo je nacionalni identitet i općenito je vodilo politiku kojom ne ističe nacionalni identitet.

⁵ MARIJAN, *Raspad Jugoslavije i stvaranje Hrvatske države*, 27.

⁶ *Isto*, 29.

⁷ MARIJAN, *Domovinski rat*, 19.

⁸ MARIJAN, *Raspad Jugoslavije i stvaranje Hrvatske države*, 98.

⁹ *Isto*, 30.

sprovести bila je legalizacija višestranačja. Stoga je u siječnju 1990. Sabor SR Hrvatske pokrenuo raspravu o promjeni Ustava u svrhu stvaranja i legaliziranja višestranačja. Krajem veljače započela je izborna utrka nakon što je predsjednik Sabora raspisao izbore za zastupnike u Saboru. Važnu ulogu u prvim višestranačkim izborima imao je SKH (kasnije SKH- SDP) zbog odabira izbornog modela. Naime SKH- SDP nije bio uvjeren da može odnijeti apsolutnu pobjedu zbog čega se odlučio na većinski izborni model. U tom modelu se birao kandidat one stranke koja je dobila najveći broj glasova u određenom izbornom krugu. Ipak, negativna strana ovakvoga modela ogledala se u činjenici da je većinu mjesta u Saboru dobivala stranka koja je odnijela većinu u izbornim mjestima, što u konačnici nije bilo u skladu s proporcionalnim brojem osvojenih glasova.¹⁰

Prvi krug izbora održan je 22. i 23. travnja 1990., dok je drugi krug održan 6. svibnja 1990. godine. Pobjedu u oba izborna kruga odnio je HDZ, koji je u Sabor ušao s 205 zastupnika. Drugi po broju zastupnika bili su reformirani komunisti u okviru SKH- SDP, no zbog prethodno opisanog načina izbornog sustava su u Sabor ušli sa samo 73 zastupnika.¹¹ Prethodno spomenuta SDS na prvim višestranačkim izborima dobila samo pet zastupničkih mjesta.¹²

2.2. Stanje u Hrvatskoj nakon višestranačkih izbora i proglašenje neovisnosti

Pobjeda HDZ-a u proljeće 1990. otvorila je novu stranicu hrvatske povijesti. Prvi demokratski izabran Hrvatski sabor svečano je konstruiran 30. svibnja 1990. godine.¹³ Saborska većina upravo tada je izabrala dr. Franju Tuđmana za predsjednika Predsjedništva SR Hrvatske. Istog dana, za predsjednika hrvatskog Sabora izabran je dr. Žarko Domljan, a za prvog predsjednika Vlade Stjepan Mesić.¹⁴

Zbog neusklađenosti postojećeg republičkog Ustava SR Hrvatske, novoizabrano hrvatsko vodstvo donijelo je u srpnju 1990. prve amandmane na Ustav. Tim izmjenama i dopunama iz naziva država i državnih struktura uklonjeni su do tada važeći socijalistički nazivi. Nakon početnih amandmana i dopuna, uvidjevši mane Ustava SR Hrvatske, hrvatsko vodstvo pokrenulo je izradu novog ustava.¹⁵ Novi Ustav Republike Hrvatske donesen je 22. prosinca

¹⁰ Isto, 31.

¹¹ MARIJAN, *Domovinski rat*, 19.

¹² Iz toga se može zaključiti kako je većina hrvatskih Srba svoj glas upravo dala SKH- SDP, a ne SDS-u; Prema: MARIJAN, *Domovinski rat*, 22.

¹³ MARIJAN, *Hrvatska 1989. – 1992.: rađanje države*, 177.

¹⁴ GUMZEJ, *Od balvana do Deytona*, 46.

¹⁵ MARIJAN, *Hrvatska 1989. – 1992.: rađanje države*, 178.

1990. godine. Proglašenjem tog Ustava ozakonjen je polupredsjednički sustav. U Ustavu je također bilo naglašeno kako je suverenitet Republike Hrvatske neotuđiv, te da Republika sklapa saveze s drugim državama zadržavajući svoja prava.¹⁶ U sljedećim mjesecima Sabor je nadopunio Ustav raznim amandmanima i rezolucijama. Jedna od tih je i Rezolucija o prihvaćanju postupaka za razdruživanje SFRJ-a i o mogućem udruživanju u savez suverenih država.¹⁷

Jedna od najvažnijih odluka nove hrvatske vlasti bila je odluka o raspisivanju referenduma u svezi pitanja samostalnosti Republike Hrvatske. Predsjednik Tuđman je 25. travnja 1991. potpisao odluku o održavanju referenduma. Referendum se održao 19. svibnja 1991. i u njemu je sudjelovalo 83, 56% od ukupnog broja upisanih birača. Od ukupnog broja birača njih 93, 24% bilo je za savez suverenih država s tim da njih 92,18% nije podržalo ostanak u Jugoslaviji.¹⁸ Nakon ostvarivanja svih legitimnih pretpostavki Hrvatski Sabor je 25. lipnja 1991. proglasio Republiku Hrvatsku neovisnom državom.¹⁹ Nakon ovih događaja uslijedio je kratkotrajni rat između JNA i Slovenije, koji je završen početkom srpnja, točnije 7. srpnja 1991. godine. Upravo tada je pod pritiskom Europske Zajednice (dalje: EZ) donesen tromjesečni moratorij na priznavanje odluke o nezavisnosti Slovenije i Hrvatske. Nakon isteka moratorija hrvatski Sabor je 8. listopada 1991. raskinuo sve državno- pravne veze sa SFRJ-om.²⁰

3. Od „Balvana“ do Sarajevskog primirja

3.1. Početak balvan revolucije

Srpski narod je po brojnosti bio drugi narod na području Hrvatske. Prema popisu iz 1991. na području Republike Hrvatske živjelo je nešto više od pola milijuna hrvatskih Srba.²¹ Kao što je već i bilo spomenuto većina Srba je na prvim višestranačkim izborima podržalo SKH-SDP. Upravo zbog toga je SDS u političkom kontekstu postala marginalnom političkom strankom. Vrlo brzo nakon izbora u ljeto i jesen 1990., SDS od marginalne političke stranke prelazi u najznačajniju stranku Srba u Hrvatskoj. Razlog tome svakako je gubitak utjecaja SKH-SDP i njegovo priklanjanje ideji samostalne hrvatske države. Zbog svega toga većina hrvatskih Srba je iz SKH-SDP prešla u SDS, što je ujedno označilo i praktično priklanjanje

¹⁶ *Isto*, 180.

¹⁷ MARIJAN, *Domovinski rat*, 20.

¹⁸ *Isto*, 21.

¹⁹ GUMZEJ, *Od balvana do Deytona*, 55; Istog dana samostalnost je proglasila i Republika Slovenija.

²⁰ MARIJAN, *Domovinski rat*, 26.

²¹ MARIJAN, *Raspad Jugoslavije i stvaranje Hrvatske države*, 93.

većine hrvatskih Srba SDS-u. Predstavnicima SDS kao i većina hrvatskih Srba nisu se slagali s promjenama koje je novoizabrana vlast u Hrvatskoj predlagala, ali i provodila.²² Upravo zbog toga su već 25. srpnja 1990., nakon odluke o preimenovanju SR Hrvatske u RH i mijenjanju državnih znakovlja, proglasili srpsku autonomiju, a nekoliko dana kasnije formirali su i Srpsko narodno vijeće (dalje: SNV) kao izvršno tijelo Srpskog sabora.²³ Svega mjesec dana nakon što su proglasili autonomiju i osnovali Srpski sabor, hrvatski Srbi su započeli s pobunom na području Republike Hrvatske. Kao početak srpske pobune uzima se 17. kolovoz 1990. godine. Jedan od oblika pobune bio je postavljanje balvana na prometnice, a upravo zbog takvih radnji pobuna je bila poznata pod pojmom „balvan revolucija“.²⁴ Od tog trenutka predstavnicima hrvatske vlasti onemogućeno je djelovanje na području Knina i okolnih mjesta koje su Srbi smatrali dijelom vlastite zone utjecaja. U tom procesu im je pomagala i JNA koja je prijetila oružanom intervencijom Republici Hrvatskoj zbog tobožnje zaštite srpskog naroda na području RH.²⁵

Kako bi na neki način potvrdili svoju autonomiju, čelnici SDS zalagali su se za vlastiti referendum, koji se održavao od 19. kolovoza do 2. rujna 1990. godine. U Hrvatskoj se referendum održavao u više od 20 općina u kojima su Srbi bili većinsko stanovništvo ili imali veliku zastupljenost. SNV je nakon referenduma objavilo da je referendumu pristupilo 756 781 osoba (od toga 567 317 u Hrvatskoj i 189 464 izvan Hrvatske) te da se od tog broja 99, 96% izjasnilo za srpsku autonomiju.²⁶ Zbog protivljenja novom Ustavu RH, čelnici SDS su dan prije izglasavanja spomenutog ustava, 21. prosinca 1990., proglasili Srpsku autonomnu oblast Krajina (dalje: SAO Krajina) kao autonomnu teritorijalnu oblast u sklopu Republike Hrvatske. Četiri mjeseca kasnije, 30. travnja 1991., pobunjeni Srbi su i službeno organizirali Skupštinu takozvane SAO Krajine. Na istoj sjednici za predsjednika Izvršnog vijeća izabran je Milan Babić koji je tu funkciju obnašao do 29. 5. 1991. kada je službeno postao premijerom SAO Krajine.²⁷ Područje takozvane SAO Krajine u većini je obuhvaćalo područje sjeverne Dalmacije, Like i Banovine. Potaknuti događajima na tim područjima srpsko stanovništvo koje je živjelo u drugim dijelovima Hrvatske, krenulo je s osnivanjem svojih oblasti. Na taj način tijekom 1991. došlo je do osnivanja novih srpskih oblasti; Zapadne Slavonije te Slavonije, Baranje i Zapadnog Srema.²⁸

²² MARIJAN, *Domovinski rat*, 22.

²³ MARIJAN, *Raspad Jugoslavije i stvaranje Hrvatske države*, 102.

²⁴ GUMZEJ, *Od balvana do Deytona*, 46.

²⁵ *Isto*, 47.

²⁶ MARIJAN, *Raspad Jugoslavije i stvaranje Hrvatske države*, 104.

²⁷ Na toj funkciji se zadržao do 19. prosinca 1991., kada je izabran za prvog predsjednika SAO Krajine.

²⁸ MARIJAN, *Domovinski rat*, 23.

3.2. Prvi sukobi na području Republike Hrvatske

U razdoblju od kolovoza 1990. do početka otvorene pobune u Hrvatskoj, početkom ožujka 1991., nije bilo većih sukoba između srpskih i hrvatskih snaga. Spomenuto razdoblje obilježavala je snažna propaganda od strane SFRJ-a i JNA usmjerena protiv legalno izabranih hrvatskih vlasti. Iako je postojala napetost između tih strana do većih oružanih sukoba nije došlo. Hrvatska vlast je na taj pritisak Predsjedništva SFRJ-a i JNA odgovorila na način da je povećala brojno stanje pripadnika MUP-a RH.²⁹

Veći oružani sukob između hrvatskih snaga i pobunjenih Srba na području RH dogodio se početkom ožujka 1991. u Pakracu, gradiću u zapadnoj Slavoniji u kojem su Srbi imali relativnu većinu. Pozadina sukoba je bila odluka o priključenju općine Pakrac SAO Krajini. Ista Skupština koja je donijela spomenutu odluku željela je Policijsku postaju (dalje: PP) Pakrac preimenovati u Sekretarijat unutarnjih poslova te ga podrediti takozvanom Sekretarijatu unutarnjih poslova Krajine. Prvog ožujka 1991. većina srpskih policajaca iz PP Pakrac krenula je s postupkom razoružavanja hrvatskih policajaca, ali i policajaca drugih nacionalnosti koji se nisu slagali s odlukama Skupštine općine Pakrac. Takvim postupkom pokušali su preuzeti postaju i ostvariti planove priključenja općine i PP Pakrac Krajini. Odgovor hrvatske vlasti bio je razvidan u vidu slanja pojačanja pripadnika specijalne policije Ministarstva unutarnjih poslova (dalje: MUP) Republike Hrvatske (dalje: RH) koji su 2. ožujka 1991. uspjeli vratiti kontrolu nad policijskom stanicom i najvećim dijelom gradskog i prigradskog područja. Dolaskom hrvatskih policajaca, pobunjeni Srbi su se povukli na okolna brda. Reakcija JNA na spomenuta događanja u Pakracu sastojala se od slanja vlastitih jedinica iz Bjelovara u Pakrac. Sukob je okončan 18. ožujka 1991. nakon pregovora. Rezultat prethodno postignutoga dogovora podrazumijevao je povlačenje pristiglih pripadnika specijalne policije, a nakon toga i snaga JNA.³⁰

Ipak, nekoliko tjedana kasnije uslijedili su novi incidenti između pobunjenih hrvatskih Srba i pripadnika MUP-a RH. Naime srpski pobunjenici postavili su barikade u Nacionalnom parku Plitvička jezera, prekinuvši cestovnu komunikaciju prema Kninu. Tijekom 31. ožujka 1991. na područje Plitvica stigli su pripadnici specijalne policije RH iz sastava Antiterorističke jedinice „Lučko“ i postrojbe iz „Rakitja“ koje su nakon kraćeg djelovanja razbili postojeću blokadu srpskih pobunjenika. Prilikom intervencije bio je uhićen 29

²⁹ Isto, 70.

³⁰ Isto, 72.

pobunjenik, a među kojima se našao i Goran Hadžić, tadašnji predsjednik SDS-a Vukovar.³¹ Posljedica sukoba između pobunjenih Srba i hrvatske policije bile su vidljive u pogibiji hrvatskog policajca Josipa Jovića kao i jednog pobunjenika. Upravo zbog toga je spomenuti događaj u hrvatskoj javnosti poznatiji pod pojmom „Krvavi Uskrs“. Josip Jović postao je tako prva hrvatska žrtva u Domovinskom ratu.³²

U razdoblju nakon događaja na Plitvicama, stanje na području Hrvatske bilo je izrazito napeto. Novi u nizu sukoba dogodio se u Borovom Selu 2. svibnja 1991. godine. Naime, u noći s 1. na 2. svibnja, u okolici Borova Sela napadnuta je ophodnja pripadnika MUP-a RH iz Vukovara pri čemu su bila lakše ozlijeđena dva policajca, dok su još dvojicu mještani Borova Sela, predali srbijanskoj miliciji na području BiH-a. Upravo zbog toga je skupina policajaca iz Vukovara otišla na uviđaj. Kada su došli u Borovo Selo upali su u zasjedu. U toj zasjedi ubijeno je 12, a ranjeno 17 hrvatskih policajaca. Sukob je završen ponovnim aktiviranjem JNA koja se postavila između zaraćenih strana načinivši tzv. tampon- zonu.³³

Već spomenuto proglašenje neovisnosti Republike Hrvatske, 25. lipnja 1991., bilo je kao povod pobunjenim Srbima da pojačaju svoja djelovanja te terorističke akcije na području Hrvatske. Krizna žarišta su se širila prostorom cijele Hrvatske, a vrhunac su doživjela u ljetnim mjesecima 1991., kada je i JNA započela šira vojna djelovanja protiv hrvatskih snaga, označivši time i konačni početak otvorene agresije na Republiku Hrvatsku.³⁴

3.3. Uloga Teritorijalne obrane i JNA u ratu protiv Republike Hrvatske

Najvažniji dio obrambenog sustava SFRJ bile su dvokomponentne oružane snage koje su se sastojale od JNA i Teritorijalne obrane (dalje: TO). Njihova temeljna zadaća bila je zaštita nezavisnosti, suvereniteta i teritorijalne cjelovitosti Jugoslavije.³⁵

Za razliku od JNA, koja je bila profesionalna stajaća savezna vojska, Teritorijalna obrana je bila vojska svake od saveznih država koja se u slučaju napada vanjskog neprijatelja trebala oduprijeti partizanskim načinom borbe. Službeno je TO bila definirana kao najširi oblik organiziranja ljudi i građana za oružanu borbu.³⁶ Na taj način TO je imala republički karakter i svaka je republika imala svoju zasebnu TO. Nakon izbora početkom 1990. i pobjede nekomunističkih stranaka u Hrvatskoj i Sloveniji, JNA je ostala posljednji čimbenik

³¹ Kasnije je Goran Hadžić obnašao funkciju premijera i predsjednika RSK.

³² GUMZEJ, *Od balvana do Deytona*, 53.

³³ MARIJAN, *Hrvatska 1989. – 1992.: rađanje države*, 499.

³⁴ MARIJAN, *Domovinski rat*, 76.

³⁵ MARIJAN, *Slom Titove armije: Jugoslavenska narodna armija i raspad Jugoslavije 1987. – 1992.*, 31.

³⁶ *Isto*, 32.

jedinstvene Jugoslavije. Upravo zbog toga je JNA u svibnju 1990. godine izdala proglas o razoružanju TO-a na području svih republika. U nekim republikama (Srbija, Crna Gora) je to bilo učinjeno samo prividno, dok se u ostalima razoružanje uistinu i dogodilo.³⁷ Ovim činom je Hrvatskoj oduzeto oružja za više od 200 000 ljudi.³⁸

JNA je bila nakon Drugog svjetskog rata najvažniji sigurnosni temelj Jugoslavije, a krajem 80-ih godina i jedina stvarno aktivna jugoslavenska institucija. Prema Strategiji općenarodne obrane iz 1987., JNA se navodila kao brana u očuvanju jedinstvene Jugoslavije. U tom proglasu JNA je služila samo za obranu zemlje, no nedugo nakon tog proglašenja poslužila je i za agresiju i napadna djelovanja.³⁹ Nakon izbijanja srpske pobune u Hrvatskoj bilo je za očekivati da će se JNA prikloniti Srbima i srpskoj politici i to zbog jednog jednostavnog razloga. Naime, osim što je većina pripadnika JNA bila srpskog i crnogorskog porijekla, vojno vodstvo JNA podržavalo je ideje predsjednika Srbije i bivšeg predsjednika Saveza komunista te zemlje, Slobodana Miloševića.⁴⁰ JNA je tokom pakračkog incidenta prvi puta izašla iz vojarni i bila aktivna u sukobu hrvatskih snaga i srpskih pobunjenika. Od tog trenutka pa sve do kolovoza 1991. JNA se u sukobima pobunjenih Srba i hrvatskih snaga koristila principom takozvanih tampon- zona.⁴¹ U praksi JNA je stvaranjem spomenutih zona onemogućavala hrvatskoj strani uspješno suzbijanje srpske pobune. Tim činom pokušalo se zamrznuti stanje prije sukoba, no zapravo je JNA išla na ruku pobunjenim Srbima.⁴² Od kolovoza 1991. započela je otvorena agresija JNA na Hrvatsku. Plan kojim se pokušala osvojiti Hrvatska bio je modificirani ratni plan „Sutjeska- 2.“⁴³

Jugoslavenska narodna armija je kao službena vojna sila Jugoslavije postojala do svibnja 1992., kada su iz nje nastale tri srpske vojske na područjima Hrvatske, Srbije te Bosne i Hercegovine. Spomenute vojske aktivno su sudjelovale u ratu na području Republike Hrvatske i Bosne i Hercegovine.⁴⁴

³⁷ Slovenija je jedina djelomično uspjela zadržati dio naoružanja.

³⁸ MARIJAN, *Domovinski rat*, 67.

³⁹ MARIJAN, *Slom Titove armije: Jugoslavenska narodna armija i raspad Jugoslavije 1987. – 1992.*, 42.

⁴⁰ MARIJAN, *Hrvatska 1989. – 1992.: rađanje države*, 381.

⁴¹ To je bio pojam u vojnoj terminologiji SFRJ-a kao postupanje u izvanrednim prilikama. Jedna od tih izvanrednih prilika, svakako se smatrala i unutarnjom ugrozom režima. U najtežim varijantama predviđena je oružana intervencija prvo TO, a kasnije i JNA. Pošto je u to vrijeme TO u Hrvatskoj razoružana jedinu intervenciju može izvršiti JNA.

⁴² MARIJAN, „Sudionici i osnovne značajke rata u Hrvatskoj 1990. – 1991.“, 57.

⁴³ *Isto*, 59.

⁴⁴ MARIJAN, *Slom Titove armije: Jugoslavenska narodna armija i raspad Jugoslavije 1987. – 1992.*, 398.

3.4. Rat za vojarne

Jugoslavenska narodna armija je još u svibnju 1990. oduzela Teritorijalnoj obrani Hrvatske većinu republičkog naoružanja. Po isteku kratkotrajnog sukoba u Sloveniji i nakon što se JNA povukla u vojarne duž čitave Hrvatske, njezina glavna preokupacija bila je obrana i očuvanje njenih vojnih objekata, a samim time i oružja koje se nalazilo u njima. Bez oružja i opreme JNA je počela ostajati od početka kolovoza 1991. kada su započeli prvi prepadi i napadi na vojarne i vojne objekte JNA.⁴⁵ Prva veća zapljena oružja i opreme dogodila se krajem kolovoza i početkom rujna 1991. u Slavonskom Brodu kada su hrvatske snage presrele dva vlaka JNA. Iako je sve bilo koordinirano i vođeno od državnog vrha, službeni proglas o blokadama vojarni i drugih objekata JNA izdan je tek 14. rujna 1991. godine.⁴⁶ Vrlo brzo nakon proglašenja o blokadi došlo je do predaje pričuvnih postrojbi (R klasifikacije) i manjih objekata JNA. Značajan uspjeh rata za vojarne bilo je osvajanje nekoliko većih vojarni poput onih u Pločama, Šibeniku, Gospiću, Delnicama, Virovitici, Đakovu, Slavonskoj Požegi te Našicama. Najveći uspjeh rata za vojarne bila je uspostava kontrole nad objektima i sredstvima 32. varaždinskog korpusa JNA u Varaždinu i njegovoj široj okolici.⁴⁷ Zahvaljujući tim uspjesima, Hrvatska je konačno došla do značajne količine naoružanja i vojne opreme kojom se mogla obraniti od agresije JNA i pobunjenih hrvatskih Srba.

3.4.1. Varaždinski dani rata

Varaždinskim danima rata nazivalo se razdoblje od 14./ 15. rujna do 22. rujna 1991. godine. Ovo razdoblje nije bilo važno samo za Varaždin i varaždinski kraj, već i za cijelu Hrvatsku ponajviše zbog količine naoružanja i tehnike koja se nalazila u objektima JNA.

Svega dan nakon prestanka isporuke struje i vode Varaždinskom korpusu, 15. rujna 1991., JNA je prvi puta topnički djelovala po području Varaždina i okolice. Tijekom navedenog napada stradala je i prva žrtva, civil Adela Crnković. U razdoblju sljedećih dana, hrvatska strana je vodila stalne pregovore s pripadnicima JNA, ali je isto tako provodila akcije zauzimanja vojnih skladišta pod kontrolom 32. korpusa JNA. Tako su redom osvajane, vojarna 15. maj (17. rujna), vojarna Jalkovečke žrtve (19. rujna), vojno skladište Varaždin Breg (20. rujna) te najvažnija i najveća vojarna varaždinskog korpusa, vojarna Kalničkih

⁴⁵ MARIJAN, *Domovinski rat*, 77.

⁴⁶ Zapovijed je izdana 8. kolovoza 1991., ali se u njezinu realizaciju krenulo 14. rujna 1991. godine.

⁴⁷ MARIJAN, *Domovinski rat*, 78.

partizana (22. rujna). Predajom generala Vlade Trifunovića, 22. rujna 1991., 32. varaždinski korpus JNA prestao je postojati.⁴⁸ Hrvatske snage koje su djelovale u oslobođenjima vojarni su: pristožerna postrojba Općinskog stožera Narodne zaštite Varaždin „Orion“, jedinice MUP-a RH iz Varaždina, zatim gardisti rezervnog sastava 104. brigade ZNG-a te posebice pripadnici 5. bojne 1. A brigade ZNG-a iz Vinice.⁴⁹ Promatrano retrospektivno, tijekom rujanskih borbi u Varaždinu na hrvatskoj strani sudjelovalo je nešto više od 1000 ljudi. Unatoč tome, oni su uspješno razoružali jedan od najbolje opremljenih korpusa JNA.

Oslobođenjem Varaždina i zauzimanjem svih vojarni i vojnih skladišta JNA, Hrvatska je došla do više nego važne tehnike i naoružanja u borbi protiv agresora. Do kolike količine tehnike i naoružanja je Hrvatska došla govori podatak o zaplijenjenoj vrijednosti robe 32. korpusa JNA, čija je vrijednost bila procijenjena na između 500 i 600 milijuna američkih dolara.⁵⁰ Spomenuta Andela Crnković nažalost nije bila jedina žrtva varaždinskih dana rata, već je uz nju stradalo još četvero ljudi, dok su 34 osobe bile ranjene.⁵¹

3.5. Sarajevsko primirje

Republika Hrvatska je u razdoblju od kolovoza 1991. do siječnja 1992., proživljavala najteže dane svoje mlade samostalnosti. To je bilo razdoblje otvorene agresije pobunjenih Srba potpomognuta postrojbama JNA, te srpskih paravojskih formacija na Republiku Hrvatsku. Kada je JNA otvoreno stala na stranu pobunjenih Srba u planu je imala da što brže okonča sukob te porazi hrvatske snage. Plan kojim se JNA vodila da što lakše ostvari svoj cilj, bio je onaj o presijecanju Hrvatske na nekoliko dijelova i to na liniji Virovitica- Karlovac- Karlobag.⁵²

U spomenutom razdoblju formirale su se bojišnice u Hrvatskoj, ukupno njih sedam, a bojišta su se protezala duž cijelog teritorija Republike Hrvatske. Bojišta koja su nastala su: Istočno bojište, Zapadnoslavonsko bojište, bojište Banovine i Siska, bojište Karlovca i Korduna, Ličko bojište, Sjeverno i srednjodalmatinsko bojište te Južno bojište. JNA nije ostvarila potpunu pobjedu ni na jednom bojištu do kraja 1991., štoviše krajem iste godine hrvatske snage izvele su uspješne oslobodilačke akcije na području Zapadne Slavonije. Na taj

⁴⁸ HRASTOVIĆ, „Zauzimanje vojarni JNA u Varaždinu i predaja 32. korpusa JNA“, 124.

⁴⁹ *Isto*, 125.

⁵⁰ HRASTOVIĆ, „Zauzimanje vojarni JNA u Varaždinu i predaja 32. korpusa JNA“, 131.

⁵¹ Josip NOVAK, „Varaždinski „Tigrovi“ obilježili 30. obljetnicu osnutka 5. bojne 1. A brigade ZNG-a“, *Regionalni tjednik (Varaždin), on-line izdanje*, 14. svibnja 2021., pristup ostvaren 20. svibnja 2022., <https://regionalni.com/varazdinski-tigrovi-obiljezili-30-obljetnicu-osnutka-5-bojne-1-a-brigade-zng-a/>

⁵² MARIJAN, *Domovinski rat*, 80.

način Srbija se morala zadovoljiti ograničenim uspjehom, te se nadati svojevrsnoj pomoći od strane Ujedinjenih Naroda (dalje: UN), čije su mirovne snage dolazile na ratna područja, u vidu osiguranja njihovih dotadašnjih teritorijalnih stečevina.⁵³ Osvojena područja na prostoru RH bila su pripojena SAO Krajini. Kako bi SAO Krajina dobila značenje na političkoj sceni, a samim time i u pregovorima, Ustavotvorna Skupština SAO Krajine na sjednici održanoj u Kninu 19. prosinca 1991., donijela je odluku o proglašenju Republike Srpske Krajine (dalje: RSK). Prvi predsjednik, a ujedno i premijer RSK bio je Milan Babić. Preostale dvije SAO priključile su se RSK do kraja prosinca iste godine. Spomenuta RSK se tada definirala kao nacionalna država srpskog naroda i svih građana koji su u njoj živjeli sa središtem u Kninu.⁵⁴

Kako JNA i Srbija nisu uspjeli sa svojim ciljevima na području RH, upustili su se u pregovore na inicijativu UN-a. Prvo je u Ženevi 23. studenog 1991. dogovoren prekid neprijateljstva i odlazak JNA iz Hrvatske. Dogovor su postigli predsjednici Tuđman i Milošević, te vrhovni komandant JNA general Veljko Kadijević uz prisustvo Cyrusa Vancea (UN) i lorda Petera Carringtona (EZ). Nakon tog dogovora došlo je do plana mirovne operacije prethodno predložene od predstavnika UN-a Cyrusa Vancea.⁵⁵ Preduvjet za provedbu mirovnog plana bio je prekid neprijateljstva. Upravo zbog toga je 2. siječnja 1992. u Sarajevu između Hrvatske i JNA, sukladno prethodnom dogovoru u Ženevi, postignut dogovor o povlačenju JNA.⁵⁶ Potpisivanjem sarajevskog mirovnog sporazuma prestaje najteže razdoblje Domovinskog rata u Hrvatskoj. Sukladno sporazumu umjesto JNA na područje razdvajanja hrvatskih snaga i pobunjenih hrvatskih Srba stigli su pripadnici zaštitnih snaga UN-a (UNPROFOR). Zatečeno razdoblje potrajalo je sve do 1995., izuzev malih promjena koje su se dogodile 1993. tokom operacije *Gusar- Maslenica*. Tek će tijekom 1995., nakon početka vojno- redarstvenih operacija Hrvatske vojske, doći do promjena stanja na terenu.⁵⁷

4. Razvoj Hrvatske vojske

4.1. Uloga policije u formiranju Hrvatske vojske

Nakon razoružavanja TO i izbijanja srpske pobune na području RH, policija je bila glavni oslonac hrvatske vlasti. Za razliku od snaga Hrvatske vojske koje su stvorene gotovo iz nule,

⁵³ Isto, 81.

⁵⁴ MARIJAN, *Raspad Jugoslavije i stvaranje Hrvatske države*, 114.

⁵⁵ Vanceov plan je bio predstavljen kao privremena mjera kojom bi se ostvarili uvjeti za mir. U toj operaciji UN-ove snage trebale su oružje koristiti u samoobrani. Ovim planom trebale su nastati demilitarizirane zone pod zaštitom UN-a. Na tom području bi se i hrvatske snage i snage JNA trebale povući, a domicilno srpsko stanovništvo i njihove teritorijalne obrane razoružati.

⁵⁶ MARIJAN, *Raspad Jugoslavije i stvaranje Hrvatske države*, 115.

⁵⁷ Nakon ovog primirja rat se seli u BiH gdje je rat bio još krvaviji nego u Hrvatskoj.

policija nije doživjela značajne preinake u odnosu na SFRJ.⁵⁸ Krajem 1990. došlo je do promjene imena iz milicije u policiju.⁵⁹

Početak 1990. u ukupnom udjelu zaposlenih u Republičkom sekretarijatu za unutrašnje poslove (dalje: RSUP, kasnije MUP RH), Srba i Jugoslavena bilo je gotovo 50% što je velika brojka u odnosu na njihovu zastupljenost u ukupnom broju stanovništva RH koji je iznosio svega 15%.⁶⁰ Upravo zbog takve nepovoljne nacionalne strukture nove hrvatske vlasti počele su u ljeto 1990. s jačanjem policije. S nešto manje od 7000 pripadnika iz sredine 1990., do sredine siječnja 1991., broj pripadnika MUP-a RH narastao je na više od 18 000.⁶¹ Kako se Hrvatska tijekom 1990. još uvijek nalazila u sastavu Jugoslavije, ona je bila u obavezi poštivanja tada važećih zakonskih akata i propisa. Uporište za povećanje policijskih snaga pružao je članak 25. *Zakona o unutarnjim poslovima*. Na temelju toga članka RSUP je mogao prema potrebi društvene situacije ili političkog stanja formirati onoliki broj jedinica posebne namjene koliko je procijenio da mu je potrebno. Tako je 5. kolovoza 1990. na Policijskoj akademiji u Zagrebu započeo prvi Tečaj za obuku policijskih službenika poznat pod nazivom „Prvi hrvatski redarstvenik“. Tečaj je pohađalo oko 1700 ljudi od kojih je formirana brigada policije. Prvi hrvatski redarstvenici bili su formirani u dvije bojne, odnosno 16 satnija.⁶²

Uz stalni i pričuvni sastav policije u sklopu MUP-a, osnovano je 18 posebnih jedinica policije i to prema kriteriju da je svaka policijska uprava imala jednu ovakvu postrojbu.⁶³ Osim posebnih jedinica policije posebne sastavnice u sklopu MUP-a bile su postrojbe Specijalne policije od kojih je prva osnovna Antiteroristička jedinica Lučko (dalje: ATJ Lučko). ATJ Lučko osnovana je 7. rujna 1990., a okosnicu postrojbe činili su pripadnici hrvatskih redarstvenika proizašlih iz tečaja Prvi hrvatski redarstvenik kao i nekolicina pripadnika bivše specijalne postrojbe RSUP-a koji su postali instruktori. Ona je odmah nakon osnutka stavljena u nadležnost MUP-a RH.⁶⁴

⁵⁸ MARIJAN, *Domovinski rat*, 51.

⁵⁹ Prije izmjene naziva iz policije u miliciju, dogodila se promjena naziva Republičkog sekretarijata za unutrašnje poslove (dalje RSUP) u Ministarstvo unutarnjih poslova Republike Hrvatske (dalje: MUP RH) nakon prihvaćenih amandmana na Ustav RH, 25. srpnja 1990. godine. Ubrzo nakon toga prema odluci Sabora RH od 8. studenog 1990. godine, sekretarijati za unutarnje poslove su postali policijske uprave, dok su stanice javne sigurnosti postale policijske postaje. Što se tiče zvijezde peterokrake ona je zamijenjena službenim hrvatskim grbom 12. veljače 1991. godine.

⁶⁰ NAZOR, *Hrvatska policija u Domovinskom ratu*, 18.

⁶¹ RADELIĆ, *Stvaranje hrvatske države i Domovinski rat*, 98.

⁶² NAZOR, *Hrvatska policija u Domovinskom ratu*, 19.

⁶³ RADELIĆ, *Stvaranje hrvatske države i Domovinski rat*, 98.

⁶⁴ MARIJAN, *Domovinski rat*, 52.

S obzirom na da je povećanje broja ljudstva bilo dozvoljeno isključivo kroz jačanje policije, hrvatske vlasti pokrenule su reorganizaciju MUP-a koja je od travnja 1991. dovela do osnivanja postrojbi Zbora narodne garde.

4.2. Zbor narodne garde

U travnju 1991. godine u sklopu MUP-a RH, od njihovog pričuvnog i djelatnog sastava, osnovan je Zbor narodne garde (dalje: ZNG) kao poseban sastav za obrambene i redarstvene poslove pod zapovijedanjem Ministarstva obrane.⁶⁵

Pripreme za ustrojavanje brigada ZNG-a započele su 12. travnja 1991. godine. Tadašnji hrvatski ministar obrane Martin Špegelj iznio je prijedlog o stvaranju operativne jezgre ZNG-a sa zadaćama ustrojavanja operativnog sektora, sektora logistike, obavještajne djelatnosti i tako dalje. Pravne osnove za ustrojavanje ZNG-a stvorene su izmjenama i dopunama *Zakona o unutarnjim poslovima*.⁶⁶ Sabor je 18. travnja 1991. donio *Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o unutarnjim poslovima* koji je u članku 7. spominjao ZNG.⁶⁷ U tom Zakonu navodi se kako ZNG djeluje na sveukupnom teritoriju RH i to kao profesionalna, uniformirana oružana formacija vojnog ustroja za obrambeno redarstvene dužnosti kojom zapovijeda Ministarstvo obrane. Osim toga spominjala se upotreba jedinica ZNG-a i u izvršavanju poslova javne sigurnosti i zaštite ustavnog poretka RH od strane ministra unutarnjih poslova, ali uz suglasnost i odobrenje predsjednika Republike.⁶⁸ Osnivanje ZNG-a potvrđeno je *Ukazom o proglašenju Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o unutarnjim poslovima* koji je predsjednik RH, Franjo Tuđman, donio 22. travnja 1991. godine.⁶⁹

Zbor narodne garde bio je zamišljen u svojstvu pričuvnog i djelatnog sastava. Djelatni sastav ZNG-a sastojao se od četiri A brigade i to sa sjedištima u Zagrebu (1. A brigada), Trsteniku (2. A brigada), Vinkovcima, kasnije Osijeku (3. A brigada) te Splitu (4. A brigada). Osim četiri brigade „A“ kategorije djelatni sastav ZNG-a sastojao se od Specijalnog bataljuna Glavnog stožera i 63. samostalnog bataljuna u Slavonskoj Požegi.⁷⁰ Što se tiče ustroja pričuvnog sastava on je napravljen na temelju brojnog stanja pričuvne policije iz travnja 1991. godine. Pričuvne postrojbe planirane su kao brigade i samostalni bataljuni. Prema tim

⁶⁵ RADELIĆ, *Stvaranje hrvatske države i Domovinski rat*, 98.

⁶⁶ NAZOR, *Hrvatska policija u Domovinskom ratu*, 35.

⁶⁷ Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o unutarnjim poslovima, *Narodne novine* (Zagreb), 598 (23. 4. 1991.).

⁶⁸ NAZOR, *Hrvatska policija u Domovinskom ratu*, 36.

⁶⁹ *Isto*, 37.

⁷⁰ MARIJAN, *Domovinski rat*, 53.

planovima ZNG se trebao sastojati od 16 brigada ZNG-a (od broja 101. do broja 116.) te devet samostalnih bataljuna ZNG-a (od broja 51. do broja 59.).⁷¹ Svečana smotra postrojbi ZNG-a održana je 28. svibnja 1991. na stadionu NK Zagreba u Kranjčevićevoj ulici.⁷²

Zbor narodne garde se do kraja rujna 1991. sastojao od zapovjedništva te djelatnih i pričuvnih postrojbi. Glavno tijelo ZNG-a bilo je Zapovjedništvo ZNG-a RH u Zagrebu. Zapovjednik je bio Martin Špegelj, a nakon njegova povlačenja i do osnivanja Glavnog stožera Hrvatske vojske, postrojbama su zapovijedali načelnik Štaba ZNG-a pukovnik Imra Agotić, te ministri obrane Šime Đodan i Luka Bebić.⁷³

Zbor narodne garde bio je preteča Hrvatske vojske (dalje: HV), svojevrsna jezgra (uz policiju), koja je službeno osnovana drugoj polovici rujna 1991. godine. Snage ZNG-a tada su inkorporirane u HV kao sastavni i profesionalni dio. Takvo stanje potrajalo je do studenog 1992., kada su od „A“ brigada ZNG-a rekonstrukcijom počele nastajati gardijske brigade HV-a.⁷⁴

4.3. Hrvatska vojska

Temeljem *Zakona o obrani* koji je bio donesen u rujnu 1991., oružane snage organiziraju se u jedinstvenu Hrvatsku vojsku. ZNG bio je zadržan kao njen djelatni dio, dok je pričuvni sastav HV-a nastao od ljudstva TO i pričuvnog sastava ZNG-a. Konačno tijekom 21. rujna 1991., uspostavljen je Glavni stožer Hrvatske vojske (dalje: GS HV) koji je proizašao iz Zapovjedništva ZNG-a. Na funkciju načelnika GS HV-a tada je imenovan general zbora Anton Tus koji se na toj poziciji zadržao do jeseni 1992., kada ga je zamijenio stožerni general Janko Bobetko. Bobetko se na toj poziciji zadržao do ljeta 1995. godine. Njega je naposljetku naslijedio general zbora Zvonimir Červenko.⁷⁵

Od tada su oružane snage RH dobile organizacijsku strukturu koja se s manjim izmjenama zadržala do kraja rata. Organizacijska struktura Oružanih snaga RH sastojala se od GS HV-a, šest operativnih zona kopnene vojske čija su sjedišta bila u Osijeku, Bjelovaru, Zagrebu, Karlovcu, Rijeci i Splitu, zatim Hrvatske ratne mornarice te Hrvatskog ratnog zrakoplovstva s protuzračnom obranom. Do kraja listopada 1991., uz četiri djelatne brigade ZNG-a, osnovano

⁷¹ RADELIC, *Stvaranje hrvatske države i Domovinski rat*, 98.

⁷² Taj datum se i uzima kao Dan Oružanih snaga Republike Hrvatske i Dan Hrvatske kopnene vojske.

⁷³ MARIJAN, *Domovinski rat*, 52.

⁷⁴ *Isto*, 53.

⁷⁵ *Isto*, 53.

je više od 60 pričuvnih brigada i samostalnih bataljuna.⁷⁶ Krajem 1991. godine, pričuvni sastav HV-a pojačan je osnivanjem Domobranstva.⁷⁷

Početak 1992. godine završena je prva etapa ustroja HV-a čija je glavna karakteristika bila masovno osnivanje brigada i samostalnih bataljuna HV-a. Postrojbe koje su nastale bile su različitog ustroja, bojnog stanja i opreme. Svoj konačan oblik HV je dobila početkom 1993. godine. Kao što je već i bilo navedeno ZNG-e je prestao postojati u studenom 1992., kada su četiri „A“ brigade preimenovane u gardijske brigade. Potkraj iste godine izdana je zapovijed o ustroju nove četiri gardijske brigade pa je tako profesionalni sastav HV-a, uz specijalne postrojbe na kraju godine imao sedam gardijskih brigada i jednu lakojurišnu brigadu.⁷⁸

Naslijeđena vojno- teritorijalna podjela iz 1992. zadržana je uz manje preinake i kasnije. Zapovjedništva operativnih zona preimenovana su u zapovjedništva zbornog područja s tim da je od bivše Operativne zone Rijeka nastalo Zborno područje Gospić.⁷⁹

Do kraja rata najveće promjene u organizaciji HV-a bile su u ustroju profesionalnih snaga. Tako je primjerice 8. lakojurišna brigada bila spojena sa specijalnom bojnom GS HV-a u 1. hrvatski gardijski zdruk.⁸⁰ U proljeće 1994., osnovano je pet samostalnih gardijskih bojni (nazivi od 80. do 84.) koje su ubrzo uvedene u sastav 3., 5. i 9. gardijske brigade.⁸¹

Brojno stanje HV-a bilo je različito i ovisilo je o intenzitetu borbi. Najviše ljudi pod oružjem HV je imala početkom 1992. godine i u ljeto 1995. godine za vrijeme vojno-redarstvenih operacija. Tako je primjerice krajem 1991. godine i početkom 1992. godine pod oružjem bilo oko 200 000 pripadnika HV-a. Potkraj 1992. godine, kada je intenzitet borbi bio smanjen, pod oružjem je bilo 127 966 ljudi, dok je godinu dana kasnije taj broj pao na 116 237. Najmanji broj ljudi pod oružjem bio je 1994. godine, kada je HV brojila 90 784 pripadnika.⁸² Tijekom 1995. brojno stanje HV-a se kretalo od 96 800 do 205 397 pripadnika.⁸³

⁷⁶ RADELIĆ, *Stvaranje hrvatske države i Domovinski rat*, 99.

⁷⁷ Domobranstvo je bilo ustrojeno kao rezervni sastav HV-a (kao neka vrsta zamjene za TO) te je bilo podvrgnuto jedinstvenom sustavu zapovijedanja. U početnoj fazi Domobranstvo je bilo organizirano po satnijama i bojnama u sastavu operativnih zona. U jesen 1992., osnovane su prve domobranske pukovnije. Domobranstvo je imalo izraženu socijalnu značajku jer je dobar dio domobrana bio s teritorija pod okupacijom. Osim socijalne značajke, mnoge domobranske postrojbe sudjelovale su u oslobodilačkim akcijama HV-a.

⁷⁸ RADELIĆ, *Stvaranje hrvatske države i Domovinski rat*, 100.

⁷⁹ *Isto*, 100.

⁸⁰ Zdruk je bila elitna postrojba HV-a koja je bila ustrojena po zapovijedi predsjednika Tuđmana 18. travnja 1994. godine. Osmišljena je kao specijalna vojna postrojba za obavljanje posebnih i najsloženijih borbenih zadaća u svim uvjetima. Zdruk je sudjelovao u svim presudnim bitkama Domovinskoga rata, a zapovjednik Zdruga bio je general Miljenko Filipović.

⁸¹ RADELIĆ, *Stvaranje hrvatske države i Domovinski rat*, 101.

⁸² *Isto*, 101.

⁸³ Osim regularnih postrojbi HV-a od 1991. godine, na području Hrvatske i BiH, djelovale su i paravojne postrojbe Hrvatske stranke prava (dalje: HSP) pod nazivom Hrvatske obrambene snage (dalje: HOS). Glavni

5. Nastanak 7. gardijske brigade „Pume“

5.1. 5. bojna 1. A brigade ZNG-a

Važnu i značajnu ulogu za nastanak 7. gardijske brigade (dalje: 7. gb) imala je 5. bojna 1. A brigade ZNG-a „Tigrovi“. Prema planu ustrojavanja novih gardijskih postrojbi, načelnik GS OS RH Janko Bobetko je predsjedniku RH dr. Franji Tuđmanu predložio ustrojavanje jedne brigade na sjeveru Hrvatske, točnije u Varaždinu, a za nositelja ustroja predložio je 5. bojnu 1. A brigade ZNG-a. Predsjednik Tuđman je to odobrio zbog dotadašnjih zasluga spomenute bojne u Domovinskom ratu.⁸⁴

Tijekom ljeta 1991., točnije 27. srpnja 1991., započelo je ustrojavanje 5. bojne pod kodnim nazivom „Oblak“. Bojna je ustrojena u Vinici pokraj Varaždina od pripadnika Nastavnog centra za obuka jedinica za posebne namjene MUP-a RH. Prvi zapovjednik bojne bio je Stanko Henčić, a njegov je zamjenik bio Emil Crnčec. Početkom kolovoza 1991. bojna je brojila 120 pripadnika. Osim izvođenja obuke, prve značajnije zadaće bojne bile su praćenje i motrenje kretanja jedinica bivše JNA, ali isto tako i osiguravanje značajnih vojnih objekata i uzletišta u Varaždinu.⁸⁵ U nedostatku naoružanja, bojna je ostvarivala suradnje s brojnim varaždinskim tvrtkama u izradi i prilagodbi naoružanja, a rezultat toga bio je u vidu prvog improviziranog oklopno borbenog vozila nazvanog „Ruža hrvatska“.⁸⁶

Početkom kolovoza 1991., pripadnici 5. bojne bili su uvedeni u borbena djelovanja na području Hrvatske Kostajnice, što je ujedno i bio njihov prvi zadatak. Tamo su se zadržali sve do pada Hrvatske Kojstanice, 12. rujna 1991. godine.⁸⁷ Početkom rujna 1991. jedna se satnija nalazila u Vrbovljanima sa zadaćom zaustavljanja neprijateljskih postrojbi iz smjera Okučana.⁸⁸ Dio postrojbe koji nije bio angažiran na području Zapadnoslavonskog bojišta pripremao se za akciju oslobođenja varaždinskih vojarni o čemu je već i bilo riječi.⁸⁹ Jednu od važnijih zadaća pripadnici bojne imali su na području Starog Grabovca početkom listopada

zapovjednik HOS-a bio je predsjednik HSP-a Dobroslav Paraga. Medijski prostor koji je HOS dobivao bio je nerazmjernan njihovom broju i značenju u obrani Hrvatske. Nakon uhićenja Parage, HOS je bio vrlo neželjena formacija te ih se na sve načine pokušalo ukinuti ili uklopiti u sastav ZNG-a i HV-a što je do sredine 1992. i realizirano.

⁸⁴ DRAGOVIĆ, *Pume iz Varaždina: svjedočanstva iz Domovinskog rata*, 13.

⁸⁵ LUCIĆ, *1. gardijska brigada Hrvatske vojske Tigrovi*, 64.

⁸⁶ Josip NOVAK, Varaždinski „Tigrovi“ obilježili 30. obljetnicu osnutka 5. bojne 1. A brigade ZNG-a Regionalni tjednik (Varaždin) on- line izdanje 14. 5. 2021., pristup ostvaren 10. 5. 2022. <https://regionalni.com/varazdinski-tigrovi-obiljezili-30-obljetnicu-osnutka-5-bojne-1-a-brigade-zng-a/>

⁸⁷ Prema: LUCIĆ, *1. gardijska brigada Hrvatske vojske Tigrovi*, 64. : Samo jedan dio pripadnika, njih 13, se uspio izvući u proboju iz opkoljenog grada, dok su ostali doživjeli sudbinu većine, zarobljavanje i sprovođenje u koncentracijski logor Manjača.

⁸⁸ U Vrbovljanima je postrojba doživjela prvi ljudski gubitak, pogibelju Dine Kunića.

⁸⁹ LUCIĆ, *1. gardijska brigada Hrvatske vojske Tigrovi*, 64.

1991., kada su na tom području zaustavili napredovanje neprijateljskih snaga. Nakon slamanja napada na području Staroga Grabovca formirali su crtu obrane koja je ostala nepromijenjena sve do vojno- redarstvene operacije (dalje: VRO) Bljesak.⁹⁰

Svoj najveći doprinos 5. bojna iz Vinice imala je na području Južnog bojišta. Pripadnici bojne na područje Južnog bojišta pristigli su 27. travnja 1992., a zadržali su se do 23. prosinca 1992. godine. Dolaskom na Južno bojište, pripadnici 5. bojne sudjelovali su u brojnim oslobodilačkim akcijama na tom području. Bojna je tako sudjelovala u zadaćama ovladavanja Donjim i Gornjim Drijenom, Trnovicom, Trstenom, Zatonom, Mokošicom, Osojnikom, te posebice u pomorskom desantu na Cavtat i zauzimanju dominantnih visova na konavoskim brdima.⁹¹

Nakon povratka s Južnog bojišta, 23. prosinca 1992. u skladu s tadašnjom reorganizacijom oružanih snaga, 5. bojna 1. „A“ brigade transformirala se u 7. gardijsku brigadu s postojećim časničkim, dočasničkim i vojničkim kadrom.⁹² Od utemeljenja pa do spomenute transformacije u gardijsku brigadu, kroz bojnu je prošlo 939 pripadnika od kojih je 179 bilo ranjeno, a njih 28 je poginulo i preminulo od rana zadobivenih tijekom izvršenja borbenoga zadatka.⁹³

5.2. Osnivanje „Puma“

Odlukom Vrhovnog zapovjednika OS RH, 23. prosinca 1992., osnovana je 7. gardijska brigada s matičnim sjedištem u Varaždinu u vojarni „Vojarna 205“.⁹⁴ Osnovnu strukturu nove brigade činila su 263 pripadnika 5. bojne 1. A brigade ZNG-a smještene u Vinici od Varaždina.⁹⁵ U dopisu Uprave za ustroj GS OS RH od 22. prosinca 1992. stajalo je kako 7. gardijska brigada spada u pješačku postrojbu, da je profesionalna te da nosi tip postrojbe „A“.⁹⁶ Novoustrojena brigada bila je pod izravnim zapovjedništvom načelnika GS OS RH.⁹⁷

⁹⁰ Isto, 64.

⁹¹ LUCIĆ, *1. gardijska brigada Hrvatske vojske Tigrovi*, 65.

⁹² Isto, 65.

⁹³ „Prije točno 31 godinu ustrojeni Tigrovi, 5. bojna 1. A brigade“ Varaždinska županija *on-line*, 13. 5. 2022. Pristup ostvaren 20. 5. 2022. <https://www.varazdinska-zupanija.hr/vijesti/prije-tocno-31-godinu-ustrojeni-tigrovi-5-bojna-1-a-brigade.html>

⁹⁴ To je bio privremeni naziv vojarnje nakon oslobođenja. Za vrijeme boravka 32. korpusa JNA vojarna se nazivala „Kalnički partizani“, dok se od 1993. naziva (kako se zove i danas) vojarna Ivan V. Drašković.

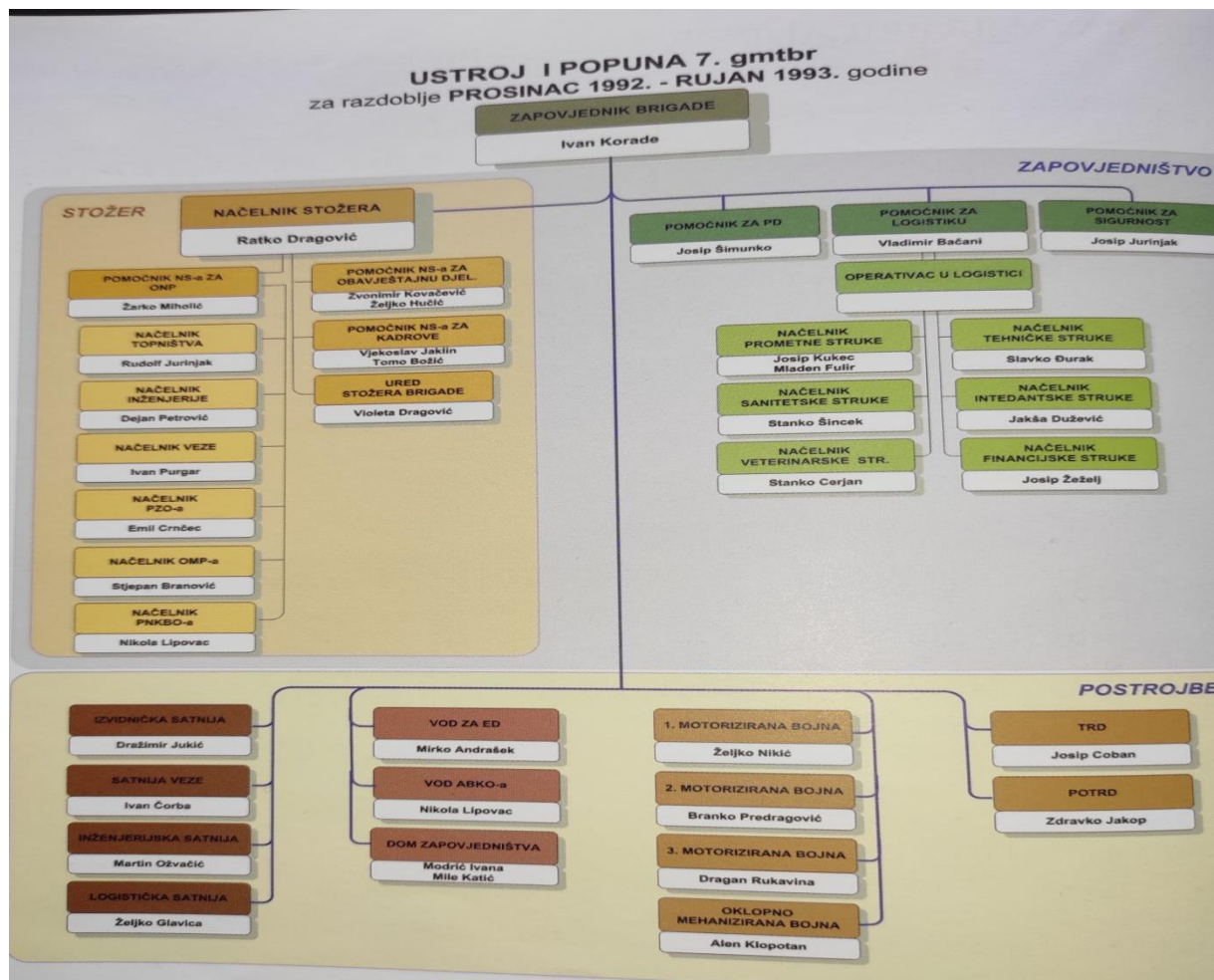
⁹⁵ DESPOT, *7. gardijska brigada Hrvatske vojske Puma*, 55.

⁹⁶ Prema: DRAGOVIĆ, *Pume iz Varaždina: svjedočanstva iz Domovinskog rata*, 14; Klasifikacija tipa „A“ je brigada popunjena ljudstvom i tehnikom od 60 do 100 %.

⁹⁷ Prema: DRAGOVIĆ, *Pume iz Varaždina: svjedočanstva iz Domovinskog rata*, 19; Do tada (a i kasnije) je samo 1. gardijska brigada „Tigrovi“ bila pod izravnim zapovjedništvom GS OS RH, dok su ostale brigade bile raspoređene po operativnim zonama (zapovjednim područjima).

Prilikom formiranja zapovjednog dijela brigade za njenog zapovjednika određen je Ivan Korade, dotadašnji zapovjednik 5. bojne 1. „A“ brigade koji je pak na toj poziciji zamijenio Stanka Henčića. Zamjenik zapovjednika, odnosno prvi načelnik stožera bio je Ratko Dragović.⁹⁸

Slika 1. Ustroj i popuna 7. gb za razdoblje prosinac 1992. – rujan 1993. godine

Borbenim nazivom brigade željela se prikazati činjenica kako je brigada nastala od 5. bojne 1. „A“ brigade ZNG-a „Tigrovi“, ali isto tako i simbioza kraja i stanovništva odakle je brigada dolazila. Ideja o nazivu „Pume“ neformalno se rodila još u prostorijama obavještajne službe zapovjedništva 1. gardijske brigade „Tigrovi“, a kao idejni začetnik navodio se pripadnik Voda za elektroničko djelovanje Đuro Koščak.⁹⁹ Novo imenovani zapovjednik brigade Ivan Korade isprava je bio skeptičan prema tom nazivu, no na kraju je prihvatio

⁹⁸ DESPOT, 7. gardijska brigada Hrvatske vojske Puma, 55.

⁹⁹ Isto, 60.

predloženi borbeni naziv brigade, „Puma“.¹⁰⁰ Nakon odabira imena brigade nametnula se potreba izrade oznake i amblema brigade. Živko Skuhalo je na temelju skice umjetnika Gorana Merkaša napravio znak koji je predstavljao 7. gb.¹⁰¹

6. Tijek ustrojavanja i obuka novonastale brigade

6.1. Tijek ustrojavanja 7. gardijske brigade

Ubrzo nakon osnivanje Brigade, krenulo se s njezinim popunjavanjem. Prvo se krenulo s ustrojavanjem vojno- operativnog dijela. Naravno, to nije značilo da se zanemarivalo ostale rodove, štoviše kako su se popunjavale pješačke postrojbe tako se ukazivala potreba za logistikom pa su se samim time popunjavala ustrojbeni mjesta logističkih struka unutar određenih postrojbi.¹⁰² Logistička struka, odnosno satnija, imala je nemjerljiv doprinos u uspješnom funkcioniranju Brigade u njezinim počecima.¹⁰³ Postrojbe 7. gb. su se uglavnom popunjavale ljudstvom iz sjeverozapadne Hrvatske, osim njene 3. bojne koja je bila ustrojavana u Bjelovaru, a popunjavana je ljudstvom iz područja Bilogore, Moslavine i Podravine.¹⁰⁴ Ministarstvo obrane RH imalo je tokom čitavog rata otvoren natječaj za popunu gardijskih brigada, međutim kako je rat tada još uvijek trajao, odaziv među mladmom populacijom i nije bio prevelik. Zbog nedostatka ljudstva i zbog spore popune Brigade, zapovjedni kadar na čelu s načelnikom stožera pukovnikom Ratkom Dragovićem pokrenuli su, uz tadašnju suglasnost Ministarstva obrane RH, samostalno provođenje natječaja za popunu Brigade. Kako navodi i sam Dragović kasnije je popunjenost bila solidna, no nikada nije prelazila 75%, a radilo se o jednoj od udarnih brigada HV-a.¹⁰⁵ Također, nisu se svi zainteresirani uspjeli zaposliti u Brigadi i postati profesionalan djelatnici HV-e.

Prilikom ustrojavanja Brigade pojavljivali su se i raznorazni problemi. Poseban problem je bio taj što stambene zgrade u vojarni nisu bile pripremljene za smještaj kandidata i postrojbi koje su se ustrojavale i popunjavale velikom brzinom. Uzimajući u obzir i kontekst vremena kada je Brigada ustrojavana, tokom zimskih mjeseci, nije se ni moglo brzo urediti

¹⁰⁰ Iako je postojalo još nekoliko prijedloga o borbenom nazivu brigade, „Pume“ su prevagnule na sastanku koji je predvodio novo pridošli djelatnik brigade novinar Josip Šimunko koji je uvjerio zapovjednika Koradea i ostale pripadnike zapovjednog kadra da je to dobar naziv za brigadu. Prema: DRAGOVIĆ, *Pume iz Varaždina: svjedočanstva iz Domovinskog rata*, 48.

¹⁰¹ Prema: DRAGOVIĆ, *Pume iz Varaždina: svjedočanstva iz Domovinskog rata*, 49; Iako su skice umjetnika Merkaša i profesora Skuhala slične, Merkaševu skicu (koja je i bila prva izrađena i po kojoj je Skuhalo radio) zapovjednik Korade nije želio prihvatiti zbog toga što je Merkaš na političkoj sceni bio liberal.

¹⁰² DRAGOVIĆ, *Pume iz Varaždina: svjedočanstva iz Domovinskog rata*, 23.

¹⁰³ DESPOT, *7. gardijska brigada Hrvatske vojske Puma*, 102.

¹⁰⁴ DESPOT, *7. gardijska brigada Hrvatske vojske Puma*, 54.

¹⁰⁵ Razgovor s Ratkom Dragovićem Klekom, 5.

prostorije.¹⁰⁶ Osim problema smještajnog kapaciteta, koji su se s vremenom, kako je Brigada rasla i rješavali, na samim počecima su postojali i pritisci „vanjske prirode“. Taj pritisak se vršio od nekih ljudi koji su sebi pokušali izgraditi ime kroz Brigadu. Zahvaljujući mladom i ambicioznom kadru koji je bio predvođen zapovjednikom Koradeom i njegovim zamjenikom, načelnikom stožera, Ratkom Dragovićem te ostalim pripadnicima zapovjednog kadra, nisu uspjeli u tom naumu. Štoviše 7. gardijska brigada postala je jednom od najelitnijih i najvažnijih postrojbi HV-a tijekom Domovinskog rata.¹⁰⁷ Pored nositelja ustroja 5. bojne 1. „A“ brigade i ljudstva proizašlog iz iste, veliku ulogu imala je 1. gardijska brigada HV-a „Tigrovi“ u ustroju 7. gardijske brigade „Puma“. Paralelno uz osnivanje 7. gardijske brigade „Puma“, događao se i preustroj 1. gardijske brigade „Tigrovi“, a u tom preustroju veliki broj časnika, dočasnika i ostalog kadra nije imao mjesta. Svi pripadnici 1. gardijske brigade „Tigrovi“ za koje je zapovjednik Korade procijenio da bi mogli pomoći u ustrojavanju novonastale brigade ušli su u sastav.¹⁰⁸

Dinamika popunjavanja 7. gardijske brigade stalno je varirala pa je tako s početnih 1302 pripadnika od 3. srpnja 1993. do 31. prosinca 1993. broj pripadnika porastao na 1472. Godinu dana kasnije, 31. prosinca 1994., Brigada je brojila 2053 pripadnika, a u posljednjoj ratnoj godini, točnije do 31. prosinca 1995., broj pripadnika pao je na 2004.¹⁰⁹

Sedma gardijska brigada je kao i sve ostale profesionalne postrojbe HV-a zbog bolje učinkovitosti bila podijeljena u nekoliko sastavnica. Drugim riječima, Brigada je bila sačinjena od zapovjednika, stožera i načelnika stožera, zapovjedništva te postrojbi različitih namjena. U oružani sastav brigade ulazile su se tri motorizirane pješачke bojne te oklopno mehanizirana bojna. U sastav Brigade ubrajao se i topničko- raketni divizijun te protuoklopno topničko- raketni divizijun. Uz to u sastavnicu brigade ulazile su i izviđačka satnija, satnija veze, inženjerijska satnija, logistička satnija, vod za elektronsko djelovanje, vod ABKO, topničko- raketna bitnica PZO te doma zapovjedništva.¹¹⁰

¹⁰⁶ *Isto*, 38.

¹⁰⁷ Razgovor s Ratkom Dragovićem Klekom, 4.

¹⁰⁸ *Isto*, 3.

¹⁰⁹ DESPOT, *7. gardijska brigada Hrvatske vojske Puma*, 57.

¹¹⁰ DESPOT, *7. gardijska brigada Hrvatske vojske Puma*, 56.

6.2. Sastavnice 7. gardijske brigade „Puma“

Prva motorizirana/ pješačka bojna ustrojena je u studenom 1992. godine. Bojna je ustrojena pod zapovjedništvom Željka Nikića i njegovog zamjenika Tomislava Premuža.¹¹¹ Za matičnu vojarnu bojne, određena je Vojarna „Ivan V. Drašković“ u Varaždinu. Bojna je od svih ostalih sastavnica 7. gardijske brigade bila prva popunjavana ljudstvom. Zapovjedna struktura bojne uglavnom je potjecala iz sastava bivše 5. bojne 1. „A“ brigade, ali isto tako i iz drugih postrojbi 1. „A“ brigade.¹¹² Već početkom veljače 1993., Bojna je bila upućena na svoju prvu zadaću i to na područje karlovačkog bojišta gdje je bila pridodana kao pričuva 1. gardijskoj brigadi. Bojna se na tom području zadržala sve do listopada iste godine kada je vraćena matičnoj Brigadi.¹¹³ Nakon ponovnog priključenja matičnoj Brigadi, Bojna je sudjelovala u svim djelatnostima Brigade od držanja položaja do kasnijih napadnih i oslobodilačkih akcija. U periodu Domovinskoga rata, Bojna je doživjela nekoliko preustroja, a nakon posljednjeg preustroja koji se dogodio u srpnju 1994., Bojna je dobila svoj konačan oblik. Tako su u sastavu 1. motorizirane/ pješačke bojne bile 3 motorizirane/ pješačke satnije, zapovjedništvo i zapovjedna satnija, zatim bitnica POLK-a te topnička bitnica. Sveukupan broj pripadnika Bojne bio je 758 djelatnika.¹¹⁴

Druga motorizirana/ pješačka bojna ustrojena je kao i 1. motorizirana/ pješačka bojna u studenom 1992. godine. Zapovjednik 2. motorizirane/ pješačke bojne do kraja rata bio je satnik Branko Predragović. Dužnost zamjenika zapovjednika obnašali su Robert Kahrman, Alen Klopotan te naposljetku Vladimir Martinez. Kao matična vojarna određena je Vojarna „Ivan V. Drašković“ u Varaždinu, a od rujna 1993. postrojba je bila premještena u Čakovec.¹¹⁵ Bojna je poput i 1. motorizirane/ pješačke bojne doživjela nekoliko preustroja, a na koncu je bila istog sastava. U sastavu 2. motorizirane/ pješačke bojne su bile 3 motorizirane/ pješačke satnije, zapovjedništvo i zapovjedna satnija, te bitnice POLKA-a i topništva, a Bojna je sveukupno brojila 758 ljudi.¹¹⁶

Treća motorizirana/ pješačka bojna ustrojena je početkom 1993. godine. Ona je odmah na početku ustrojavanja bila prebačena u Bjelovar, gdje je jedno vrijeme i boravila, a samim time

¹¹¹ Kasnije su još dužnost zapovjednika Bojne obnašali Željko Dvekar i Tihomir Šavorić.

¹¹² Prema: DESPOT, *7. gardijska brigada Hrvatske vojske Puma*, 64; Kako je broj pripadnika Bojne rastao, tako su i časnici i dočasnici iz okolnih pričuvnih i domobranskih postrojbi bili ukomponirani u sastav Bojne.

¹¹³ Razgovor s Ratkom Dragovićem Klekom, 7.

¹¹⁴ DESPOT, *7. gardijska brigada Hrvatske vojske Puma*, 65.

¹¹⁵ *Isto*, 68.

¹¹⁶ *Isto*, 69.

popunjavala se ljudstvom s područja Bilogore, Podravine i Moslavine.¹¹⁷ Za zapovjednika 3. motorizirane/ pješačke bojne bio je postavljen bojnik Dragan Rukavina, dok je njegov zamjenik bio Darko Krajačić.¹¹⁸ Bojna je bila nerijetki broj puta pridodavana ostalim pješačkim bojnama u Brigadi.¹¹⁹ Bojna je kao i prethodne dvije bila sačinjavana od istih sastavnica te je imala jednak broj ljudi, njih 758.

Oklopna bojna 7. gardijske brigade ustrojena je početkom 1993. u Varaždinu od dijela časnika i dočasnika oklopništva 104. i 105. brigade HV-a. Za nositelja ustrojavanje bio je određen Alen Kloptan.¹²⁰ Kostur Oklopne bojne činili su časnici, dočasnici i vojnici koji su pristupili iz pričuvnog sastava s borbenom tehnikom. Primarna zadaća Oklopne bojne bila je stručna obuka te popuna posade ljudstvom. Oklopna bojna je imala velikih problema s tehnikom i opremom koja je bila u jako lošem stanju. Prva borbena djelovanja Bojna je imala početkom ožujka 1993. na Zadarskom bojištu.¹²¹ Što se tiče ustroja Oklopne bojne, on se sastojao od zapovjedništva i zapovjedne satnije, zatim od dvije tenkovske satnije te mehanizirane satnije. Iako je broj pripadnika Oklopne bojne varirao, prije početka napadnih operacija HV-a Bojna je brojala 321 pripadnika.¹²²

Topničko- raketni divizijun (dalje: TRD) ustrojen je početkom 1993., a tu godinu je ujedno proveo na obuci i opremanju u matičnoj vojarni 7. gardijske brigade, Vojarni „Ivan V. Drašković“ u Varaždinu. Prvim zapovjednikom TRD-a bio je imenovan Josip Coban.¹²³ Nakon njega su tu dužnost još obavljali i Zdarvko Jakop i Zvonko Virag. Dužnost zamjenika zapovjednika obnašali su Robert Možanić i Juraj Sekovanić.¹²⁴ TRD je također kao i pješačke postrojbe imao nekoliko preustroja, a u srpnju 1994. TRD se sastojao od dvije haubičke bitnice 122 mm D-30 te bitnice SVBR 122 mm. Naravno uz njih tu je bilo i zapovjedništvo s zapovjednim vodom, zatim desetina PZO te logistički vod. TRD je u srpnju 1994. brojao 229 pripadnika.¹²⁵

¹¹⁷ Razgovor s Ratkom Dragovićem Klekom, 3.

¹¹⁸ Prema: DRAGOVIĆ, *Pume iz Varaždina: svjedočanstva iz Domovinskog rata*, 42; Zapovjednici Bojne su još bili i Tihomir Šavorić te Stevo Šimunović, dok su na dužnosti zamjenika zapovjednika još bili Robert Kahrman i Marijan Kretić.

¹¹⁹ DESPOT, *7. gardijska brigada Hrvatske vojske Puma*, 71.

¹²⁰ Prema: DESPOT, *7. gardijska brigada Hrvatske vojske Puma*, 74.; Zapovjednici Bojne bili su još Mladen Vuković i Željko Čerepinko, dok su dužnost zamjenika zapovjednika obnašali Mladen Vuković, Dražen Boltižar, Željko Čerepinko i Mirko Martinjak.

¹²¹ DESPOT, *7. gardijska brigada Hrvatske vojske Puma*, 76.

¹²² *Isto*, 75.

¹²³ *Isto*, 78.

¹²⁴ DRAGOVIĆ, *Pume iz Varaždina: svjedočanstva iz Domovinskog rata*, 43.

¹²⁵ Prema: DESPOT, *7. gardijska brigada Hrvatske vojske Puma*, 79.; Preustrojem TRD u rujnu 1993. od Zapovjednog voda ustrojena je Zapovjedno- izviđačka bitnica, a od Desetine PZO ustrojen je Topničko- raketni vod PZO.

Protuoklopni topničko- raketni divizijun (dalje: POTRD) ustrojen je 23. prosinca 1992. godine. Nositelj ustrojavanja bio je Zdravko Jakob koji je ujedno bio i prvi zapovjednik PTRD-a. Nakon njega dužnost zapovjednika su još obnašali Mladen Vuković i Josip Šopar. Popunjenost ljudstvom i naoružanjem bilo je jako slabo. Proporcionalno rastu naoružanja rastao je i broj pripadnika Divizijuna.¹²⁶ POTRD je već preustrojem iz 1993. preimenovan u Protuoklopni raketni divizijun (dalje: PORD), dok je preustrojem iz srpnja 1994. dobio svoju konačnu strukturu do kraja Domovinskoga rata. PORD je u srpnju 1994. brojio 147 pripadnika razmještenih u Bitnicu POLO i POLK-a, te OMP satniju. Uz spomenute sastavnice tu su još bile i zapovjedništvo i zapovjedni vod, Tehničko- trenažni vod te Logistički vod.¹²⁷

Izvidnička satnija ustrojena je krajem 1992., a prvi zapovjednik bio je Dražimir Jukić.¹²⁸ Temeljni zadatak Izviđačke satnije bilo je izviđanje i prikupljanje obavještajnih podataka u zoni odgovornosti neprijatelja, ali isto tako i sudjelovanje u operativnim borbenim zadaćama. Prva borbena akcije Satnije bila je tijekom operacije *Gusar/ Maslenica*.¹²⁹ Četrdeset pripadnika Satnije bilo je razmješteno u dva izvidnička voda.¹³⁰

U prosincu 1992. pod zapovjedništvom Martina Ožvačića bila je ustrojena i Inženjerijska satnija. Satnija je bila popunjavana vojnicima iz cijele Hrvatske, a bili su priključeni vodu po njihovoj specijalnosti. Inženjerska satnija je sudjelovala u svim ratnim operacijama 7. gardijske brigade sa zadaćom inženjerskog osiguranja, izrade prolaza kroz minska polja i itd. Najteža zadaća sa kojom se Satnija susrela je svakako ona na masivu Dinare u operacijama prije *Oluje*. Zadaća je dobivena tik prije operacije *Zima '94.* u prosincu 1994., pod snijegom i ledom na ionako teškom terenu Dinare.¹³¹ Satnija je brojila 130 pripadnika raspoređenih u dva pionirska voda, zatim u Vod za utvrđivanje te putno- mosni vod. Također uz spomenute vodove u njenom sastavu bila je i Logistička desetina.¹³²

Ustrojavanjem pješачkih bojni u 7. gardijskoj brigadi, ustrojavali su se i vodovi protuzračne obrane (dalje: PZO). Osnovna zadaća im je bila osiguranje i neposredno provođenje protuzračne zaštite postrojbi. Vodovi su bili popunjavani dijelom ljudstva iz Voda PZO-e 5. bojne 1. „A“ brigade, potom dijelom iz postrojbi koje su tada već postojale na području Varaždina, posebice 104. brigade HV-a, a ostatak se popunjavao novopridošlim gardistima. Zbog slabih manevarskih sposobnosti, topnički vodovi PZO-a nisu bili u

¹²⁶ DESPOT, 7. gardijska brigada Hrvatske vojske Puma, 82.

¹²⁷ Isto, 83.

¹²⁸ Prema: DRAGOVIĆ, Pume iz Varaždina: svjedočanstva iz Domovinskog rata, 44; Izviđačkom satnijom još su zapovijedali Željko Dvekar i Željko Dragašević.

¹²⁹ DESPOT, 7. gardijska brigada Hrvatske vojske Puma, 86.

¹³⁰ Isto, 87.

¹³¹ Isto, 90.

¹³² Isto, 91.

možnosti sudjelovati u napadnim djelovanjima, ali su bili vrlo učinkoviti u osiguravanju prve borbene crte, odnosno u odbijanju neprijateljskih pješačkih napada.¹³³ Sam ustroj Topničko- raketne bitnice PZO-a sastojao se od 2 topnička voda, potom jednog raketnog voda te zapovjednog voda. Ukupno je Bitnica brojila 95 pripadnika.¹³⁴

Okosnicu Satnije veze činili su pripadnici Desetine veze 5. bojne 1. „A“ brigade. Vrativši se s Južnog bojišta veći dio pripadnika je već u prosincu 1992. prešao u novoustrojenu 7. gardijsku brigadu. Prvi zapovjednik Satnije veze bio je poručnik Ivan Čorba, dok je njegov zamjenik bio Mario Kušter.¹³⁵ Najvažnija zadaća Satnije bila je da stalno i neprekinuto održava vezu prema nadređenima i podređenima. Satnija je osiguravala nesmetano odvijanje veze u svim operacijama u kojima je Brigada sudjelovala do okončanja rata. Satnija veze imala je četiri sastavnice koje su ukupno brojile 87 djelatnih osoba. Pripadnici Satnije bili su raspoređeni u Repetitorski vod, telefonski vod, radio- relejni vod te u desetinu za kriptozastitu.¹³⁶

Logistička satnija je uz 1. motoriziranu/ pješačku bojnu, satnija koja je najprije popunjavana ljudstvom. Logistička satnija ustrojena je krajem 1992., a kao nositelj ustrojavanja bio je imenovan Željko Glavica. Satnija se sastojala od pet sastavnica od kojih je svaka imala svoju posebnu zadaću. Vod za opskrbu obavljao je opskrbu Brigade i provodio održavanje sredstava, ali isto tako je vodio brigu o stalnoj popunjenosti i ispravnosti sredstava Brigade.¹³⁷ Vod za održavanje popravljao je naoružanje i motorna vozila. Intendantski vod provodio je zadaće osiguranja intendantskih materijalnih sredstava te je bio zadužen za podjelu i dostavu hrane za sve djelatnike na terenu. Transportni vod osiguravao je sve Transporte za funkcioniranje Logističke satnije, ali isto tako i potrebe Brigade u cjelini. Sanitetska desetina je provodila zadaće sanitetskog osiguranja za potrebe postrojbi, ali isto tako je vodila brigu i njegu o bolesnicima/ pacijentima koji su bili smješteni u stacionaru Brigade.¹³⁸ Logistička satnije je ukupno brojila 125 pripadnika.

Nositelj ustrojavanja, ujedno i prvi zapovjednik Voda ABKO bio je Nikola Lipovac. Vod ABKO ustrojen je krajem 1992. godine.¹³⁹ Vod je za zadaću imao osiguravanje Zapovjedništva Brigade, ali i pješačkih postrojbi. Vod je također povremeno sudjelovao u

¹³³ DESPOT, *7. gardijska brigada Hrvatske vojske Puma*, 93.

¹³⁴ *Isto*, 94.

¹³⁵ *Isto*, 97.

¹³⁶ *Isto*, 98.

¹³⁷ *Isto*, 101.

¹³⁸ *Isto*, 102.

¹³⁹ DRAGOVIĆ, *Pume iz Varaždina: svjedočanstva iz Domovinskog rata*, 44.

dopremanju opskrbnih i graditeljskih sredstava postrojbama na prvoj crti. Vod ABKO brojio je 22 pripadnika koja su bila raspoređena u tri izviđačke desetine.¹⁴⁰

Vod elektronskog djelovanja ustrojen je krajem 1992., a prvi zapovjednik Voda bio je Mirko Andrašek. Temeljni zadatak Voda bio je da osigura podatke o protivničkom rasporedu te njegovim budućim namjerama za Zapovjedništvo Brigade. Dvadeset pet pripadnika Voda bilo je razmješteno u tri desetine i to u Desetinu za upravljanje, koja je prisluskivala protivničke radiopromete, potom u Desetinu za radio- goniometriranje, čija je zadaća bila određivanje položaja protivničkih središta veze i postrojbi te u Desetinu za ometanje čija je zadaća bila ometanje protivničkog radioprometa.¹⁴¹

6.3. Obuka 7. gardijske brigade

Svi oni koji su bili zainteresirani za ulazak u profesionalni djelatni sastav 7. gardijske brigade morali su proći liječnički pregled, zatim i psihotest te na samom kraju i selekcijsku obuku koja nije bila nimalo lagana. To je nedvojbeno bio još jedan od razloga zašto je u Brigadu ulazio manji broj kandidata od očekivanog i zašto popunjenost nikada nije došla do 100%.¹⁴² Obuka Brigade se trebala odvijala po Tematskom planu vojne obuke. Tematski plan vojne obuke izradili su djelatnici Glavnog stožera i on je bio predviđen za gardijske postrojbe koje su imale brojno stanje sukladno ustroju. Zbog nedostatka ljudstva ovaj plan vojne obuke nije bio efikasan jer Brigada nije mogla izvršavati sve dobivene zadaće i odrađivati spomenutu obuku. U 7. gardijskoj brigadi obuka se provodila s ljudstvom koje nije bilo angažirano na dnevnim zadaćama pa se zbog toga obuka iz Tematskog vojnog plana provodila samo djelomično što je bilo i razumljivo za postrojbu u nastanku. Ta intenzivna jednomjesečna obuka započela je 21. siječnja 1993. u satniji 1. motorizirane/ pješačke bojne.¹⁴³ Na selekcijskoj obuci tim obučavatelja provodio je obučavanje i testiranje osnovnih vojnih vještina. Selekcijску obuku u 7. gardijskoj brigadi provodili zapovjednici koji su prošli određena ratišta u Hrvatskoj.¹⁴⁴ Nakon ubrzane i prilagođene selekcije, pripadnici 7. gardijske brigade bili su upućeni na svoje prve zadaće i djelovanja u sklopu novoosnovane Brigade.

¹⁴⁰ DESPOT, *7. gardijska brigada Hrvatske vojske Puma*, 105.

¹⁴¹ *Isto*, 106.

¹⁴² DRAGOVIĆ, *Pume iz Varaždina: svjedočanstva iz Domovinskog rata*, 27.

¹⁴³ *Isto*, 52.

¹⁴⁴ Prema : Razgovor s Ratkom Dragovićem Klekom, 7.; Kako navodi i sam Ratko Dragović Klek, velika većina tih instruktora bili su invalidi koji su stradali u borbenim djelovanjima.

7. Prve zadaće 7. gardijske brigade

7.1. 7. gardijska brigada na Karlovačkom bojištu

Samo dva mjeseca nakon osnutka 7. gardijske brigade, točnije 3. veljače 1993., njezina je 1. motorizirana/ pješačka bojna (dalje: 1. mpb) pod zapovjedništvom poručnika Željka Nikića bila upućena na prvi borbeni zadatak u Zborno područje Karlovac gdje je poslana kao ispomoć 1. gardijskoj brigadi „Tigrovi“ pod čije je zapovjedništvo i bila stavljena. Zadaća koja je bila dodijeljena 1. mpb bila je u zoni odgovornosti uz rijeku Mrežnicu. Zadaća je bila obrambenog karaktera i odnosila se na zadržavanje položaja i odbijanje neprijateljskog napada. Postrojba je bila angažirana na potezu Mala Kosa – Donje Dubrave, južno od Generalskog Stola i na potezu Lipa – Vijenac Barilovički – Siča, sjeveroistočno od Generalskog Stola.¹⁴⁵ Karlovačko bojište je bilo od izrazite važnosti za Hrvatsku s obzirom da je Vojska RSK preko Korduna i Banovine te kninskog i ličkog područja pokušala presjeći Hrvatsku. Bio je to svojevrсни odgovor na VRO-u *Gusar (Maslenicu)* koje je započela 22. siječnja 1993.¹⁴⁶

Prva mpb nije bila popunjena prema ustroju jer joj je nedostajala jedna satnija, tako da su na prvi zadatak otišle samo 1. i 2. satnija 1. mpb. Od tog trenutka 1. mpb se više nije popunjavala. Sveukupno su na teren bila upućena 244 djelatnika.¹⁴⁷ Osim 1. i 2. satnije iz sastava 1. mpb. na Karlovačkom bojištu bila je i minobacačka bitnica (120 mm), potom desetina protuzračne obrane, protuoklopno raketni sustav, inženjerijska desetina te logistički vod. Na tom području, postrojbe 7. gardijske brigade (uz ostale Hrvatske snage), bile su suočene s neprijateljskim snagama 21. kordunskog korpusa Vojske RSK. Prema obavještajnim podacima na području odgovornosti postrojbi 7. gb taj korpus je raspolagao jednom pješačkom bojnom, satnijom tenkova i topništvom različitog kalibra. Neprijatelju je na raspolaganju bila i topničko- raketna te helikopterska i zrakoplovna potpora.¹⁴⁸

Po dolasku na Karlovačko bojište, 1. mpb 7. gb., bila je smještena u Vojarni „Luščić“ u centru grada.¹⁴⁹ Sljedećeg dana postrojbe 1. mpb. dobile su prvu zadaću. Zadaća se odnosila na izviđanje od Karlovca do Generalskog Stola s domicilnim brigadama s tog područja. Cilj

¹⁴⁵ DESPOT, *7. gardijska brigada Hrvatske vojske Puma*, 116.

¹⁴⁶ Prema: MATIĆ, „Ustroj i ratni put 7. gardijske motorizirane brigade „Pume“ iz Varaždina“, 304.; Presijecanjem na dva dijela Hrvatska bi se našla strateški i operativno u vrlo nepovoljnoj situaciji.

¹⁴⁷ DRAGOVIĆ, *Pume iz Varaždina: svjedočanstva iz Domovinskog rata*, 59.

¹⁴⁸ DESPOT, *7. gardijska brigada Hrvatske vojske Puma*, 121.

¹⁴⁹ Prema: DRAGOVIĆ, *Pume iz Varaždina: svjedočanstva iz Domovinskog rata*, 60; Vojarna je imala samo jednu stambenu zgradu, restoran i nekoliko skladišnih objekata. Ostali objekti nisu bili u upotrebi. Sobe u stambenoj zgradi su bile prazne i gotovo u svakoj su se odvijali neki radovi, a uz to kompletna zgrada nije imala grijanje. To su bile prve nedaće s kojima se postrojba susrela na terenu.

ovakvih zajedničkih izviđanja bio je u upoznavanju s vojno- strateškim situacijama na terenu, prvenstveno s položajem neprijatelja. Poradi toga, 6. veljače 1993., 1. satnija 1. mpb. se preselila u naselje Skukani u odmaralište Toplice Lešće. Druga satnija je i dalje ostala u pripravnosti u Vojarni „Luščić“.¹⁵⁰ Idućeg dana, 7. veljače 1993., u Generalskom Stolu ustrojeno je Izdvojeno zapovjedno mjesto (IZM). To IZM imalo je zadaću koordinacije sa snagama na tom prostoru u slučaju neprijateljskog prodora. Istog dana je zbog složenosti situacije iz Varaždina u Karlovac prebačena minobacačka bitnica kalibra 120 mm i maljutkaši iz tek ustrojene protuoklopne satnije 1. mpb.¹⁵¹ Sredinom veljače jedna satnija 1. mpb. 7. gb. preuzela je borbene položaje od slunjske 14. domobranske pukovnije na položajima oko Mateškog Sela, dok je druga satnija i dalje bila u Karlovcu. Radi boljeg funkcioniranja bojne, ali isto tako i zbog praćenja situacije u zoni odgovornosti ustrojili su izdvojeno zapovjedno mjesto u naselju Mlinici pokraj rijeke Mrežnice.¹⁵²

U srpnju 1993. ustrojila se Operativna grupa- 1 (dalje: OG-1) Ogulin pod zapovjedništvom brigadira Marijana Marekovića. Zapovjedništvo OG-1 Ogulin bilo je smješteno u Ogulinu, a OG-1 Ogulin za zonu odgovornosti imala je između ZP Karlovac i ZP Gospić. Operativne postrojbe koje su se nalazile pod zapovjedništvom OG-1 Ogulin bile su 1. gardijska brigada „Tigrovi“, 1. mpb. 7. gb. „Pume“, potom 14. domobranska pukovnija iz Slunja, 1. domobranska pukovnija iz Ogulina, 143. brigada HV-a te 138. brigada HV-a.¹⁵³ Na tim položajima i pod zapovjedništvom OG-1 Ogulin 1. mpb 7. gb. bila je sljedećih nekoliko mjeseci. Neprijatelj je tijekom držanja prvih položaja uglavnom djelovao pješačkim oružjem po hrvatskim snagama, osim 9./ 10. rujna 1993. kada je iz smjera Gaćeškog Sela djelovao topničko- minobacačkim naoružanjem. Nakon odgovora hrvatskih snaga, neprijatelj više nije topnički djelovao.¹⁵⁴

Nakon 250 dana provedenih na Karlovačkom bojištu, 10. listopada 1993. izvršena je primopredaja zone odgovornosti 8. lakojurišnoj brigadi nakon čega su 403 pripadnika 1. mpb 7. gb vraćena u matičnu vojarnu u Varaždin.¹⁵⁵ U početku je 1. mpb 7. gb. bila pričuva, no vrlo brzo su njene postrojbe bile razmještene po prvim crtama. Tijekom boravka u zoni odgovornosti osim držanja prvih položaja drugih borbenih zadaća nisu imali. Unatoč dugom

¹⁵⁰ DRAGOVIĆ, *Pume iz Varaždina: svjedočanstva iz Domovinskog rata*, 62.

¹⁵¹ MATIĆ, „Ustroj i ratni put 7. gardijske motorizirane brigade „Pume“ iz Varaždina“, 304.

¹⁵² DRAGOVIĆ, *Pume iz Varaždina: svjedočanstva iz Domovinskog rata*, 66.

¹⁵³ MATIĆ, „Ustroj i ratni put 7. gardijske motorizirane brigade „Pume“ iz Varaždina“, 304.

¹⁵⁴ DESPOT, *7. gardijska brigada Hrvatske vojske Puma*, 121.

¹⁵⁵ *Isto*, 122.

vremenskom razdoblju provedenom na tom području, 1. mpb nije imala stradalih pripadnika te se na taj način može i zaključiti da je postrojba odradila uspješno svoju prvu zadaću.¹⁵⁶

7.2. Akcija 7. gardijske brigade u zadarskom zaleđu- Suhovare i Drače

Dvadeset i drugog veljače 1993. 7. gb. je dobila zapovijed od načelnika GS OS RH, generala zbora Janka Bobetka, da se formira Taktička grupa (dalje: TG) te je ona trebala biti prebačena u Sukošan kod Zadra tijekom 24. i 25. veljače 1993. godine. Taktičku grupu 7. gb činili su pripadnici 2. motorizirane/ pješačke bojne (dalje: 2. mpb) i njoj pridodani pripadnici iz 1. mpb te pripadnici 3. motorizirane/ pješačke bojne (dalje: 3. mpb). Uz pripadnike pješačkih bojni u sastavu TG bio je i vod tenkova, zatim bitnica za potporu te Satnija veze i logistika.¹⁵⁷ Posebna TG bila je organizirana zbog izvođenja specifične akcije u zadarskom zaleđu. Cilj te akcije bio je izvođenje napadnih djelovanja na pravcu Suhovare – Drače – Čardak, zauzimanje sela Drače i izbijanje na crtu trigonometrijske točke (dalje: tt) 156 - kota 175 Čardak, gdje je trebalo utvrditi položaje i biti u spremnosti za odbijanje možebitnog neprijateljskog protuudara.¹⁵⁸

Taktičkom skupinom od 216 pripadnika zapovijedao je zapovjednik 2. mpb., Branko Predragović, a na tom zadatku osobno ih je vodio zapovjednik 7. gb. „Pume“ pukovnik Ivan Korade. Prebacivanje TG-e na zadarsko područje trajalo je od 23. veljače do 25. veljače i to u nekoliko faza. Prvo je bio jedan dio TG-e prebačen helikopterima prema Zadru i to smjerom Lučko – sjeverno od Karlovca – sjeverno od Ogulina – sjeverno od Senja – zatim iznad mora do Paškog mosta. Motorizirani dio TG-e prema Zadru krenuo je rutom Varaždin – Zagreb – Josipdol – Brinje – Senj – Prizna – Žigljen – Zadar – Sukošan. Istog dana, 25. veljače 1993., izvršena je primopredaja položaja između TG-e 7. gb. i 113. šibenske brigade HV-a. Taktička grupa dolaskom na zadarsko područje bila je stavljena pod nadležnost ZP-a Split, točnije stavljena je na raspolaganje Zapovjednom mjestu (dalje: ZM) Zadar. Obrana ZP-a Split bila je organizirana po sektorima. Treći sektor na kojem je bila angažirana TG 7. gb. obuhvaćao je

¹⁵⁶ Razgovor s Ratkom Dragovićem Klekom, 8.

¹⁵⁷ MATIĆ, „Ustroj i ratni put 7. gardijske motorizirane brigade „Pume“ iz Varaždina“, 304.

¹⁵⁸ Prema: DESPOT, *7. gardijska brigada Hrvatske vojske Puma*, 138.; Akciji zbog koje je i formirana TG, vraćanje nekih položaja u zadarskom zaleđu, prethodila je ograničena operacija „Gusar“ (Maslenica) u siječnju 1993. godine. Tom vojnom akcijom „Gusar“ željelo se udaljiti srpska uporišta i snage od Zadra i Masleničkog ždrila kako bi se stvorili povoljni uvjeti za izgradnju novog mosta, a samim time i omogućila bolja povezanost južne i sjeverne Hrvatske. Operacija „Gusar“ trajala je od 22. siječnja do 27. siječnja 1993. godine. Iako su hrvatske snage oslobodile brojna sela u zadarskom zaleđu i neprijatelj je bio odmaknut od prometnice koja je nekad povezivala Zadar i Maslenički most, brzom konsolidacijom, pobunjeni Srbi su uspjeli vratiti određene teritorije. Akcija je bila ograničenog karaktera jer se prometne veze s Dalmacijom nisu bile bitno poboljšale i pontonski most na Masleničkom ždrilu je bio i dalje u dometu neprijateljskog oružja.

područje Stošije Glave i desno Senj – tt 179 Šušnjevača – Travična glavica. Izdvojeno zapovjedno mjesto nalazilo se u naselju Poličnik. Zapovjedništvo TG-e 7. gb. bilo je smješteno u Islamu Latinskom u neposrednoj blizini prve crte.¹⁵⁹ Od dolaska TG- 7. gb. i preuzimanja položaja pa sve do početka napada 3. ožujka 1993. nije bilo nikakvog borbenog djelovanja neprijatelja prema hrvatskim snagama.

Početak ožujka 1993., granatiranja Zadra i okolice su bila sve češća. Zbog toga je zapovjednik ZP-a Split, Ante Gotovina, izdao zapovijed da se neprijateljske snage odbace od zračne luke Zemunik i Zadra te da se poravnaju crte obrane na prostoru Smilčića jer su srpski pobunjenici na tom prostoru držali crtu obrane. Zadaća TG-e bila je ovladati naseljem Drače na smjeru Suhovare – Drače – Čardak te izbiti na liniju tt 175 Čardak zbog zauzimanja boljih taktičkih položaja za obranu.¹⁶⁰ S borbenim aktivnostima krenulo se u noći s 2. na 3. ožujak 1993. kada je TG 7. gb. krenula u podilaženje sela Drače, a sve u svrhu zauzimanje što povoljnije pozicije za daljino borbeno djelovanje. Zbog izrazito loših vremenskih uvjeta te nepoznavanja terena i slabe vidljivosti napad je bio zaustavljen te je TG bila vraćena na početne položaje. Nakon konsolidacije snaga s novim napadom se krenulo iz dva pravca i dvije napadne grupe. Trećeg ožujka 1993. oko 8:00 TG naišla je na snažan otpor neprijatelja. Jak otpor srpskih postrojbi i nepovoljan taktički položaj u nizini koji je bio u dometu neprijateljskog oružja, prisilio je hrvatske snage na prekid napada i povlačenje iz borbenog dodira.¹⁶¹ U cilju nesmetanog povlačenja, bila je izdana zapovijed o otvaranju topničke vatre iz minobacača (kalibra 120 mm i 82 mm) na srpske položaje kako bi se postrojbe lakše izvukle s terena i bliskog dodira s neprijateljem. Tokom topničke potpore, u mjestu Suhovare, gdje su bili smješteni minobacači TG-e 7. gb., došlo je do tragedije. Zbog prevelikog režima paljbe došlo je do eksplozije mine u minobacaču kalibra 120 mm te je tom prilikom poginulo pet pripadnika 7. gb. Život u Suhovarama su izgubili Ivan Kovačević, Josip Pavličević, Mladen Poturiček, Darko Tomić i Marijan Zebec, dok je još pet pripadnika bilo ranjeno.¹⁶² Novi napad uslijedio je već 5. ožujka 1993. u 3:30 sati smjerom Suhovare – Drače, međutim hrvatske snage naišle su na minska polja pri čemu su bila ranjena dva pripadnika TG-e.¹⁶³ Uz snažnu topničku i tenkovsku potporu hrvatske snage su probile obranu neprijatelja te je pješništvo zauzelo najisturenije položaje srpske obrane. Nakon nekoliko sati žestoke borbe,

¹⁵⁹ MATIĆ, „Ustroj i ratni put 7. gardijske motorizirane brigade „Pume“ iz Varaždina“, 305.

¹⁶⁰ *Isto*, 305.

¹⁶¹ Prema: DESPOT, *7. gardijska brigada Hrvatske vojske Puma*, 142.; Prema obavještajnim podacima zapovjedništva III. sektora u selu Drače je bilo stacionirano pedesetak neprijateljskih vojnika s jednim tenkom T-55, jednim protutenkovskim topom T-12, samohodnim PZO oružjem Praga te jednim do dva Browninga.

¹⁶² DESPOT, *7. gardijska brigada Hrvatske vojske Puma*, 144.

¹⁶³ MATIĆ, „Ustroj i ratni put 7. gardijske motorizirane brigade „Pume“ iz Varaždina“, 305.

došlo je do snažnog srpskog protunapada te borbe „prsa o prsa“. U daljnjem tijeku akcije neprijatelj je konstantno uvodio nove snage i dovodio je pripadnike TG u sve nepovoljniju situaciju. Hrvatske snage su bile na izmaku, dok je pomoć u vidu dvaju tenkova bila onesposobljena za daljnja borbena djelovanja. U tom pokušaju pomoći poginuo je Veseljko Kreča, a još četvorica pripadnika posade bila su ranjena.¹⁶⁴ Neprijateljske snage ubrzo su preuzele prevlast na bojištu zbog čega su se hrvatske snage našle u poluokruženju. Nemogućnost zadržavanja do tada osvojenog područja, veliki gubitci u ljudstvu, nadmoć neprijatelja, zatim nedostatak streljiva te neuspjeli pokušaji da se snagama u borbenom dodiru pošalje pomoć, zapovjedništvo je nagnalo na odluku o povlačenju iz sela. Povlačenje je bilo nimalo lako te je veliki broj pripadnika TG 7. gb stradao. Unatoč velikim naporima koji su bili uloženi u izvlačenje ranjenih i poginulih pripadnika TG zbog nemogućnosti da se to izvede bez daljnjih gubitaka i žrtava, odustalo se od njihovog izvlačenja te su pripadnici TG ostavljeni u selu. Od 23 pripadnika TG koji su sudjelovali u akciji u selu Drače, šest pripadnika je poginulo, 16 ih je bilo ranjeno, a jedan pripadnik je bio zarobljen.¹⁶⁵ Dakle tog posljednjeg dana akcije, 5. ožujka 1993., živote su izgubili Ivo Hruško, Veseljko Kreča, Stjepan Labaš, Dražen Miljević, Dražen Obrstar te Ivica Uranić.¹⁶⁶

U ovoj kratkoj i neuspjeloj akciji 7. gb. doživjela je prve ljudske gubitke te je ukupno u tri dana, koliko je akcija i trajala, TG sastavljena od pripadnika 7. gb. izgubila 11 pripadnika, dok je 21 pripadnik bio ranjen. Veliki gubitci koje je 7. gb. pretrpjela svakako su bili posljedica pripremljenosti SVK-e nakon iznenadne operacije *Gusar* na zadarskom području. S vojnog aspekta, akcija nije bila temeljito pripremljena te je svakako dio odgovornosti bio na zapovjedništvu Brigade.¹⁶⁷ Kako je situacija sa TG-om na zadarskom području bila kritična, ali i zbog cjelokupne ozbiljnosti na zadarskom području, načelnik GS OS RH poslao je 11. ožujka 1993. delegaciju predvođenu generalom Ivanom Basarcem u izvidnicu. Trinaestog ožujka 1993. TG se u večernjim satima vratila u matičnu vojarnu u Varaždinu te su oni time završili svoj zadatak na zadarskom području.¹⁶⁸

¹⁶⁴ DESPOT, 7. gardijska brigada Hrvatske vojske Puma, 146.

¹⁶⁵ Prema: Razgovor s Ratkom Dragovićem Klekom, 12.; Prilikom ulaska u samo selo Drače, pripadnici TG uspjeli su zarobiti neprijateljskog zapovjednika desetine Slobodana Gagića. Prilikom snažnog kontranapada srpskih snaga, hrvatske snage oslobodile su Gagića. Nakon snažnih borbi i pogibelji nekolicine pripadnika TG-e, pripadnik TG-e po imenu Robert Harkov bio je zarobljen. Iako je veći dio srpskih snaga bila za njegovu smrt i pogubljenje, spasio ga je Gagić koji je prepoznao Harkova. Gagić ga je spasio zbog toga što je i Harkov njega poštediti. Nakon nekoliko mjeseci torture u kninskoj bolnici Harkov je bio razmijenjen.

¹⁶⁶ DRAGOVIĆ, Pume iz Varaždina: svjedočanstva iz Domovinskog rata, 83.

¹⁶⁷ DESPOT, 7. gardijska brigada Hrvatske vojske Puma, 147.

¹⁶⁸ DRAGOVIĆ, Pume iz Varaždina: svjedočanstva iz Domovinskog rata, 97.

7.3. „Pume“ na kršu“

Šestog lipnja 1993. na temelju zapovijedi načelnika GS OS RH, sve su postrojbe 7. gb. „Puma“, osim 1. mpb. koja se još uvijek nalazila na Karlovačkom bojištu, bile upućene na Zadarsko bojište gdje su bile stavljene pod zapovjedništvo ZP-a Split. Prebacivanje postrojbi 7. gb. na Zadarsko bojište trajalo je tri dana, a bilo je izvršeno kombiniranim cestovno – zračno – pomorskim putem. Cijela brigada sa opremom i tehnikom bila je prebačena na određeno mjesto do 9. lipnja 1993. godine. Po dolasku na Zadarsko bojište Brigada je bila smještena u Pakoštanu u francuski kamp „Club Mediteranee“. Zapovjedno mjesto Brigade bilo je ustrojeno u Biogradu, dok se Izdvojeno zapovjedno mjesto nalazilo u Stankovcima na prvoj crti bojišta.¹⁶⁹

Neposredno prije dolaska 7. gb. na zadarsko područje u lipnju 1993., zadarsko-biogradsko područje bilo je suočeno s novim razaranjima, a u Zadru je dva mjeseca bilo stanje opće opasnosti. Takvo stanje i svakodnevna topnička vatra nastavila se i nakon dolaska 7. gb. na to područje. Jedan od razloga je i taj što su u sjevernoj Dalmaciji tijekom cijele 1993. godine trajali sukobi između pobunjenih Srba i HV-a, a posebice je to bilo vidljivo na zadarsko- biogradskom području te duž Šibensko- drniškog bojišta. Drugi razlog je bio svakako taj što su krajiški Srbi i dalje pokušavali povratiti teritorij izgubljen početkom 1993. u operaciji *Gusar*. U ljeto 1993. postojala je opasnost od ponovne eskalacije sukoba zbog namjere hrvatske Vlade da se u promet pusti zadarski aerodrom Zemunik te pontonski most na Maslenici. Posredstvom EZ sklopljen je Erdutski sporazum kojim su zadovoljniji mogli biti hrvatski Srbi jer je bilo dogovoreno povlačenje HV s područja oslobođenog u siječnju 1993. godine. No vrlo brzo je došlo do kršenja tog sporazuma te je takvo stanje na zadarskom području dočekalo 7. gb.¹⁷⁰

Dolaskom na Zadarsko bojište 7. gb. dobila je zonu odgovornosti u IV. sektoru u širem prostoru naselja Stankovci i to s zonom odgovornosti od naselja Radašinovci kote 264 Zmijavača – naselje Pristeg – naselje Budak – naselje Stankovci – naselje Velim kota 188 Bobeštak. Sektor IV. Imao je zonu odgovornosti lijevo Zrilići – Vrčevo tt 213 i desno tt 188 Bobeštak – naselje Prović. Zapovjedno mjesto sektora bilo je u Biogradu na Moru.¹⁷¹ Pošto se

¹⁶⁹ DESPOT, *7. gardijska brigada Hrvatske vojske Puma*, 148.

¹⁷⁰ DESPOT, *7. gardijska brigada Hrvatske vojske Puma*, 152.

¹⁷¹ Prema: MATIĆ, „Ustroj i ratni put 7. gardijske motorizirane brigade „Pume“ iz Varaždina“, 306.; Sektor IV. Imao je zonu odgovornosti lijevo Zrilići – Vrčevo tt 213 i desno tt 188 Bobeštak – naselje Prović. Zapovjedno mjesto sektora bilo je u Biogradu na Moru.

spomenuto područje nalazilo pod zonom odgovornosti ZP-ja Split s neprijateljske strane bio je razmješten 7. kninski korpus sa središtem u Kninu.¹⁷²

U razdoblju od 16. do 22. lipnja 1993., Brigada se uvodila na stankovačko područje, a na tom području je bila zadužena za organizaciju i provođenje obrane u dotadašnjoj zoni odgovornosti Domobranske bojne Benkovac koja je onda bila pridodana 7. gb. i stavljena pod njezino zapovjedništvo. Dodijeljena zona odgovornosti 7. gb. na području Ravnih Kotara bila je Mala Margaretina – Pristeg – Ivandića Stanovi – tt192 Umac – Dobra Voda – kota 193, 8 Čučkovicica – k Malovan – Bila Vlaka. Zadaća im je na spomenutom području bila u vidu provođenja aktivne obrane, zatim sprečavanje neprijatelja u ovladavanju crtom bojišta i možebitnog prodora neprijateljskih oklopno – mehaniziranih snaga na pravcu Cerje - Pristeg te Vukšić – Bila Vlaka – Klarići.¹⁷³ Dvadeset i drugog rujna 1993., zapovjedno mjesto 7. gb. bilo je premješteno iz Biograda u selo Tribunj u Šibensko- kninskoj županiji. Ovaj čin bio je samo uvertira prije samog premještanja kompletne Brigade sa Stankovačkog na Šibensko bojište.¹⁷⁴ U svojim nastojanjima da ponovno osvoje izguljena područja, neprijatelj je 29. rujna 1993. pokušao izvesti kombinirani tenkovsko- pješački napad prema selima Pristeg i Ivandića Stanovi na crti razdvajanja u okolini Benkovca. Pošto se taj napad dogodio u zoni odgovornosti 7. gb., postrojbe su bile pripremljene na odbijanje neprijateljskog napada. Energičnom obranom potpomognutom jakim topničkom vatrom „Pume“ su uspješno odbile taj napad.¹⁷⁵

Nakon gotovo petomjesečnog angažmana većeg dijela 7. gb. na Stankovačkom bojištu, temeljem zapovijedi zapovjednika ZP-a Split, Ante Gotovine, 29. i 30. listopada 1993. bila je izvršena primopredaja zone odgovornosti 112. brigadi HV-a iz Zadra, dok je 7. gb. dobila novu zonu odgovornosti u šibenskom zaleđu.¹⁷⁶

¹⁷² Prema: DRAGOVIĆ, *Pume iz Varaždina: svjedočanstva iz Domovinskog rata*, 131. – 132.; Sastav 7. kninskog korpusa se tijekom Domovinskog rata nije mijenjao, a sastojao se od 4. lake pješačke brigade iz Obrovca, zatim 92. mehanizirane brigade iz Benkovca, 3. pješačke brigade iz Benkovca, 2. pješačke brigade iz Đevrske, 75. mehanizirane brigade iz Knina te 1. lake pješačke brigade iz Vrlike. U sklopu 7. kninskog korpusa neprijatelj je imao ustrojeni i 7. mješoviti artiljerijski puk, laki artiljerijski puk PZO te dvije bitnice PZO tipa „KUB“.

¹⁷³ DESPOT, *7. gardijska brigada Hrvatske vojske Puma*, 152.

¹⁷⁴ DRAGOVIĆ, *Pume iz Varaždina: svjedočanstva iz Domovinskog rata*, 197.

¹⁷⁵ DESPOT, *7. gardijska brigada Hrvatske vojske Puma*, 153.

¹⁷⁶ *Isto*, 154.

7.4. 7. gardijska brigada u šibenskom zaleđu

Završetkom dužnosti na Stankovačkom bojištu, 28. listopada 1993. po zapovijedi ZP-a Split, 7. gb. preuzela je položaje od 4. gardijske brigade u šibenskom zaleđu. Nova zona odgovornosti protezala se na potezu od sela Velim – Morpolača u stankovačkoj općini do Rasilina – tt 191 Zelena Glava u šibenskom zaleđu. Obrana Šibenskog bojišta još je od 1991. bila organizirana na tri pravca i to na vodničkom, skradinskom i drniškom, a postrojbe 7. gb. bile su zadužene za obranu na vodničkom području.¹⁷⁷ U trenutku dolaska 7. gb. na šibenski prostor, Brigada se po prvi put od ustroja u prosincu 1992. našla u svojem punom sastavu. Naime nakon primopredaje zone odgovornosti na Karlovačkom bojištu i kraćeg odmora, 1. mpb. je u listopadu 1993. bila priključena matičnoj Brigadi.¹⁷⁸ Zapovjedno mjesto 7. gb. još se 22. rujna 1993. nalazilo u Tribunju. Za vrijeme angažmana 7. gb. na Šibenskom bojištu neprijatelj je i dalje neprestano borbeno djelovao iz svih vrsta naoružanja po hrvatskim snagama.

Tijekom boravka 7. gb. na šibenskom području provodila se obuka zapovjedništva i podređenih postrojbi s ciljem što efikasnijeg djelovanja u budućim sukobima. U tu svrhu bili su provedeni razni tečajevi na razini Brigade, ali isto tako je dio časnika bio upućen na školovanje u Hrvatsko vojno učilište u Zagrebu. Posebna pozornost bila je posvećena taktičkom uvježbavanju do razine voda te na obuci pojedinca na sredstvima za protuoklopnu borbu i protuzračnu obranu. Obuka je u tom trenutku bila moguća zbog mirnije situacije na bojištu.¹⁷⁹

Dio snaga 7. gb. je u prosincu 1993. bio angažiran na izvršenju posebne zadaće na teritoriju Bosne i Hercegovine (dalje: BiH) kao ispomoć postrojbama Hrvatskog vijeća obrane (dalje: HVO) na Uskopaljskom bojištu. Dodijeljena zona odgovornosti nalazila se na području Operativne grupe Buna, a za vrijeme izvršenja ove zadaće, pripadnici 7. gb. „Puma“, bili su pod zapovjedništvom ZP-a Tomislavgrad. Izdvojeno zapovjedno mjesto 7. gb. nalazilo se u Prozoru. U prvom navratu od 10. do 17. prosinca 1993., 108 pripadnika 7. gb. držalo je položaje kod sela Ždrimci u općini Uskoplje gdje su oslobodili Rastić kosu. Drugi put pripadnici 7. gb. na Uskopaljsko bojište odlaze 31. prosinca 1993. te su se tamo nalazili do 4.

¹⁷⁷ Isto, 158.

¹⁷⁸ DRAGOVIĆ, *Pume iz Varaždina: svjedočanstva iz Domovinskog rata*, 207.

¹⁷⁹ DESPOT, *7. gardijska brigada Hrvatske vojske Puma*, 161.

veljače 1994. kada su bili vraćeni u matične baze. Za vrijeme boravka na Uskopljskom bojištu poginula su četiri pripadnika 7. gb. „Puma“.¹⁸⁰

Pod utjecajem poboljšanja u političkom odnosu na relaciji Zagreb – Beograd, početkom 1994. stanje na bojištu se smirilo. Postrojbe 7. gb. „Puma“ i dalje su se nalazile na svojim položajima u šibenskom zaleđu te su provodile aktivnu obranu. Takva situacija omogućavala je da se povremeno dio pripadnika pustilo na kraći odmor, a sve u skladu s mogućnostima na terenu.¹⁸¹

Petnaestog veljače 1994. izvršena je primopredaja zone odgovornosti na Šibenskom bojištu 113. brigadi HV-a. Nakon primopredaje, većina postrojbi 7. gb. „Puma“ bila je izvučena s crte bojišta i 17. veljače biva upućena u Varaždin na odmor. Druga motorizirana/ pješaka bojna 7. gb. „Puma“ ostala je u Pirovcu u punoj bojnoj spremnosti za intervenciju prema potrebi. Osim njih u zoni odgovornosti ZP-ja Split ostao je i dio zapovjedništva Brigade, zatim Vod elektronskog djelovanja te Tenkovska satnija.¹⁸²

7.5. 7. gardijska brigada na Novigradskom bojištu

Niti mjesec dana nakon povratka u Varaždin, 7. gardijska brigada dobila je novi zadatak. Naime postrojbe 7. gb. 5. i 6. ožujka 1994. bile su vraćene na teren pod zapovjedništvo ZP-a Split. Već su 7. ožujka 1994. u 10 sati, preuzeli položaje od 4. gardijske brigade u II. sektoru. Nova zona odgovornosti 7. gb. bila je u zadarskom zaleđu i to desno: kota 98 (uključno) – Stošija Glava – tt 145 (isključno) - kota 163 (isključno) i lijevo Novsko Ždrilo – Karinsko Ždrilo – Karinsko more. Postrojbe 7. gb. su na spomenutom području bile zadužene za provođenje aktivne obrane s glavnim ciljem zaštite pontonskog Masleničkog mosta, ali isto tako im je zadaća bila onemogućavanje neprijatelja da topnički djelovanjem ometa promet

¹⁸⁰ Prema: DESPOT, *7. gardijska brigada Hrvatske vojske Puma*, 157.; Odlazak pripadnika 7. gb. na Uskopljsko bojište bio je svojevrstan odgovor na muslimansku božićnu ofenzivu na hrvatske enklave u srednjoj Bosni u prosincu 1993. godine. Tokom trajanja bošnjačko- hrvatskog sukoba uz posredovanje međunarodne zajednice otvorili su se pregovori o okončanju bošnjačko- hrvatskog sukoba. Hrvatsko- bošnjački sukob prekinut je potpisivanjem Washingtonskog sporazuma te je od 18. ožujka 1994. okončan sukob između snaga HVO-a i Armije BiH.

¹⁸¹ Prema: DESPOT, *7. gardijska brigada Hrvatske vojske Puma*, 163.; Već krajem 1993. osjetile su se naznake pomirljive politike iz Beograda da bi početkom 1994. došlo do relativne normalizacije političkih odnosa na relaciji Beograd – Zagreb. Miloševićeva miroljubivost bila je uvjetovana teškom gospodarskom situacijom u Srbiji, a samim time patila je i RSK-a jer ju Srbija više nije mogla financijski potpomagati. Hrvatskoj strani je ovakvo rješenje sukoba bilo prihvatljivo, no ne i RSK. Tada je već došlo do razilaženja čelnih ljudi RSK i predsjednika SR Jugoslavije Miloševića te je to jedan od glavnih razloga zašto nije došlo do političkog rješenja sukoba.

¹⁸² DESPOT, *7. gardijska brigada Hrvatske vojske Puma*, 163.

preko mosta.¹⁸³ Kao ispomoć za obavljanje ove zadaće 7. gb. su bile pridodane postrojbe HV-a, točnije 3. pješačka bojna 141. brigade i 145. brigada HV-a. Zapovjedno mjesto im se i dalje nalazilo u Tribunju dok je IZM-o bilo u Posedarju.¹⁸⁴

U tom razdoblju je na bojištima u Hrvatskoj bilo „primirje“ uz sporadična neprijateljska djelovanja, ali u cjelini nije bilo većih borbenih aktivnosti. Preokret u političkim odnosima između Zagreba, Beograda i Knina doveo je do pregovora o prekidu vatre koji su započeli krajem ožujka 1994., a okončani su 29. ožujka 1994. potpisivanjem Zagrebačkog sporazuma. Sporazum je predviđao prekid vatre i neprijateljstva počevši od 4. travnja 1994., zatim je predviđao povlačenje teškog naoružanja 10 do 20 kilometara od crte dodira i na kraju povlačenje hrvatskih i srpskih snaga jedan kilometar od prve crte te je na tim područjima trebala nastati tampon zona od dva kilometra. U toj tampon zoni nadzor je trebao preuzeti UNPROFOR. U suradnji s međunarodnim mirovnim snagama dogovoreno je formiranje zajedničkih hrvatsko- srpskih komisija koje bi bile zadužene za uspostavu nove crte razdvajanja, ali i za pregovore i mirno rješavanje situacija u slučaju kršenja sporazuma.¹⁸⁵

Nakon samo četrdesetak dana provedenih na Novaljskom bojištu, 7. gb. je završila svoju kratkotrajnu zadaću na ovom bojištu. Dvadeset i šestog travnja 1994. postrojbe 7. gb. izvršile su primopredaju svoje zone odgovornosti na Novaljskom bojištu 112. brigadi iz Zadra. No to nije značio i odlazak 7. gb. u Varaždin i povratak u matičnu bazu, već je od 29. travnja 1994. Brigada bila u pričuvi ZP-a Split kao njena manevarska snaga za provedbu intervencije na prostoru od rijeke Krke do Velebita. Zapovjedno mjesto „Puma“ se i dalje nalazilo u Tribunju, dok je IZM bilo u Poličniku. Postrojbe 7. gb. „Puma“ bile su razmještene po svojim bazama na potezu od Vira do Vodica. U Sabunikama kraj Nina nalazile su se Oklopna bojna, TRD, dio PORD-a i PZO. U zadarskom hotelu „Borik“ bila je smještena 1. pješačka bojna (dalje: 1. pb.) 7. gb., zatim je u hotelu „Miran“ u Pirovcu bila 2. pješačka bojna (dalje: 2. pb), dok je u hotelu „Punta Skala“ u Vodicama bila 3. pješačka bojna (dalje: 3. pb.).¹⁸⁶ Satnija veze, Inženjerijska satnija, sanitetska služba i preostali dio PORD-a bili su smješteni u Pirovcu u odmaralištu „Podravka“. Logistička satnija bila je u Tribunju.¹⁸⁷

¹⁸³ Prema: DESPOT, *7. gardijska brigada Hrvatske vojske Puma*, 166.; Topničko onemogućavanje neprijatelja je bilo od izuzetne važnosti zbog činjenice da je preko Masleničkog mosta bila povezana južna Dalmacija s ostatkom Hrvatske. Prekidom prometa bila bi obustavljena i opskrba cijele južne Dalmacije što bi bilo od velikog strateškog značenja za neprijatelja.

¹⁸⁴ DRAGOVIĆ, *Pume iz Varaždina: svjedočanstva iz Domovinskog rata*, 245.

¹⁸⁵ DESPOT, *7. gardijska brigada Hrvatske vojske Puma*, 166.

¹⁸⁶ Od 17. rujna 1993. uslijed prvog preustroja brigade iz svih naziva postrojbi izostavio se „motorizirani“ pa su tako i motorizirane pješačke bojne postale pješačke bojne. Prema: DRAGOVIĆ, *Pume iz Varaždina: svjedočanstva iz Domovinskog rata*, 193.

¹⁸⁷ DESPOT, *7. gardijska brigada Hrvatske vojske Puma*, 169.

Pošto je situacija na terenu to dopuštala, prema zapovijedi ZP-a Split, započela je obuka postrojbi na svim razinama desetina – vod – satnija – bojna, a sve po temi za obuku postrojbi HV-a iz 1994. godine. Tema za obuku postrojbi bila je „Obrambene operacije HV-a s prelaskom u protunapad“. Smjernice po kojim se obuka provodila bile su one poput primjene iskustava iz Domovinskog rata, zatim promicanje odlučnosti, odvažnosti, požrtvornosti i razboritosti u izvršavanju dobivenih zadaća na svim razinama. Obuka se temeljila na iskustvima iz Domovinskoga rata te na suvremenim postignućima zapadnoeuropskih vojnih snaga. Iskustva iz Domovinskog rata ukazivala su na potrebu boljeg povezivanja različitih rodova vojske radi što bolje efikasnosti u borbi. U tu svrhu bile su formirane takozvane namjenski organizirane snage koje su bile sastavljene od pješačke bojne, tenkovske satnije, mehaniziranog voda, voda PZO, dijelova PORD-a te inženjerijske desetine sa zadaćom obrane i spremnosti za prelazak u napad. Za zapovjednike namjenski organiziranih snaga bili su određeni zapovjednici pješačkih bojni.¹⁸⁸ Vojna vježbanja 7. gb. provodila je na području od Sabunika do Privlake, dok su se bojna gađanja postrojbi oklopništva, topništva i protuoklopa odvijala na otoku Viru. Pješaštvo je svoja bojna gađanja vršilo na poligonu „Jadrtovac“ kraj Šibenika.¹⁸⁹ Za obuku postrojbi bila su formirana taborišta i to u Radovinu za 1. pb., na Vranskom jezeru je bilo formirano za 2. pb., dok je za 3. pb. Taborište bilo u Ivinju. Na obuci se uvijek nalazila po jedna pješačka satnija, dok su se ostale nalazile u svojim bazama u punom stupnju pripravnosti. Obuka se provodila s ciljem što učinkovitijeg djelovanja na bojištu, zatim zbog što boljeg didaktičko- metodičkog osposobljavanja zapovjednika te zbog podizanja razine psihofizičke i motoričke sposobnosti. U taborištima se provodila kontinuirana obuka postrojbi sve do prosinca 1994. od kada su postrojbe 7. gb. bile angažirane u napadnim djelovanjima.¹⁹⁰

8. 7. gardijska brigada „Puma“ u napadnim operacijama HV-a

8.1. Operacija *Zima '94.*

Zbog učestalih srpskih napada na području Bosne i Hercegovine, 26. listopada 1994., započela je zajednička akcija Armije BiH te postrojbi HVO-a u zapadnoj BiH.¹⁹¹ U toj zajedničkoj operaciji bilo je oslobođeno šire područje Kupresa, a to područje bilo je vrlo

¹⁸⁸ *Isto*, 171.

¹⁸⁹ *Isto*, 172.

¹⁹⁰ *Isto*, 177.

¹⁹¹ Po prvi puta nakon potpisivanja Washingtonskog sporazuma Armija BiH te postrojbe HVO-a zajednički sudjeluju u nekoj akciji.

važnog strateškog značaja jer je povezivalo magistralni put Split – Tomislavgrad – Kupres – Bugojno – Zenica – Tuzla kroz sjevernu i srednju Bosnu.¹⁹² Ovo napredovanje udruženih hrvatskih i bošnjačkih snaga na području zapadne Bosne uznemirilo je vodstvo RSK pa je u Kninu 31. listopada 1994., proglašeno izvanredno stanje nakon čega su se postrojbe SVK počele grupirati na granici s BiH. Krajinski su Srbi bili glavni saveznici bosanskih Srba te su vrlo brzo organizirali te angažirali svoje postrojbe u borbama kod Bihaća. Za RSK je to područje sjeverozapadne Bosne bilo od izrazitog značenja za donekle normalan život jer im je to bila jedina veza sa SR Jugoslavijom pa ne čudi angažiranost postrojbi krajinske vojske na tom području. Početkom studenog 1994. bosanski Srbi doživjeli su novi teritorijalni gubitak kada su snage HVO-a nakon gotovo 30 mjeseci srpske okupacije, osvojile Kupres i veći dio kupreške općine.¹⁹³ Na odgovor srpskih postrojbi nije se dugo čekalo. Već u studenom 1994. srpske postrojbe izvršile su napad na bihaćko područje u koordinaciji s postrojbama SVK te Abdićevim paravojnim postrojbama iz Velike Kladuše.¹⁹⁴ Napad je bio toliko snažan da je ugrozio sigurnost Bihaća. Upravo zbog toga su čelnici Republike BiH i Federacije BiH, Alija Izetbegović i Krešimir Zubak, uputili pismo hrvatskom predsjedniku Franji Tuđmanu da poduzme sve potrebne mjere da se barem spriječe napadi pobunjenih Srba iz Hrvatske. Ovakva situacija izazvala je reakcije međunarodnih čimbenika koji su prihvatili Rezoluciju 958. Ovom Rezolucijom je po prvi puta odobrena uporaba vojne sile međunarodnih NATO snaga po srpskim položajima na okupiranom hrvatskom teritoriju iz kojih su pobunjeni Srbi napadali Bihać.¹⁹⁵ Sigurno je kako je taj trenutak, kada se cijeli svijet solidarizirao i želio spriječiti humanitarnu katastrofu, bio pogodan za pružanje odgovarajuće pomoći od strane HV-e, bilo na izravan ili neizravan način.

U Hrvatskoj su u studenom 1994. započele pripreme za operaciju HV-a nazvanu *Zima '94*. Glavni ciljevi te operacije bili su posredno slabljenje i zaustavljanje srpske ofenzive na Bihać te stvaranje dobrih strateških polaznih položaja za oslobođenje okupiranih dijelova RH. Operacija *Zima '94*. bila je specifična jer je hrvatska strana morala poštovati Zagrebački sporazum, a uz to je posebno osjetljivo pitanje vezano uz ovu operaciju bilo nezakonitost intervencije HV-a na teritoriju druge države. Prema planu izvođenja operacija je trebala biti provedena na prostoru Dinare uz samu državnu granicu s BiH te na istočnom dijelu

¹⁹² GOTOVINA, *Napadni bojevi i operacije HV i HVO (hrvatskih snaga)*, 12.

¹⁹³ DESPOT, *7. gardijska brigada Hrvatske vojske Puma*, 180.

¹⁹⁴ Fikret Abdić „Babo“ bio je tvorac tvz. Autonomne pokrajine Zapadne Bosne (dalje: APZB) koju je formirao 1993. po uzoru na Srpske autonomne oblasti. Također uz to osnovao je Narodnu obranu kao vojne formacije APZB. Te su formacije uz pomoć srpskih paravojnih formacija sudjelovale u ratu na području BiH, ali isto tako su otvarale logore za sve protivnike samoprovane APZB.

¹⁹⁵ DESPOT, *7. gardijska brigada Hrvatske vojske Puma*, 185.

Livanjskog polja i na samom teritoriju BiH što je značilo nelegalnu prisutnost regularnih postrojbi RH na teritoriju BiH. Zbog ovih se razloga planiranje operacije odvijalo u najstrožoj tajnosti, no osim toga cilj tajnosti bio je i u činjenici prikrivanja prisutnosti postrojbi HV-a na prostoru Dinare kako bi se spriječila aktivacija pobunjenih krajinskih Srba u zaleđu hrvatskih snaga.¹⁹⁶ Za izvršenje ove zadaće Zapovjedništvo ZP-a Split ustrojilo je Zapovjedništvo Operativne grupe Livno (dalje: OG Livno) u čijem sastavu su i bili pripadnici ZP-a Split. Zapovjedno mjesto OG Livno bilo je u izdvojenom zapovjednom mjestu 126. domobranske pukovnije u Maglaju na Dinari.¹⁹⁷

Kao cilj napada na području Dinare pod nadzorom HVO-a bio je razbiti i odbaciti neprijateljske snage smjerom Poviruš – Troglav i na taj način otkloniti možebitnu opasnost od mogućeg bočnog udara neprijatelja iz smjera Rujani – Sinj. Sljedeći cilj bio je potisnuti neprijatelja s istočnog ruba Livanjskog polja i ograničiti im slobodu manevra te na taj način osigurati desni bok snagama na dinarskom smjeru napada. Također cilj je bio i osigurati slobodu kretanja hrvatskim snagama kroz Livanjsko polje te na taj način i razdvojiti neprijateljske snage između Dinare i Staretine.¹⁹⁸ Kao glavne snage za početni napad bili su određene: 3. pješačka bojna 126. brigade HV-a iz Sinja, jedna satnija 114. brigade, 1. hrvatski gardijski zdrug i Specijalna policija MUP-a Hrvatske Republike Herceg- Bosne (dalje: HRH-B). S druge strane snage koje su bile zadužene za obranu i osiguranje bile su: 4. gardijska brigada, 5. gardijska brigada, 1. i 2. pješačka bojna 126. brigade HV-a, 6. domobranska pukovnja te 80. domobranska pukovnja.¹⁹⁹

Operacija *Zima '94.* započela je 29. studenog 1994. s ubacivanjem 3. pješačke bojne 126. brigade HV-a iz Sinja u pozadinu neprijateljskih položaja i to na dva pravca. Prvi pravac bio je Maglaj – Gorski umac – Ledena kosa, dok je drugi bio Poviruš – Sokolac – Begdarova motka. Iako u prvom udaru nisu bile osvojene sve predviđene pozicije, ostvaren je uspjeh i omogućeno je osiguranje lijevog boka iz pravca Vješić gore. U nastavku borbenih djelovanja postignuto je daljnje napredovanje hrvatskih snaga pa je do 1. prosinca 1994. bojište pomaknuto na crtu Jančija glava – Kolač – Ledena kosa – Čelavi vrh – Begdarova motka. Do 5. prosinca i uključivanja 7. gb. u borbena djelovanja, hrvatske snage dostigle su crtu Velika glavica – k 906 – Mali Troglav – Veliki Troglav.²⁰⁰

¹⁹⁶ DESPOT, 7. gardijska brigada Hrvatske vojske Puma, 186.

¹⁹⁷ DUBRAVICA, RAKIĆ, *Kratak pregled vojnih djelovanja u Domovinskom ratu 1991. – 1995.*, 227.

¹⁹⁸ GOTOVINA, *Napadni bojevi i operacije HV i HVO (hrvatskih snaga)*, 27.

¹⁹⁹ *Isto*, 28.

²⁰⁰ DESPOT, 7. gardijska brigada Hrvatske vojske Puma, 187.

Na temelju zapovjedi zapovjednika ZP-a Split od 6. prosinca 1994., postrojbe 7. gb. sudjeluju u operaciji *Zima '94.* Već u noći sa 6. na 7. prosinac 1994. „Pume“ su preuzele svoje položaje na Dinari od 3. pješačke bojne 126. brigade HV-a iz Sinja i postrojbi 4. gb. i to na crti bojišta tt 1708 Divljakuša – Troglav – Sajkovići. Zona odgovornosti u izrazito planinskom i nepristupačnom području u zimi s niskim temperaturama i visokim snijegom bila je vrlo teška pogotovo jer na tom prostoru nije bilo izgrađene nikakve infrastrukture. Tu je posebno tešku zadaću imala Inženjerijska satnija 7. gb. koja je bila zadužena za osiguranje pokretljivosti Brigade, no bez obzira na vrlo kompleksnu zadaću, Inženjerijska satnija je zadaću izvršila besprijekorno.²⁰¹ Iako postrojbe 7. gb. nisu sudjelovale u početnim napadajima, njihovim uvođenjem u borbena djelovanja, predstavljalo je dodatno osvježenje snaga, ali je isto tako i pridonijelo daljnjem taktičkom pomaku kada su postrojbe 7. gb. zauzele položaje tt 1369 Bat i tt 1453 Srt. Desetog prosinca 1994., 2. pb. 7. gb. izgubila je položaje koje je držala kod Velike Divljakuše prilikom pješačkog napada neprijateljskih snaga. U tom napadu poginula su petorica pripadnika 7. gb. Već idućeg dana postrojbe 7. gb. ponovno su osvojile izgubljene položaje. U daljnjem tijeku borbenih djelovanja postrojbe 2. pb. 7. gb. su 12. prosinca osvojile poziciju tt 1223 smještenu u blizinu ranije zauzetih uzvišenja Bat i Srt. Prije samog završetka operacije u noći s 19. na 20. prosinca 1994. 7. gb. predala je svoju zonu odgovornosti 4. gb., nakon čega su „Pume“ bile vraćene u svoje baze razmještene na prostoru od Vira do Vodica.²⁰²

Preostale hrvatske snage nastavile su s borbenim djelovanjima sve do 24. prosinca 1994. kada je operacija *Zima '94.* i službeno završena. Sveukupno je operacija trajala 27 dana te su u operaciji bile ostvarene sve postavljene zadaće. Nakon završetka operacije neprijatelj je stabilizirao crtu obrane smjerom Zeleno brdo – Škapin vrh – Bat – Točilo – selo Grkovci – padine Orlovca – Orlovac – selo Nuglašice – Talijanov vrh – Pitoma kosa – Tavanak. U operaciji *Zima '94.* oslobođeno je područje širine 10 kilometara (dalje: km) te dubine od 20 km, odnosno ukupne površine od 200 četvornih km. Također veći dio Livanjskog polja našao se pod nadzorom HV-a i HVO-a te je otklonjena svaka mogućnost neprijateljskog napada s Livanjskog polja prema Sinju.²⁰³

Ubrzo nakon završetka operacije *Zima '94.*, točnije 28. prosinca 1994., postrojbe 7. gb. bile su vraćene na područje Livanjskog polja i ponovno su stavljene u sastav snaga OG Livno. Njihov zadatak bio je provođenje obrane i to na potezu Mala Poljanica – tt 1780 Jankovo

²⁰¹ *Isto*, 190.

²⁰² *Isto*, 191.

²⁰³ GOTOVINA, *Napadni bojevi i operacije HV i HVO (hrvatskih snaga)*, 32.

brdo – Budim – V. Pištola – Poljanice - Kurjaj – Crni bunari – Ninkovići. Na ovom su području u nemogućim zimskim uvjetima, postrojbe „Puma“ neprekidno provele 63 dana. Tijekom ovog angažmana na Livanjskom polju bilo je nekoliko pokušaja neprijateljskih pješačkih napada na hrvatske položaje, no svi su bili uspješno odbijeni.²⁰⁴ U razdoblju od 28. siječnja do 5. veljače 1995., za vrijeme trajanja ovog zadatka, poginulo je četvero pripadnika 7. gb. „Puma“. Petog veljače 1995. izvršena je primopredaja zone odgovornosti 4. gb., a postrojbe 7. gb. bile su poslone u svoje baze gdje su ostale do 14. ožujka 1995. kada ponovno odlaze na područje zone odgovornosti OG Livno.²⁰⁵

8.2. Operacija *Skok I*

Od završetka operacije *Zima '94.*, hrvatske snage su na prostoru Dinare i Staretine provodile aktivnu obranu. U svrhu toga, 15. ožujka 1995., postrojbe 7. gb. su preuzele iste one položaje koje su predali u veljači 1995. postrojbama 4. gb. te su dolaskom na to područje ponovno bile vraćene u zonu odgovornosti OG Livno. Dakle postrojbe „Puma“ nalazile su se na potezu Mala Poljanica – tt 1780 Jankovo brdo – Budim – V. Pištola – Poljanice - Kurjaj – Crni bunari – Ninkovići.²⁰⁶

Razdoblje zime 1995. na političkom planu bilo je poznato po pojačanim inicijativama i različitim pregovaračkim nastojanjima u kojima su događaji na Dinari i Livanjskom polju uglavnom bili središnja tema. Također na političkom planu nastavljene su i inicijative o mirnom rješavanju rata u Hrvatskoj, no bez nekih većih pozitivnih rezultata. Na Dinari u vojnom smislu tijekom zime 1995. nije bilo posve mirno. Naime postrojbe HV-a i HVO-a pomicala su bojišnicu na povoljnije položaje. Jedan od uspješnijih pomaka bio je u razdoblju od 14. do 18. ožujka 1995. kada su postrojbe 4. gb. i 3. bojna 126. domobranske pukovnije zauzele nekoliko važnih uzvisina na Dinari.²⁰⁷

Zbog djelatnosti srpskih postrojbi na Dinari, donesena je odluka da se vojnom operacijom, pod nazivom *Skok I*, iznenadnim i kratkim napadom snaga u obrani, zauzmu povoljniji taktički položaji u području od Zelenog brda do Crvene grede te da se uspostavi

²⁰⁴ Prema : DESPOT, *7. gardijska brigada Hrvatske vojske Puma*, 193.; S neprijateljske strane na pravcu položaja koje su držale postrojbe 7. gb., nalazile su se postrojbe 9. lakopješačke brigade Grahovo, zatim 5. lakopješačka brigada Glamoč te 1. srpska brigada. Ovim postrojbama bila je i pridodana Borbena grupa Dinara iz sastava 7. krajiškog korpusa.

²⁰⁵ DESPOT, *7. gardijska brigada Hrvatske vojske Puma*, 194.

²⁰⁶ Isto, 196.

²⁰⁷ DUBRAVICA, RAKIĆ, *Kratak pregled vojnih djelovanja u Domovinskom ratu 1991. – 1995.*, 232.

nadzor nad selom Uništa i Grkovac.²⁰⁸ Snage koje su sudjelovale u napadnoj operaciji *Skok 1* bile su postrojbe 7. gb. te postrojbe 126. domobranske pukovnije iz Sinja. Glavne snage za napad bile su raspoređene pravcem Velika Divljakuša – V. Glavica i Zeleno brdo – Razvala. U prvoj fazi operacije plan je predviđao ovladavanje objektima tt 1713 Škarpin vrh – tt 1727 Zeleno brdo – tt 1696 – tt Okrugla glavica – tt 1677 Gola glavica, dok je u drugoj fazi plan bio ovladavanje crtom tt 1849 Bunjevačko brdo – tt 1789 Marino brdo – tt 1854 Veliki bat – tt 1790 Jančiji vrh – tt 1794 Lišanski vrh – tt 1762 Slime – tt 1765. Kao glavna snaga za napad određena je 2. pb. 7. gb. Treća pješačka bojna je bila predviđena na pomoćnom pravcu napada dok je 1. pb. provodila aktivnu ubranu u svojoj zoni odgovornosti.²⁰⁹

Operacija *Skok 1* započela je u ranim jutarnjim satima 7. travnja 1995. iznenadnim napadom na neprijateljske položaje. U večernjim satima toga dana postrojbe 7. gb. držale su crtu tt 1849 Bunjevačko brdo – tt 1789 Marino brdo – Veliki bat – tt 1790 Jančiji vrh – tt 794 Lišanjski vrh – tt 1762 Slime – Jakelića dolac – Velika glavica. Srpske postrojbe su nekoliko puta pokušale u protunapadu povratiti izgubljene položaje, no bez uspjeha. Iako je operacija trajala samo jedan dan, akcija se odvijala u izrazito teškim vremenskim uvjetima, no bez obzira na teške vremenske uvjete, cilj akcije je u potpunosti bio realiziran. Najvažniji rezultat ove jednodnevne operacije bio je stvaranje povoljnijih uvjeta za buduće oslobodilačke akcije HV-a, a to je bilo postignuto oslobođenjem novog važnog prostora širine 15, a dubine 5 km, odnosno sveukupno 75 četvornih kilometara. Tim oslobođenim prostorom bila je povećana sigurnost hrvatskih snaga na Dinari i Livanjskom polju.²¹⁰

Obrana novih položaja dostignutih u operaciji *Skok 1* provodila se do 13. travnja 1995. kada je nastavljeno s napadnim djelovanjima prema Crvenim gredama. Već idućeg dana postrojbe 3. pb. 7. gb. ovladale su s dodatnih 20 četvornih km novog prostora na Dinari. Odmah nakon oslobođenja, postrojbe 3. pb. 7. gb. prešle su u obranu i gdje su držali položaje sve do 4. svibnja 1995. kada su predali svoju zonu odgovornosti 126. domobranskoj pukovniji, a oni su preuzeli položaje 1. pb. na području Crni bunari – selo Ninkovići – selo Rosići. Već idući dan, 5. svibnja 1995., započeo je snažan pješački napad srpskih snaga na položaje 1. pb. na području Crnih bunara. Zbog siline napada došlo je do povlačenja dijela hrvatskih snaga s tog područja. U tom neprijateljskom napadu poginula su tri pripadnika 1. pb., dok je jedan nestao. Zbog nepovoljnog razvoja situacije, organiziran je protuudar 1. pb. u kojem je neprijatelj uz velike gubitke odbačen natrag na početne položaje. Nakon vraćanja

²⁰⁸ GOTOVINA, *Napadni bojevi i operacije HV i HVO (hrvatskih snaga)*, 40.

²⁰⁹ DESPOT, *7. gardijska brigada Hrvatske vojske Puma*, 198.

²¹⁰ MATIĆ, „Ustroj i ratni put 7. gardijske motorizirane brigade „Pume“ iz Varaždina“, 308.

položaja, hrvatske postrojbe nastavile su s obranom i držanjem položaja sve do 18. svibnja 1995., kada su predali svoju zonu odgovornosti 4. gb.²¹¹

8.3. Operacija *Ljeto '95.*

Nakon operacije *Skok I* postrojbe 7. gb. su se izmjenjivale s postrojbama 4. gb. u držanju dostignute crte na području Dinare i Livanjskog polja. Tijekom 9. i 10. srpnja 1995., postrojbe „Puma“ ponovno su bile izmještene u zonu odgovornosti OG Livno te su tamo preuzele položaje na crti tt 1667 Mali bat – tt 1637 Mali cilj – tt 1466 – tt 869 Ražnjevića glava – Borik.²¹² Uspješne operacije HV-a koje su bile poduzete u prethodnom razdoblju na prostoru Dinare i Livanjskog polja rezultirale su neposrednim prodorom u zaleđe Knina zbog čega je postojala realna opasnost od napada na glavni grad RSK-a. Nakon što su hrvatske snage oslobodile zapadnu Slavoniju (operacija *Bljesak*), Bihać je ponovno dobio visoko mjesto na listi prioriteta obiju srpskih vojski. Opća ofenziva na Bihać započela je 19. srpnja 1995. napadom snaga SVK-a, dok se VRS priključila 23. srpnja 1995. godine. Zbog velikih gubitaka Armija BiH se ponovno obratila GS OS RH za pomoć. Pomoć bošnjačkim snagama manifestiran je kroz dogovor predsjednika RH Franje Tuđmana i Alije Izetbegovića, poznatijim pod imenom Splitska deklaracija. Splitskom deklaracijom, koja je bila potpisana 22. srpnja 1995., konačno je bila legalizirana prisutnost HV-a na teritoriju BiH te je isto tako i dogovorena suradnja hrvatskih i bošnjačkih vojnih snaga te zajednička obrana od srpske agresije.²¹³

Sama operacija *Ljeto '95.* predstavljala je nastavak prethodnih napadnih operacija HV-a poduzetih na prostoru Dinare i Livanjskog polja. Za razliku od prethodnih operacija, operacijom *Ljeto '95.* željelo se osvojiti gradove Bosansko Grahovo i Glamoč kako bi se ostvarili povoljniji preduvjeti za oslobođenje Knina i ostalog okupiranog područja na prostoru Hrvatske. Operacija je bila izvedena u dva odvojena, no povezana pravca s time da je onaj u pravcu Bosanskog Grahova imao veću stratešku važnost za Hrvatsku i oslobođenje njezinog okupiranog područja.²¹⁴

Zadaća 7. gb. bila je izvršiti zajednički napad s TG-1 na pravcu Livanjsko polje – Bosansko Grahovo u zoni desno na pravcu tt 1607 Mali šator – tt 1232 Đukića glava – tt 1433 Veliki vrh te lijevo na pravcu tt 1854 Veliki bat – tt 1333 Vrh šale – tt 1364 Crni vrh – Mačija

²¹¹ DESPOT, *7. gardijska brigada Hrvatske vojske Puma*, 202.

²¹² Isto, 206.

²¹³ MARIJAN, *Domovinski rat*, 341 – 343.

²¹⁴ GOTOVINA, *Napadni bojevi i operacije HV i HVO (hrvatskih snaga)*, 58.

greda. Prva pješачka bojna 7. gb. bila je zadužena za provođenje napada na težišnom pravcu tt 1266 Borova glava – tt 1008 Rastova glava – Tavanci – tt 1059 Zekinica, dok je 2. pb. za zadaću dobila potez na pravcu Pavlovica – tt 1869 Ražnjevića glava. Treća pješачka bojna se nalazila u spremnosti za uključivanje u borbena djelovanja sve do pokretanja druge faze napada.²¹⁵ Neprijateljske snage na spomenutom području bile su iz sastava 7. sjevernodalmatinskog korpusa iz Knina.

Operacija *Ljeto '95.* započela je u ranim jutarnjim satima 25. srpnja 1995., kada je na neprijateljske položaje otvorena jaka topničko- raketna paljba. Postrojbe 7. gb. i satnija 114. brigade HV-a bile su raspoređene pravcem Crni Lug – Bosansko Grahovo, dok su ostale hrvatske snage potpomognute postrojbama specijalne policiji MUP-a HRH-B nalazile na drugom pravcu napada prema Glamoču iz pravca Šator planine.²¹⁶ Nekoliko uzastopnih napada hrvatskih snaga nagnalo je krajiške Srbe na tom području da organiziraju čvrstu obranu koja se zasnivala na velikom broju zaklona i skloništa te minskih zapreka. Takva obrana i snažan otpor neprijatelja zadavali su znatne teškoće u probijanju srpskih položaja. U takvim prilikama istaknule su se postrojbe 7. gb. koje su na svojem pravcu već prvoga dana uspješno ovladale crtom tt 1333 Vrh šale – tt 1266 Borova glava – tt 1247 – Trifunovića glava – Golubovo brdo. Sljedećeg dana, 26. srpnja 1995., u borbena djelovanja je uvedena i 3. pb. 7. gb. Za to vrijeme je 2. pb. 7. gb. morala zaustaviti napadna djelovanja jer njezin desni susjed, TG- 1, nije uspio izvršiti planiranu zadaću. Zbog toga je na tom području uvedena 2. pješачka bojna 9. gardijske brigade. Nakon uvođenja novih snaga, postrojbe 7. gb. su do kraja dana dostigle crtu Balaći – Stranik – tt 1002 Hajdučka glava – tt 1008 Rastova glava – tt 1364 Crni vrh – Manastir – Čurlik – tt 1370 Grabova kosa.²¹⁷ Dvadeset i sedmog srpnja 1995., na desni bok 7. gb. bila je pridodana 4. gb. te su zajedničkim napadom te dvije brigade došle nadomak Bosanskog Grahova. Dana 28. srpnja 1995. oslobođeno je Bosansko Grahovo, čime je bila presječena veza između Knina i Drvara te su tim činom bili ostvareni ciljevi na tom području. S druge pak strane su i ostale hrvatske postrojbe uspješno obavile svoje zadaće te su 29. srpnja 1995. oslobodile Glamoč. Uz to je i nakon četiri godine bila završena neprekidna opća opasnost u Livnu i Tomislavgradu.²¹⁸ Hrvatske snage su 29. i 30. srpnja nastavile s napadnim djelovanjima u cilju zauzimanja dominantnih vrhova i povoljnijih položaja za daljnje napredovanje. Tih su dana postrojbe 7. gb. dostigle crtu tt 1073 Cigelj – Debeli brijeg – tt

²¹⁵ Prema : DESPOT, *7. gardijska brigada Hrvatske vojske Puma*, 209.; TG-1 sačinjavale su ojačana satnija 114. brigade HV-a te 2. satnija specijalne policije MUP-a HRH-B.

²¹⁶ DESPOT, *7. gardijska brigada Hrvatske vojske Puma*, 209.

²¹⁷ Prema : DESPOT, *7. gardijska brigada Hrvatske vojske Puma*, 211.; Dvadeset i šestog srpnja 1995. u borbenim akcijama, poginula su četiri pripadnika 7. gb.

²¹⁸ DESPOT, *7. gardijska brigada Hrvatske vojske Puma*, 212.

1059 Zekinica – tt 1161 Kalanjevac – tt 1127 Orlov kuk – tt 1406 Bat – tt 1324 Velika razvala – tt 1478 Crni vrh – tt 1486 Orlovac – tt 1370 Grabova kosa – tt 1248 Pršut – tt 1333 Vrh šale te je zatim na tom području organizirana aktivna obrana.²¹⁹ Na tom području su postrojbe 7. gb. provodile aktivnu obranu sve do 3. kolovoza 1995.

Akcija *Ljeto '95.* predstavljala je novi vojni uspjeh HV-a u kojoj su bili ostvareni svi ciljevi. U toj akciji bili su oslobođeni Glamoč i Bosansko Grahovo te je bio oslobođen prostor površine 1600 četvornih kilometara. Osim toga je neprijateljski 2. korpus iz Drvara doživio slom na glamočkome i bosanskograhovskome području. Uspješno izvedenim napadom i ostvarenim ciljevima, neprijateljske snage u sjevernoj Dalmaciji bile su u poluokruženju.²²⁰

8.4. Operacija *Oluja*

Nakon uspješno provedene operacije *Ljeto '95.* te nakon uspješno obavljene zadaće očuvanja dostignute linije, postrojbe 7. gb. dobile su zapovijed o pripremi i organizaciji novog napadnog djelovanja. Radilo se o pripremama za početak VRO *Oluja*, dotad najveće i najsloženije vojno- redarstvene operacije hrvatskih snaga. Trenutak za poduzimanje takve opsežne operacije bio je više nego povoljan za hrvatsku stranu. Naime postrojbe HV-a su u posljednjim mjesecima preuzele potpunu inicijativu na bojištu, a isto tako su i strateške pozicije hrvatskih snaga stečene u posljednjim operacijama bile odlična prilika za uspješan napad na politički i vojni centar RSK, grad Knin. Krajinski Srbi su raspolagali obavještajnim podacima o većoj koncentraciji hrvatskih snaga na granicama prema RSK te su intenzivno radili na konsolidaciji svojih snaga. U kakvoj situaciji se nalazila RSK govori i podatak o provođenju mobilizacije krajem srpnja 1995. godine. U *Izvešću Sektora za vojna i civilna pitanja Ministarstva odbrane RSK* od 31. srpnja 1995. navodi se podatak kako je nešto manje od 3000 vojnih obveznika bilo upućeno u SVK, dok je samo 190 osoba poslano na služenje vojnog roka.²²¹ U kakvoj situaciji se nalazila RSK govori i podatak da je već 28. srpnja 1995. „Vrhovni savet obrane RSK“ proglasio ratno stanje na cijelom teritoriju RSK.²²²

Na političkom planu posljednji pokušaj mirnog rješenja s predstavnicima pobunjenih Srba dogodio se 3. kolovoza 1995. u blizini Ženeve. Hrvatska delegacija je na pregovorima tražila mirnu reintegraciju okupiranih područja, zatim otvaranje svih komunikacijskih veza

²¹⁹ *Isto*, 213.

²²⁰ DUBRAVICA, RAKIĆ, *Kratak pregled vojnih djelovanja u Domovinskom ratu 1991. – 1995.*, 253.

²²¹ RUPIC, *Republika Hrvatska i Domovinski rat 1990. – 1995. Dokumenti: knjiga 18. Dokumenti institucija pobunjenih Srba u Republici Hrvatskoj (svibanj – kolovoz 1995.)*, 330. - 332.

²²² NIKOLIĆ, „Od „Ljeta“ do „Oluje“. Uvod u pad Republike Srpske Krajine 1995. godine“, 23.

preko okupiranih područja te da se prihvati Ustav RH na svim okupiranim područjima. Odgovor koji je dobiven od izaslanstva pobunjenih Srba nije bio zadovoljavajući te su hrvatske vlasti odlučile reintegraciju okupiranog područja dodijeliti Hrvatskoj vojsci.²²³ Akcijama pobunjenih Srba na području BiH i pokoljem oko 7000 Bošnjaka u srpnju 1995. u Srebrenici te granatiranjem Dubrovnika 3. kolovoza 1995. u kojem su poginula tri civila, pobunjeni Srbi izgubili su potporu međunarodne zajednice. Međunarodna podloga za poduzimanje operacije *Oluja* bila je Rezolucija Opće skupštine UN-a iz prosinca 1994. jer se u njoj po prvi puta od početka rata u jednoj rezoluciji UN-a hrvatska okupirana područja nazivaju sastavnim dijelom teritorija RH.²²⁴

Operacija *Oluja* počela se ozbiljnije planirati još u prosincu 1994. godine. Nakon značajnih uspjeha ZP Split na planini Dinari i Livanjskom polju u GS OS RH bio je izrađen ratni plan pod nazivom *Bljesak*. Plan je dijelom provjeren u zapadnoj Slavoniji pa je dio slobodnih snaga iskorišten za ojačavanje zbornih područja Split, Osijek, Zagreb, Karlovac i Gospić. Sredinom svibnja ime operacije promijenjeno je iz *Bljesak* u *Oluja*. Direktive koje su bile prilagođene aktualnom stanju na terenu, potpisane su 26. lipnja 1995. u GS HV-a. Od tog trenutka započela je intenzivna priprema za dovođenje snaga u stanje koje će jamčiti provedbu operacije prema danim direktivama. Kao napadne snage bile su predviđene snage iz zbornih područja Split, Zagreb, Gospić i Karlovac, dok je ostatak HV-a, snage Južnog bojišta i ZP Osijek, uz potporu Hrvatske ratne mornarice i Hrvatskog ratnog zrakoplovstva, bio predodređen za obranu i osiguranje uspješnosti provođenja operacije. Zadaća ZP-a Bjelovar bila je obrana državne granice na rijeci Savi.²²⁵ Zborno područje Zagreb dobilo je zadaću da razbije obranu Banijskog korpusa SVK te da oslobodi Banovinu i spoji se sa snagama 5. korpusa Armije BiH. Zadaća ZP-a Karlovac bila je da razbije Kordunaški korpus SVK i oslobodi Kordun. Zborno područje Gospić dobilo je zadatak da razbije Lički korpus SVK, oslobodi Liku i spoji se sa snagama 5. korpusa Armije BiH. Zadaća ZP-a Split bila je da razbije Sjevernodalmatinski korpus SVK i oslobodi okupirane dijelove Dalmacije.²²⁶ Trećeg kolovoza 1995. u 21: 15 sati načelnik GS OS RH zapovjedio je spremnost za napad snagama zbornih područja Bjelovar, Zagreb, Karlovac, Gospić i Split te specijalnim postrojbama MUP-a RH, a postrojbama ZP-a Osijek, Južnog bojišta i HRM-e spremnost za obranu.²²⁷

²²³ MARIJAN, *Oluja*, 55. - 56.

²²⁴ DUBRAVICA, RAKIĆ, *Kratak pregled vojnih djelovanja u Domovinskom ratu 1991. – 1995.*, 260.

²²⁵ MARIJAN, *Oluja*, 59.

²²⁶ PLEŠA, „*Oluja- Bitka svih bitaka*“, 137.

²²⁷ MARIJAN, *Oluja*, 60.

Za razliku od ostalih zbornih područja, ZP Split je za operaciju *Oluja* koristilo kodni naziv *Kozjak '95*. Prema planu operacije za područje sjeverne Dalmacije bilo je zaduženo ZP-e Split pod čijom jurisdikcijom su se nalazile i postrojbe 7. gb. Glavni napad hrvatskih snaga tog zbornog područja bio je usmjeren prema Kninu iz pravca Bosansko Grahovo – Jasenice – Muškovci i Uniški Doci – Uništa – Kijevo. Operacija je bila predviđena u tri faze u trajanju pet do šest dana. Tako je u prvoj fazi cilj bio ovladati širim područjem Knina, dok je u drugoj fazi cilj bio ovladati središnjim dijelom Bukovice. Treća faza je predviđala izbijanje na državnu granicu s BiH u području Martin Brod – Strmica.²²⁸ Kao glavna snaga za provedbu operacije *Oluja* bila je određena Operativna grupa Sjever (dalje: OG Sjever) koja se sastojala od 4. i 7. gardijske brigade, 81. gardijske bojne s Prvom taktičkom grupom, 1. hrvatskog gardijskog zdruga, 2. gardijske brigade HVO-a s Trećom taktičkom grupom i 3. gardijske brigade HVO-a s Drugom taktičkom grupom. Nasuprot hrvatskih snaga nalazio se neprijatelj iz sastava Sjevernodalmatinskog korpusa SVK, a taj korpus je bio sastavljen od 75. i 92. motorizirane brigade, 1. i 4. lake brigade, 2. i 3. pješačke brigade, 7. mješovitog artiljerijskog puka, 7. mješovitog protuoklopnog artiljerijskog puka, 7. lakog artiljerijsko- raketnog puka i 7. pozadinske baze.²²⁹

Za postrojbe 7. gb. pripreme za provedbu borbenih djelovanja u Oluji provedene su u vrlo kratkom roku pa su one uglavnom bile svedene na popunu streljivom i opremom budući da se 7. gb. već nalazila u aktivnoj obrani tog područja. Operativni dio pripreme izveden je do vremena određenog za spremnost za napad tako da su postrojbe izvršile sve potrebne pripreme za provedbu dobivenih zadaća. Na glavnom pravcu napada 7. gb., koji se nalazio na pravcu tt 1082 Borova glava – Anića staje – Mlinarevci – Knin kao primarnoj zadaći te na pravcu sljedeće zadaće koja se protezala pravcem tt 265 Mlinarevići – Onimisovo predgrađe, nalazile su se 1. pb. s 3. pješačkom satnijom 3. pb. i vodom pionira inženjerijske satnije (bez jedne desetine), zatim jedna desetina Protuoklopnog lansirnog oružja (dalje: POLO), dvije desetine Protuoklopnog lansirnog kompleta (POLK), Fagot PORD-a ojačan s 2. tenkovskom satnijom (bez četiri tenka) i vodom Borbenih vozila pješaštva (dalje: BVP). Na pomoćnom pravcu napada, koji se protezao crtom tt 1281 Badanj – Korita – selo Lopuže te Lopuže – Burum, nalazile su 2. pb. s pješačkom satnijom 3. pb. i vodom pionira inženjerijske satnije (bez jedne desetine), jedna desetina POLO-a, dvije desetine POLK-a, Fagot PORD-a, ojačana 1. tenkovska satnija (bez tri tenka) i vod BVP-a.²³⁰

²²⁸ GOTOVINA, *Napadni bojevi i operacije HV i HVO (hrvatskih snaga)*, 71.

²²⁹ MARIJAN, *Domovinski rat*, 354.

²³⁰ DESPOT, *7. gardijska brigada Hrvatske vojske Puma*, 223.

Operacija *Oluja* započela je 4. kolovoza 1995., rano ujutro u 5: 00 sati topničkim napadom usmjerenim na prve crte obrane neprijatelja te na poznate ciljeve razmještene u dubini neprijateljskog teritorija. Ubrzo nakon topničkog napada započeo je i pješачki napad snaga 7. gb. na pravcu Risovac – Golubičko suvo polje – selo Kovačić. Na spomenutom području, postrojbama 7. gb., snažan otpor pružile su neprijateljske snage okupljene u Treću borbenu grupu (dalje: BG- 3) koje su bile sastavljene od raznih dijelova Sjevernodalmatinskog korpusa i postrojbi milicije RSK. Do kraja dana, uz gubitke od jednog poginulog, jednog nestalog i jednog ranjenog, „Pume“ su ovladale dominantnim objektima Borova Glava – Visibaba – Badanj – Pitomi vrh. Iako zbog čvrstog otpora neprijatelja nisu dostigli predviđenu liniju, uspješno su odradili veći dio zadaće te su na taj način omogućili uvođenje 4. gb. u napad.²³¹ Budući da su već prvog dana operacije bili stvoreni preduvjeti za napad na sam grad Knin, zadaću njegovog oslobođenja dobile su 4. i 7. gardijska brigada. Sljedećeg dana, 5. kolovoza 1995., već u jutarnjim satima hrvatske snage ulaze u Knin. Naime, Sjevernodalmatinski korpus SVK gotovo da je prestao postojati pa su hrvatske snage imale lagan posao jer su otpor pružale samo srpske grupice koje su bile zaostale u bijegu. Na pravcu napada 7. gb. gotovo da i nije bilo otpora te je ona uz minimalne gubitke oko 11 sati ušla u Knin. Pripadnici 7. gb. bili su prvi koji su ušli u Knin te su nakon četiri godine okupacije, prvi postavili hrvatski stijeg na kninskoj tvrđavi. Oslobođenje Knina bio je glavni događaj na ratištu. Oslobođenje Knina kao središta srpske pobune u RH imalo je veliko simboličko značenje jer je time srpska pobuna u RH bila slomljena. Dolazak predsjednika RH dr. Franje Tuđmana u Knin, 6. kolovoza 1995., simbolički je označio kraj srpske paradržave u Hrvatskoj.²³² Dio snaga 7. gb. koje nisu bile angažirane na kninskoj tvrđavi, dobile su zadaću blokade komunikacija iz pravca Drniša, a do kraja dana ovladale su crtom Onisimovo predgrađe – Vrbnik – Šarena jezera – Topolje – Barlovačka kosa. Postrojbe 7. gb. još su se 7. kolovoza 1995. nalazile u Kninu gdje je izvršen kraći odmor ljudstva te popuna streljivom i opremom, a zapovjedništvo Brigade odrađivalo je operativni dio za provođenje novih napadnih djelovanja. Tako je već 8. kolovoza 1995. 7. gb. dobila zadaću na području između Gračaca i Otrića. Postrojbe koje su sudjelovale u ovoj zadaći bile su 2. pb. s ojačanjima (Vod pionira Inženjerijske satnije, jedan POLO i jedna desetina POLK-a iz PORD-a, ojačana tenkovska satnija i vod BVP-a) te 3. pb. s ojačanjima (Vod pionira Inženjerijske satnije, jedan POLO i dvije desetine POLK-a iz PORD-a, ojačan tenkovski vod i vod BVP-a). Zadaću koju je 7. gb. dobila bila je ovladavanje posljednjim ostacima teritorija pod nadzorom srpske

²³¹ MARIJAN, *Oluja*, 70.

²³² *Isto*, 72.

vojske na području odgovornosti ZP-a Split. Zadaća je uspješno izvršena u večernjim satima toga dana. Nakon predaje dostignute crte Operativnoj grupi Sinj, 10. kolovoza 1995., postrojbe 7. gb. su bile vraćene u kampove na području Vodica i Zadra te su iz tih kampova bili upućeni na kraći odmor u Varaždin. U Kinu su kao interventne snage ostali dijelovi 7. gb. i to 3. pb., Vod tenkova OKB-a, Vod H kalibra 122 mm TRD-a i jedan Samohodni višecijevni lanser raketa (SVLR) kalibra 122 mm. Na zapovijed zapovjednika ZP-a Split te su postrojbe bile angažirane u Bosanskom Grahovu s ciljem vraćanja položaja koje su neprijateljske snage zauzele. U noći s 13. na 14. kolovoz 1995. ti položaji su bili vraćeni pod nadzor hrvatskih snaga, ali su u tim borbama smrtno stradala dva pripadnika 3. pb. 7. gb.²³³

Operacija *Oluja* predstavljala je vrhunac ratnog sukoba u RH i ključnu VRO kojom je završen oružan sukob na području Hrvatske, budući da je područje istočne Slavonije mirno reintegrirano u ustavnopravni poredak RH 1998. godine. Završetkom operacije *Oluja* bilo je oslobođeno 18% državnog teritorija RH. Takvim činom okončana je posljednja iluzija pobunjenih Srba o stvaranju srpske države na teritoriju Hrvatske.²³⁴

8.4.1. Prvi na kninskoj tvrđavi

Hrvatska zastava na kninskoj tvrđavi uzdignuta je i postavljena 5. kolovoza 1995. u 10: 15 sati. Podigli su je pripadnici 7. gb. „Puma“ odmah nakon ulaska u grad. Kolika je bila uvjerenost u pozitivno okončanje operacije *Oluja* govori i podatak da su i prije samog ulaska u Knin pripremljene dvije dvadesetmetarske zastave, jedan za 7. gb, a druga za 4. gb. Svoju zastavu pripadnici 7. gb. preuzeli su u zapovjedništvu operativne grupe IZM-a Split u mjestu Rujani. Na kninsku tvrđavu su se prvi popeli zapovjednik Brigade brigadir Ivan Korade, zatim satnik Branko Žeželj te izvidnici zapovjedne satnije 2. pb. 7. gb. Elvis Mihić, Mario Bilač, Eduard Baltić, Ivica Novoselec, Jasmin Hadžić i Miljenko Hajsok. Na visoki metalni jarbol prvi se je popeo Hadžić koji je otrgnuo metalni lanac na kojem je bila izvješena zastava RSK. Prilikom skidanja te zastave uništila se metalna sajla na koju se nije mogla staviti nova hrvatska zastava. Zbog toga su pripadnici „Puma“ svoju zastavu izvjesili preko zidina kninske tvrđave. Četvrta gardijska brigade je istu stvar učinila prilikom njihova ulaska u Knin i dolaska na kninsku tvrđavu. Drugog dana, 6. kolovoza 1995., velika hrvatska zastava 7. gb.

²³³ DESPOT, 7. gardijska brigada Hrvatske vojske Puma, 239.

²³⁴ DUBRAVICA, RAKIĆ, Kratak pregled vojnih djelovanja u Domovinskom ratu 1991. – 1995., 279. – 280.

svečano je postavljena na jarbol. Tu slavnu zastavu, koju su donijeli pripadnici „Puma“, dolaskom na kninsku tvrđavu, poljubio je prvi hrvatski predsjednik dr. Franjo Tuđman.²³⁵

8.5. Operacija *Maestral*

Samo mjesec dana nakon *Oluje* postrojbe 7. gb. ponovno su bile angažirane na teritoriju BiH na kojem je bilo planirano izvođenje zajedničke akcije snaga HV-a, HVO-a i Armije BiH s ciljem oslobođenja što većeg prostora u jugozapadnom dijelu BiH. Četvrtog rujna 1995. zapovjedništvo 7. gb. dobilo je zapovijed za poduzimanje napada na Drvarsko-šipovskom bojištu sa zadaćom da se ovlada selom Mliništa i crtom k 983 Vrbljanski vrh – tt 1090 Oštri vrh – tt 1051 Lipovac – tt 927 Bjeljevina – tt 894 gdje je Brigada trebala prijeći u obranu i u stanje spremnosti za odbijanje srpskog protunapada iz pravca sela Barači. Prema planu operacije iz sastava 7. gb. u napadnim djelovanjima trebale su sudjelovati 1. i 2. pb.²³⁶

Operacija *Maestral* bila je predviđena kao daljnje potiskivanje neprijatelja i njegovo udaljavanje od gradova Kupres, Glamoča, Bosanskog Grahova i Livna. Nadalje cilj je bio i oslobođenje gradova Šipovo i Jajce na istoku te Drvar na zapadu kao i uspostaviti novu bojišnicu prema neprijatelju na crti prijevoj Oštrelj južno od Bosanskog Petrovca – južno od Ključa – južno od Mrkonjić Grada. Kao posljednji cilj bilo je predviđeno spajanje s 5. korpusom Armije BiH i zatim zajedničko napredovanje prema rijeci Sani i dolini rijeke Ugar.²³⁷ Plan operacije predviđao je ostvarenje zadaće u tri faze. U prvoj fazi, koja je bila predviđena da traje jedan do dva dana, trebalo je osloboditi područje Mliništa. Druga faza predviđala je preraspodjelu snaga te preusmjeriti napad prema Šipovom i Jajcu, a trebala je trajati dva dana. Treća, posljednja faza predviđala je potiskivanje neprijatelja iz Drvara i što prije izbiti na Oštrelj, a za to je bio predviđen jedan do dva dana.²³⁸ Izvršenje zadaće 7. gb. bilo je planirano u dvije faze pa su tako njene postrojbe najprije trebale ovladati crtom tt 1576 Ovčara – Samograd – tt 1487 Čule glava – tt 1378 Smrčeva gosa – Kurozeb, dok su u drugoj fazi trebali ovladati selom Mliništa i zaposjesti crtu k 983 Vrbljanski vrh – tt 1090 Oštri vrh – tt 1051 Lipovac – tt 927 Bjeljevina – tt 894. Na spomenutom području postrojbe „Puma“ bile su suočene sa snagama 2. krajiškog korpusa i postrojbama iz Drinskog korpusa te s 1. krajiškim korpusom iz Banja Luke.²³⁹

²³⁵ DESPOT, *7. gardijska brigada Hrvatske vojske Puma*, 227.

²³⁶ *Isto*, 242.

²³⁷ DUBRAVICA, RAKIĆ, *Kratak pregled vojnih djelovanja u Domovinskom ratu 1991. – 1995.*, 286.

²³⁸ GOTOVINA, *Napadni bojevi i operacije HV i HVO (hrvatskih snaga)*, 87.

²³⁹ DESPOT, *7. gardijska brigada Hrvatske vojske Puma*, 245.

S napadnim djelovanjima operacije *Maestral* započelo se u ranim jutarnjim satima 8. rujna 1995. nakon zapovijedi dobivene od zapovjednika ZP-a Split. Loši vremenski uvjeti usporili su početni udar hrvatskih snaga, no do 10:00 4. i 7. gb. uspješno su probile prvu crtu obrane u dodijeljenim zonama odgovornosti. Do kraja dana postrojbe 7. gb. dostigle su crtu Revenički vrh – tt 1271 – Bajica kosa. Na dostignutoj crti odmah se pristupilo organizaciji obrane s težištem na zaštiti bokova te stvaranju preduvjeta za nastavak napadnih djelovanja.²⁴⁰ Tijekom prvog dana operacije 7. gb. imala je tri poginula pripadnika iz sastava 1. pb. Tijekom noći s 8. na 9. rujna u međuprostor između 1. i 2. pb. 7. gb. bila je uvedena i njihova 3. pb. na smjeru prema selu Mliništa. Devetog rujna 1995., sve postrojbe nastavile su s napadnim djelovanjima prema dobivenim zadaćama. Toga dana 7. gb. uspješno je izvršila svoju zadaću te je ovladala selom Mliništa te crtom tt 1486 Revenički vrh – tt 1576 Ovčara – tt 983 Vrbaljanski vrh – selo Jasenovi Potoci – tt 838. Selo Mliništa bilo je važna strateška točka kao najvažniji prijevoj između Glamoča i Mrkonjić Grada. Nakon provedene zadaće i dostignute crte, organizirana je aktivna obrana te su postrojbe 7. gb. po dubini rasporeda vršile čišćenje zaostalih neprijateljskih skupina zbog stvaranja preduvjeta za uvođenje snaga OG Sjever kao zamjene na prvoj crti bojišnice.²⁴¹ Nakon primopredaje zone odgovornosti, 11. rujna 1995., postrojbe 7. gb. bile su izvučene iz borbe te su bile poslone na kraći odmor. Ipak, nije cijela postrojba otišla na odmor jer su u sastavu interventnih snaga u zoni odgovornosti OG Sjever ostale 2. pb., Tenkovska satnija, Vod haubice kalibra 122 mm, jedan Samohodni višecijevni lanser raketa (dalje: SVLR) kalibra 122 mm te desetina POLK7PORD-a.²⁴² Nakon oslobođenja Šipova i Jajca, 12./13. rujna 1995., težište napada je bilo preneseno na pravac Bosanskog Grahova i Drvara. U te borbe bile su uključene i interventne snage 7. gb. koje su 13. rujna 1995. započele pješački prodor te istog dana i ovladale crtom Runjevica – Skop – Medarevići – Mokronoške Kolibe – tt 1487 Koritnjača na Drvarskom bojištu. Idućeg dana, 14. rujna 1995., interventna postrojba 7. gb. je zajedno s ostalim hrvatskim snagama nastavila prodor prema Drvaru i preko Oštrejla k Bosanskom Petrovcu prema kojem su pak uspješno nadirale snage 5. korpusa Armije BiH. Nakon ovladavanja važnog planinskog prijevoja Oštrejla, postrojbe 7. gb. predale su dostignutu crtu 112. brigadi HV-a, a nakon toga su postrojbe 7. gb. bile izmještene na područje Bosanskog Grahova i Drvara.²⁴³

²⁴⁰ Prema: GOTOVINA, *Napadni bojevi i operacije HV i HVO (hrvatskih snaga)*, 88.; Osim postrojbi 7. gb. u operaciji *Maestral* sudjelovale su i postrojbe 4. gb., zatim postrojbe 1. HGZ-a, specijalne policije MUP-a RH te 1., 2. i 3. brigada HVO-a. Osim njih tu su bile i postrojbe koje su bile organizirane po operativnim grupama pa su tako u ovoj operaciji sudjelovale i OG Sjever, OG Jug i OG Zapad.

²⁴¹ DESPOT, *7. gardijska brigada Hrvatske vojske Puma*, 246.

²⁴² *Isto*, 248.

²⁴³ DESPOT, *7. gardijska brigada Hrvatske vojske Puma*, 249.

Petnaestog rujna 1995., prema zapovijedi zapovjednika ZP-a Split, interventne snage 7. gb. bile su izmještene na područje prijevoja Oštrej gdje je došlo do nesretnog slučaja. Zbog loše nepovezanosti i loše koordinacije između HV-a i Armije BiH, došlo je do žestokih pješačkih borbi između pripadnika 7. gb. i pripadnika Armije BiH. U tom sukobu stradala su četvorica pripadnika interventnih snaga 7. gb. iz sastava 2. pb. Nakon utvrđivanja pogreške i stvarnog stanja na terenu, prestala su bojna djelovanja nakon čega su pripadnici interventnih snaga 7. gb. predale položaje 112. brigadi HV-a. Do kraja dana, interventne snage 7. gb. bile su razmještene u selo Halapići gdje su se zadržale do 20. rujna 1995. godine. Istog dana s odmora je vraćena i 1. pb. 7. gb. te je bila izmještena na područje Drvara gdje je i ostala također do 20. rujna 1995. godine.²⁴⁴

U napadnoj operaciji *Maestral* zajedničke snage HV-a, HVO-a i Armije BiH, oslobodile su tri velika grada, Šipovo, Jajce i Drvar. Oslobođena su i dva najvažnija planinska prijevoja, Oštrej i Mlinište, na putovima koji od Banja Luke vode k moru. Snage 2. krajiškog korpusa bile su razbijene i po prvi puta su se ispred hrvatskih snaga našle razbije neprijateljske snage na najužem području između rijeka Sane i Ugar. Za osam dana, koliko je trajala akcija, oslobođeno je oko 2500 kilometara kvadratnih teritorija pod okupacijom.²⁴⁵

8.6. Operacija *Južni potez*

Operacija *Južni potez* bila je posljednja u nizu vojnih operacija koje su bile poduzete u kratkom razdoblju na prostoru Hrvatske i BiH. Nakon operacije *Maestral*, politički centar Republike Srpske (dalje: RS) grad Banja Luka, našao se u teškoj poziciji jer je na prostoru samog grada preostao samo zadnji pojas srpske obrane. U tom pojasu nalazio se Mrkonjić Grad, kao jedino veće naseljeno mjesto, zatim hidroelektrana Jajce- 3 (Bočac), kao jedini izvor električne energije za preostali dio bosanske Krajine oko Banja Luke te planina Manjača s istoimenim vojnim poligonom koji je predstavljao „kakav- takav simbol“ sigurnosti s južne strane. Glavni cilj ove operacije bio je u dodatnom stvaranju pritiska na političko vodstvo bosanskih Srba kako bi njihovi predstavnici pristupili pregovorima o mirnom rješenju sukoba u BiH. Dakako akcija je poduzeta i zbog zaustavljanja započete srpske ofenzive u sjeverozapadnoj Bosni u kojoj je Armija BiH počela gubiti područje oko gradova Bosanski Novi i Ključ. Gledano iz vojnog aspekta ciljevi su bili okružiti i uništiti neprijateljske snage na širem području Mrkonjić Grada, Podrašničkog polja te HE Jajce- 3, zatim stjecanje

²⁴⁴ Isto, 251.

²⁴⁵ MATIĆ, „Ustroj i ratni put 7. gardijske motorizirane brigade „Pume“ iz Varaždina“, 310.

nadzora nad komunikacijama u pravcu Banja Luke te ovladati južnim padinama Manjače s kojih bi se zatim mogao napasti i sam grad Banja Luka.²⁴⁶

Još od završetka operacije *Maestral* postrojbe 7. gb. su se nalazile u pričuvi na širem području Šipova, Baraća i Jajca. U skladu s novom zapovijedi koju su postrojbe 7. gb. dobile 6. listopada 1995., započele su s izmještanjem na područje Šipova, a nakon toga i s pripremama za izvršenje predstojećih bojnih djelovanja. S borbenim djelovanjima u operaciji *Južni potez* započelo se 9. listopada 1995. godine.²⁴⁷

Prema planu napada 1. pb. s ojačanjima trebala je sprovesti napadno djelovanje na pravcu Liskovica – Daborac – Boškani te po dostignutoj crti prijeći u obranu te biti u spremnosti za odbijanje neprijateljskog protunapada. Druga pješачka bojna 7. gb. s ojačanjima je za zadatak dobila sprovođenje napadnog djelovanja na pravcu Magadolj – Gusovare – Sladojevići – k 896 Krivi dol. Nakon izvršenja te zadaće također je bio predviđen prelazak u obranu i utvrđivanje položaja. Treća pješачka bojna 7. gb. bila je pričuvna snaga udarnim bojnama 7. gb. sa zadaćom da budu u spremnosti za možebitnu upotrebu i uključivanje u borbena djelovanja.²⁴⁸ Neprijateljske snage koje su bile u borbama oko Mrkonjić Grada i koje se spominju u operaciji *Južni potez* su postrojbe okupljene u Operativnu grupu 2 (dalje: OG- 2). Na osnovi dostupnih dokumenata iz VRS nije moguće utvrditi točni broj pripadnika OG- 2, no bilo je za pretpostaviti da je OG- 2 imala otprilike 6000 vojnika.²⁴⁹

S provođenjem operacije *Južni potez* započelo se rano ujutro 9. listopada 1995., no zbog loših vremenskih uvjeta prvi napad je odgođen. Nakon što su se vremenski uvjeti poboljšali, borbeno djelovanje započelo je u 8: 50 sati topničkim napadom, a ubrzo nakon topničkog napada krenule su i pješачke postrojbe. Odmah u početku napada hrvatske snage naišle su na snažan otpor, a posebice su na snažan otpor naišle postrojbe 7. gb. na svojem pravcu djelovanja. Najžilaviji otpor „Pumama“ su pružale neprijateljske snage na pravcu sela Lisakovica, Bjelajci i Šehovci. Unatoč dobro organiziranoj obrani srpskih snaga, bilo je postignuto probijanje neprijateljske prve crte, ali bez velikog i značajnog napretka. Do kraja dana postrojbe 7. gb. dostigle su crtu na pravcu selo Stupari – tt 634 – k 717. Treća brigada HVO-a koja je za zadaću imala zaštitu desnog boka 7. gb., nije uspjela na svojem pravcu

²⁴⁶ GOTOVINA, *Napadni bojevi i operacije HV i HVO (hrvatskih snaga)*, 103. – 104.

²⁴⁷ Prema: DESPOT, *7. gardijska brigada Hrvatske vojske Puma*, 256.; Uz 7. gb., kao glavne snage za provedbu operacije bile su određene postrojbe 4. gb., 1. HGZ-a, 1., 2. i 3. gardijska brigada HVO-a, 126. brigada HV-a, Izvidničko diverzantska skupina GS HV-a, specijalne postrojbe MUP-a HRH- B, 60. gardijska diverzantska vojna i 22. diverzantski odred.

²⁴⁸ DESPOT, *7. gardijska brigada Hrvatske vojske Puma*, 257. – 259.

²⁴⁹ Prema: MILAŠINOVIĆ, „Operacija Južni potez“ 11. – 14.; Napomenimo kako su prema hrvatskim podatcima hrvatske snage brojile oko 13 500 pripadnika.

napada probiti neprijateljsku liniju zbog čega je ostala na početnim pozicijama. Zbog takvog razvoja situacije zapovjedni 7. gb. Ivan Korade bio je prisiljen 10. listopada 1995. u borbu uvesti i 3. pb. iz pričuve u svrhu zaštite desnog boka.²⁵⁰ Drugog dana operacije, 10. listopada 1995., borbena djelovanja bila su nastavljena, a prilikom novog udara hrvatskih snaga neprijatelj je bio prisiljen na uzmak i napuštanje obrambenih linija. Na kraju dana postrojbe 7. gb. dostigle su crtu Milići – Karači – Lukači – područje Dugodoli – područje Poljanci čime su se približile hidroelektrani Jajce- 3.²⁵¹ Posljednjeg dana operacije, 11. listopada 1995., postrojbe 7. gb. izbile su na planirane pozicije, nakon čega je bila učinjena manja korekcija crte radi zauzimanja povoljnijih pozicija za obranu. Obrana položaja bila je organizirana na crti tt 968 – tt 951 – tt 680 – tt 235 Dol – Gradina – tt 329. Dostignuta crta ubrzo je bila predana postrojbama 2. gardijske brigade HVO-a, dok su postrojbe 7. gb. bile izvučene na područje prije početka borbenog djelovanja. Dvanaestog listopada 1995., postrojbe „Puma“ bile su izmještene iz područja Šipova na područje unutar ZP-a Split gdje su ostale sve do povratka u matičnu bazu u Varaždin 17. listopada 1995. godine.²⁵²

U razmjerno kratkotrajnoj akciji pod nazivom *Južni potez*, hrvatske snage su oslobodile prostor širine oko 40 km i dubine oko 20 km (ukupno oko 80 četvornih kilometara). Ovom operacijom omogućeno je i snagama 5. i 7. korpusa Armije BiH lakše manevriranje te su čak i poboljšali svoje položaje prema dolini rijeke Sane i prema Skender Vakufu. Nadalje s dostignutih položaja hrvatskih snaga topničkim napadom moglo se zaprijetiti i Banja Luci koji je od hrvatskih položaja bio udaljen svega nekoliko kilometara. Vojska Republike Srpske doživjela je još jedan poraz u kojem je bila potpuno razbijena te nakon ove operacije više nisu mogli pružati organizirani otpor. Također ni političko vodstvo u RS više nije imala nikakvog utjecaja i značaja.²⁵³

9. „Pume“ nakon završetka bojnih djelovanja

Nakon 840 dana na terenu ZP-a Split, šest provedenih napadnih operacija, od kojih je svakako kruna karijere bila VRO Oluja i oslobođenje Knina, 7. gb. „Puma“ se 17. listopada 1995. pobjedonosno vratila u svoju matičnu bazu u Varaždinu. Sedma gardijska brigada provela je čak 35 dana u napadnim operacijama u kojima je oslobodila 748 kvadratnih

²⁵⁰ GOTOVINA, *Napadni bojevi i operacije HV i HVO (hrvatskih snaga)*, 106.

²⁵¹ DESPOT, *7. gardijska brigada Hrvatske vojske Puma*, 264.

²⁵² *Isto*, 265.

²⁵³ DUBRAVICA, RAKIĆ, *Kratak pregled vojnih djelovanja u Domovinskom ratu 1991. – 1995.*, 295.

kilometara teritorija.²⁵⁴ Nakon povratka u vojarnu i završetka borbenih djelovanja, započelo se s izvršavanjem mirnodopskih zadaća od kojih je najznačajnija obuka pripadnika po MPRI-DTAP (Military Transition Assistance Program- Democracy Professional Resources Incorporated) programu.²⁵⁵ Kao kruna rada i primjene novog sustava izobrazbe na poligonu „Eugen Kvaternik“ kod Slunja izvedena je pokazno- taktička vježba pod nazivom *Pumin skok* u rujnu 1997. godine. Vježbu su u potpunosti izveli pripadnici 7. gb. po usvojenim načelima iz MPRI- DTAP programa.²⁵⁶ Novim preustrojem OS RH od 1999., 7. gb. započela je s mirnodopskim preustrojem te je od potpune profesionalne brigade transformirana u mješovito djelatno-ročno- pričuvnu brigadu. Preustrojem iz 2001., točnije od 31. prosinca 2001., 7. gb. postala je djelatno- pričuvna postrojba.

Novom vojno- teritorijalnom podjelom te novim preustrojem OS RH, odlučeno je spajanje 2. i 7. gardijske brigade. Slavni i pobjednički put ove slavne brigade formalno je okončan 7. srpnja 2003. u Varaždinu primopredajom ratne zastave na svečanom postrojavanju. U trenutnom ustroju OS RH, nasljednica 7. gb. je 2. motorizirana bojna „Pume“ u sastavu Gardijske oklopno- mehanizirane brigade HV-a.²⁵⁷

Sedma gardijska brigada „Puma“ ukupno je imala četiri zapovjednika od kojih je pukovnik Marijan Kretić bio zapovjednik dva puta. Najzaslužniji kako za osnutak tako i za najslavnije dane Brigade bio je prvi zapovjednik general bojnik Ivan Korade. Njega je zatim naslijedio Željko Dvekar, dok je između dva zapovijedanja Marijana Kretića, zapovjednik bio pukovnik Branko Predragović.²⁵⁸ Kroz slavnu Brigadu HV-a je tijekom Domovinskog rata prošlo 4550 gardista, od kojih su 67 poginula, 23 preminula, 252 ranjena te se jedan pripadnik i dalje vodi kao nestao.²⁵⁹

²⁵⁴ Za usporedbu Međimurska županija proteže se na 729 kvadratnih kilometara.

²⁵⁵ MPRI je privatna američka tvrtka na čelu s umirovljenim generalom Richardom Griffithsom, angažirana od strane MORH-a od rujna 1994. godine. Ta tvrtka obučavala je časnike i dočasnike HV-a za tranzicijsko razdoblje. Prema sustavu MPRI- DTAP dijelom je bio izmijenjen nastavni plan i program po kojem se do tada radilo, a sve s ciljem da se prilagodi zahtjevima suvremene vojne nastave, ali i NATO-vim standardima.

²⁵⁶ DESPOT, 7. gardijska brigada Hrvatske vojske Puma, 400.

²⁵⁷ Povjesnica

²⁵⁸ General bojnik Ivan Korade na čelu Brigade bio je od 7. listopada 1993. do 10. ožujka 1996. godine. Njega je naslijedio general Željko Dvekar koji je funkciju zapovjednika obnašao od 11. ožujka 1996. do 23. rujna 1999. godine. Pukovnik Marijan Kretić obnašao je dužnost zapovjednika 7. gb. od 23. rujna 1999. do 8. listopada 1999. te od 4. listopada 2002. do 7. srpnja 2003. godine. Između njega, kao predzadnji zapovjednik bio je pukovnik Branko Predragović u razdoblju od 8. listopada 1999. do 4. listopada 2002. godine.

²⁵⁹ Prema: Povjesnica; U prvom ozbiljnijem sukobu na zadarskom području poginula su 11 pripadnika, tijekom akcije na području BiH 1993. poginula su četiri pripadnika. U napadnim operacijama Brigada je izgubila 37 pripadnika i to u operaciji *Zima '94*. pet pripadnika, u operaciji *Skok- I* poginula su četiri pripadnika dok se jedan vodi kao nestao, u operaciji *Ljeto '95*. šest pripadnika, zatim u operaciji *Oluja* tri pripadnika te dva prilikom vraćanja izgubljenih položaja, dok je u operaciji *Maestral* i *Južni potez* poginulo 16 pripadnika 7. gb.

10. Zaključak

Sedma gardijska brigada „Puma“ je uistinu bila jedna od najznačajnijih vojnih postrojbi koja je pomogla u okončanju Domovinskoga rata te reintegraciji okupiranog područja na prostoru Republike Hrvatske. „Pume“ su bile gardijska brigada koja se držala svojeg gesla, *Semper primus*, te je bespogovorno izvršavala svaki svoj zadatak na radost svih svojih sugrađana.

Stanovnici Sjeverozapadne Hrvatske posebice moraju biti ponosni na „svoje“ „Pume“, koji su kao pravi junaci i vitezovi dragovoljno stali pod barjak novonastale samostalne Republike Hrvatske, te su u ratnim i surovim vremenima svojom hrabrošću, domoljubljem i žrtvom spajali sjever i jug Hrvatske do konačne vojne pobjede. Stanovnici toga kraja znali su cijeniti svoje sugrađane o čemu i govore mnogobrojni novinski članci iz lokalnih varaždinskih novina, *Varaždinskih vijesti*. Iako je Brigada najmanje bila u matičnoj vojarni u Varaždinu, stanovnici Varaždina nisu zaboravili odakle „Pume“ potječu, o čemu govori i podatak o spektakularnom dočeku na glavnom varaždinskom trgu nakon *Oluje*.²⁶⁰

Danas ostavštinu ratnih „Puma“ čuvaju veterani Brigade okupljeni u Udruzi veterana Pume sa sjedištem u Varaždinu. Udruga je jako aktivna te na svaki mogući način pokušava sačuvati ostavštinu ove slavne Brigade HV-e. Jedan od glavnih ciljeva udruge je davanje pravih i ispravnih informacija upravo zbog činjenice što se o Brigadi i njenim pripadnicima premalo zna. Na inicijativu udruge, a uz podršku lokalne samouprave, realizirana je ideja o nazivu parka Park 7. Gardijske brigade Hrvatske vojske „Puma“ u Varaždin. Osim toga u istom parku Brigada je dobila i veliku skulpturu kao spomenik svim „Pumama“ te uz to je grad Varaždin slavnoj brigadi posvetio i jednu ulicu. Da je grad Varaždin uistinu „grad Puma“ pobrinuo se bivši ministar obrane te bivši suputnik 7. gb. u njihovom ratnom putu kao zapovjednik 4. gb., Damir Krstičević, vrativši 2. motoriziranu bojnu „Pume“ iz sastava Gardijske oklopno- mehanizirane brigade HV-a u Varaždin.

²⁶⁰ „Veličanstveni doček“, *Varaždinske vijesti* (Varaždin), 23. 8. 1995., 3 – 5.

11. Literatura

- DESPOT, Zvonimir. *7. gardijska brigada Hrvatske vojske Puma*, Zagreb: Despot Infinitus d. o. o., 2013.
- DRAGOVIĆ Klek, Ratko. *Ćukovi izvidnici: svjedočanstva iz Domovinskog rata*, Zagreb: Nova knjiga Rast, 2003.
- DRAGOVIĆ Klek, Ratko. *Pume iz Varaždina: svjedočanstva iz Domovinskog rata*, Zagreb: Nova knjiga Rast, 2003.
- DRAGOVIĆ Klek, Ratko. *Tigrovi oblaci: svjedočanstva iz Domovinskog rata*, Zagreb: Nova knjiga Rast, 2003.
- DUBRAVICA Branko, RAKIĆ Rajko, *Kratak pregled vojnih djelovanja u Domovinskom ratu 1991. – 1995.*, Zagreb: Ministarstvo obrane Republike Hrvatske, Oružane snage RH: Hrvatsko vojno učilište Petar Zrinski, 2009.
- GOTOVINA, Ante. *Napadni bojevi i operacije HV i HVO (Hrvatskih snaga)*, Knin: ZZP Split, 1996.
- GUMZEJ, Jakov. *Od balvana do Deytona*, Zagreb: „Mato Lovrak“, 1997.
- HRASTOVIĆ, Ivica. „Zauzimanje vojarni JNA u Varaždinu i predaja 32. korpusa JNA“. *Polemos: časopis za interdisciplinarna istraživanja rata i mira* 19 (2006.), br. 18: 119 – 135.
- KRIŽE, Željka, RADOŠ Ivan, RUPIC Mate, ur. *Republika Hrvatska i Domovinski rat 1990. – 1995. Dokumenti*, knjiga 18: *Dokumenti institucija pobunjenih Srba u Republici Hrvatskoj (svibanj – kolovoz 1995.)*, Zagreb – Slavonski Brod: Hrvatski memorijalno- dokumentacijski centar Domovinskog rata, Hrvatski institut za povijest – Podružnica za povijest Slavonije, Srijema i Baranje, 2015.
- LUCIĆ, Josip. *1. gardijska brigada Hrvatske vojske Tigrovi*, Zagreb: Znanje, 2015.
- MARIJAN, Davor. *Domovinski rat*, Zagreb: Despot Infinitus d. o. o.; Hrvatski institut za povijest, 2016.
- MARIJAN, Davor. *Hrvatska 1989. – 1992.: rađanje države*, Zagreb: Hrvatski institut za povijest, 2017.
- MARIJAN, Davor. *Oluja*, Zagreb: Hrvatski memorijalno- dokumentacijski centar Domovinskog rata, 2007.
- MARIJAN, Davor. *Raspad Jugoslavije i stvaranje Hrvatske države*, Zagreb: AGM; Hrvatski institut za povijest, 2020.
- MARIJAN, Davor. *Slom Titove armije: Jugoslavenska narodna armija i raspad Jugoslavije 1987. – 1992.*, Zagreb: Golden marketing; Hrvatski institut za povijest, 2008.

MARIJAN, Davor. „Sudionici i osnovne značajke rata u Hrvatskoj 1990. – 1991.“. *Časopis za suvremenu povijest* 40 (2008.), br. 1: 47 – 63 str.

MATIĆ, Zdravko. „Ustroj i ratni put 7. gardijske motorizirane brigade „Pume“ iz Varaždina“. U: 800 godina slobodnog kraljevskog grada Varaždina: 1209. – 2009.: zbornik radova s međunarodnog znanstvenog skupa održanog 3. i 4. Prosinca 2009. godine u Varaždinu. Ur: Miroslav Šicel i Slobodan Kaštela. Varaždin: Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti, 2010. 299- 315.

NAZOR, Ante. *Hrvatska policija u Domovinskom ratu*, Zagreb: Ministarstvo unutarnjih poslova Republike Hrvatske, 2011.

NIKOLIĆ, Kosta. „Od „Ljeta“ do „Oluje“. Uvod u pad Republike Srpske Krajine 1995. godine“. *Tragovi: časopis za srpske i hrvatske teme* 4 (2021.), br. 2: 7 – 66.

PLEŠA, Josipa. „Oluja – bitka svih bitaka“. *Essehist: časopis studenata povijesti i drugih društveno- humanističkih znanosti* 7 (2015.), br. 7: 135 – 143.

RADELIĆ, Zdenko. *Stvaranje hrvatske države i Domovinski rat*, Zagreb: Školska knjiga; Hrvatski institut za povijest, 2006.

Novine i novinski članci:

7Plus- Regionalni tjednik (Varaždin), 2021.

7Plus- Regionalni tjednik (Varaždin), 2022.

Narodne novine (Zagreb) 598 (1991.)

Varaždinske vijesti (Varaždin) 1991.

Varaždinske vijesti (Varaždin), 1995.

Varaždinska županija *on- line* (Varaždin) 2021.

Usmeni povijesni izvor:

Razgovor vođen 1. srpnja 2022. s Ratkom Dragovićem – Klekom, umirovljeni načelnik stožera Sedme gardijske brigade.

Internetski izvori:

MILAŠINOVIĆ, Arsen. *Operacija Južni potez*, Universität Wien, pristup ostvaren 3. 8. 2022.

[https://www.academia.edu/32742178/Operacija Juzni potez preliminarni nalaz Rukopis v1](https://www.academia.edu/32742178/Operacija_Juzni_potez_preliminarni_nalaz_Rukopis_v1)

<https://hrvatski-vojn timer.hr/abeceda-operacije-zima-94/> 18. 6. 2022.

<https://hrvatski-vojn timer.hr/abeceda-akcije-skok-1-na-dinari/> pristup ostvaren 20.6. 2022.

<https://hrvatski-vojn timer.hr/abeceda-operacije-ljeto-95/> 1. 7. 2022.

<https://hrvatski-vojn timer.hr/abeceda-operacije-oluja-95/> 1. 8. 2022.

<https://hrvatski-vojn timer.hr/abeceda-operacije-maestral/> 6. 8. 2022.

<https://hrvatski-vojn timer.hr/abeceda-operacije-juzni-potez/> 10. 8. 2022.

Povjesnica. Udruga Puma. Pristup ostvaren 17. 8. 2022. <https://www.udrugapuma.hr/index.php/povjesnica>